Joseph Conrad

Gaspar Ruiz

Fem fortællinger om
stærke sind og vilde skæbner

Bibliotek 1800

Joseph Conrad

Gaspar Ruiz

Fem fortællinger om stærke sind og vilde skæbner

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Joseph Conrad: *Gaspar Ruiz* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+80 år.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Joseph Conrad: *Gaspar Ruiz* is based upon sources in the public domain (at the time of publishing) in countries where copyright is based upon Life+80 years, and in the USA.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA

Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Les petites marionnettes
font, font, font,
trois petits tours
et puis s'en vont.

– Børnerim

Bæstet

En harmfuld fortælling

Da jeg brasede ind fra den skyllende regn uden for på gaden, vekslede jeg et smil og et øjekast med miss Blank bag skænken i *"De tre krager"*. Et smil i største ærbarhed. Det er helt underligt at tænke sig, at hvis miss Blank lever endnu, må hun være nogle og tres nu. Hvor tiden dog går!

Da miss Blank bemærkede, at mit blik spørgende var rettet mod skillevæggen af glas og ferniseret træ, var hun så venlig at sige i en opmuntrende tone:

"Inde i gæstestuen sidder kun mr. Jermyn og mr. Stonor sammen med en anden herre, jeg aldrig har set før."

Jeg gik hen imod døren ind til gæstestuen. En stemme indenfor, der var i færd med at fortælle et eller andet (det var kun en plankevæg), klang nu så højlydt, at de sidste ord ganske tydeligt kunne høres i hele deres afskyelighed.

"Wilmot masede lige så nydeligt skallen på hende, og det var et propert stykke arbejde!"

Men da der hverken var noget bespotteligt eller upassende ved denne grusomme ytring, fik den ikke engang miss Blank at kvæle den lette gaben, hun just hengav sig til bag sin løftede hånd. Og hun blev ved at stirre stift hen på vinduesruderne, som strømmede af regn.

Da jeg åbnede døren ind til gæstestuen, fortsatte den samme stemme samme frygtelige tankerække:

"Det glædede mig at høre, at der endelig var én, der havde slået hende for panden. Skønt det gjorde mig svært ondt for stakkels Wilmot. Han og jeg var gode venner i sin tid. Efter dette her var han naturligvis færdig. Hans skyld var aldeles oplagt. Ingenting at stille op. Slet ingenting."

Den talende viste sig at være den herre, miss Blank aldrig havde set før. Han sad og strittede med de lange ben på kamintæppet. Jermyn lænede sig frem og holdt sit lommetørklæde bredt ud foran risten. Han så sig tungsindigt om over skulderen, og da jeg skubbede mig ind bag et af de små træborde, nikkede jeg til ham. På den anden side ilden sad, imponerende rolig og stor, mr. Stonor, klemt ned i en omfangsrig Windsor-lænestol. Der var ikke noget som helst småt ved ham så nær som hans korte hvide bakkenbarter. Adskillige alen ekstra superfint blåt klæde hvilede (i form af en overfrakke) på en stol ved siden af ham. Og han måtte lige have ført en eller anden stor damper i havn, for en anden stol forsvandt aldeles under hans sorte regnfrakke, der var så vid som en talar og syet af tredobbelt olieret silke og dobbeltsømmet over det hele. En herretaske af sædvanlig størrelse tog sig ud som et rent stykke legetøj på gulvet ved hans fødder.

Ham nikkede jeg ikke til. Han var for stor en mand til, at man turde nikke til ham i den gæstestue. Han var veltjent eksamineret lods og nedlod sig kun i sommermånederne til at tage sin tørn i kutteren. Han havde mange gange ført kongelige yachter ind og ud af Port Victoria. Desuden nytter det ikke at nikke til et monument. Og det lignede han. Han talte ikke, rørte sig ikke. Han sad bare det med sit smukke gamle hoved højt

hævet, ubevægelig og næsten over legemsstørrelse. Det var et stolt syn. I mr. Stonors nærværelse blev stakkels gamle Jermyn reduceret til eo sølle undermåler, og den snaksomme fremmede i tweeds henne på kamintæppet kom til at tage sig løjerlig drengeagtig ud. Denne sidste må have været et par og tredive og hørte visselig ikke til de folk, der bliver forknytte ved lyden af deres egen stemme, for han ligesom tog mig på slæbetov med et venligt blik og holdt den gående uden noget stands.

"Det glædede mig," gentog han med eftertryk. "Det forbavser Dem sagtens, men De har jo heller ikke gået alt det igennem med hende, som jeg har. Det er noget, man ikke glemmer, kan De tro. Ganske vist gik jeg selv skudfri – som De ser. Men hun gjorde nu ligegodt sit bedste for at tage pippet fra mig. Det var på et hængende hår, at hun havde bragt den braveste gut af verden i dårekisten. Hvad siger De til det, hva'?"

Der sporedes ikke så meget som tegn til en blinken i mr. Stonors enorme ansigt. Monumentalt! Fortælleren så mig lige ind i øjnene.

"Jeg kunne gå og blive helt syg ved tanken om, at hun fartede rundt i verden og slog folk ihjel."

Jermyn holdt lommetørklædet lidt nærmere til risten og stønnede. Det var bare sådan en vane, han havde.

"Jeg har set hende engang," erklærede han med sørgmodig ligegyldighed. "Hun havde et hus –"

Den fremmede i tweeds vendte sig og stirrede forbavset ned på ham.

"Hun havde tre huse," berigtigede han i en afgørende tone. Men Jermyn lod sig ikke sige imod.

"Jeg siger, hun havde et hus," gentog han med gnaven påståelighed. "En høj, stor, grim, hvid tingest. Man kunne se det rage op i mange mils afstand."

"Ja vel så," samtykkede den anden beredvilligt. "Det var gamle Colchesters sværmeri, skønt han alle tider gik og truede med, at han ville lade hende sejle sin egen sø. Han kunne ikke holde hendes leben ud mere, erklærede han. Det forekom ham at være lidt for meget af det gode; han ville vaske sine hænder, hvad hende angik, om han så aldrig skulle få nogen anden … og så fremdeles. Og han ville såmænd også have gjort alvor af det, hvis ikke – ja, det vil sagtens forbavse Dem – hvis ikke hans kone havde sat sig imod det. Grinagtigt nok, hva'? Men når talen er om kvinder, kan man aldrig vide, hvordan de vil tage en sag, og mrs. Colchester med sit overskæg og sine buskede øjenbryn lagde an på at være så karakterfast som nogen. Hun gik rundt i en brun silkekjole med en stor guldlænke daskende ned om barmen. Og De skulle bare have hørt hende vrisse: "Snak!" eller "Sludder og vrøvl!" Hun vidste nok, når hun havde sit på det tørre. De havde ingen børn og havde aldrig stiftet hjem noget steds. Når hun kom til England, klarede hun ganske simpelt situationen ved at bo ude på et eller andet billigt hotel eller pensionat så længe. De kan stole på, hun var glad, når hun kunne vende tilbage til de bekvemmeligheder, hun var vant til. Hun vidste meget godt, at hun ikke kunne vinde noget ved byttet. Og, hvad mere var, skønt Colchester jo nok var en første klasses kraft, var han dog ikke, hvad man sådan kan kalde purung mere, og det kan gerne være, hun har ment, at han ikke så let ville kunne få nogen anden – som han plejede at sige. Men hvad nu end grunden kunne være, så betragtede den gode dame

det som "Snak!" og "Sludder og vrøvl!" Engang hørte jeg selveste unge mr. Apse sige til hende i en fortrolig tone: "Jeg kan forsikre Dem, mrs. Colchester, jeg begynder at blive rent ulykkelig over det navn, hun er ved at skaffe sig." – "Å," sagde hun med sin lille, dybe og hæse latter, "hvis man skulle bryde sig om al den tåbelige snak." Og hun viste Apse alle sine grimme forlorne tænder på én gang. "Der skal mere til, før jeg taber min gode tro til hende, kan jeg forsikre Dem," sagde hun."

Her gav mr. Stonor, uden at hans ansigtsudtryk forandredes luft for en kort sardonisk latter. Det var meget virkningsfuldt, men jeg kunne ikke se, hvad der var så morsomt. Jeg kiggede fra den ene til den anden. Den fremmede på kamintæppet bar et fælt smil til skue.

"Og mr. Apse trykkede begge mrs. Colchesters hænder, så glad blev han ved at høre et rosende ord om deres kælebarn. Alle disse Apses, både de unge og de gamle, forstår De, nærede en aldeles naragtig forkærlighed for den afskyelige, farlige ..."

"Undskyld," afbrød jeg desperat, for han lod til udelukkende at henvende sig til mig, "men hvem i alverden er det egentlig, De har siddet og talt om?"

"Jeg taler om familien Apse," svarede han høfligt.

Da havde jeg nær bandet. Men lige i det samme stak den højtærede miss Blank hovedet indenfor og sagde, at drosken holdt for døren, hvis mr. Stonor ønskede at nå toget 11:03 til London.

Straks rejste lodsoldermanden sig i hele sin mægtige skikkelses vælde og begyndte med skrækindjagende rystelser at kæmpe for at komme i frakken. Den fremmede og jeg ilede ham uvilkårligt til hjælp, og så snart vore hænder havde rørt ved

ham, stod han fuldstændig rolig. Vi måtte løfte armene meget højt i vejret og strenge os an. Det var ganske som at lægge skaberak på en føjelig elefant. Med et "Mange tak, de herrer!" dukkede han sig og klemte sig gennem døren i stort hastværk.

Vi andre vekslede et venligt smil.

"Gud ved, hvordan han bærer sig ad med at hejse sig op ad et skibs faldereb," sagde manden i tweeds; og stakkels Jermyn, der kun var nordsølods, uden nogen officiel ansættelse eller anerkendelse af nogen art, kun titulær lods, stønnede:

"Han tjener otte hundrede pund om året."

"Er De sømand?" spurgte jeg den fremmede, der atter havde indtaget sin plads på kamintæppet.

"Ja, det var jeg, til jeg blev gift, for et par år siden," svarede denne meddelsomme personage. "Og første gang jeg gik til søs, var det endda netop på det skib, vi snakkede om, da De kom ind."

"Hvad for et skib?" spurgte jeg forundret. "Jeg har slet ikke hørt Dem tale om noget skib."

"Jeg sagde Dem lige før, hvad det hed, bedste herre," gav han til svar. "*Familien Apse*. De har da sikkert hørt tale om det store firma Apse og Sønner, skibsredere. De havde en ret anselig flåde. Der var *Lucy Apse* og *Harold Apse* og *Anne, John, Malcolm, Clara, Juliet* og så videre … en hel, lang række Apse'r. Hver eneste broder og søster, tante, fætter, hustru – og bedstemoder med, så vidt jeg husker – inden for firmaet havde et skib, der var opkaldt efter dem. Og gode, solide, gammeldags skuder var det tilmed, bygget til at slæbe og holde deres tid ud. Der var ingen af disse her nyopfundne arbejdsbesparende indretninger på dem, men fuldtalligt mandskab, og fuldt op af godt salt kød og

beskøjter blev bragt om bord … og så lagde de ud for at fægte sig frem i verden og tilbage igen."

Den nedtrykte Jermyn gav sit bifald til kende ved et grynt, der lød som en smertelig stønnen. Det var lige skibe for ham. Han påpegede i sorgens tone, at man ikke kunne sige til arbejdsbesparende indretninger: "Lad det nu gå lidt villigt, manne!" Der var ingen arbejdsbesparende indretning, der ville gå til vejrs en styg nat med bankerne nede under læ.

"Nej," svarede den fremmede og blinkede til mig. "Apses troede øjensynligt heller ikke på dem. De behandlede deres folk godt – bedre end folk bliver behandlet nu om dage – og de var skrækkelig stolte af deres skibe. Der indtraf aldrig et uheld for dem. Og dette sidste, *Familien Apse*, skulle være af samme slags som de andre, blot endnu stærkere, endnu sikrere, endnu mere rummeligt og bekvemt indrettet, jeg tror, det var deres hensigt, hun skulle vare evigt. De lod hende bygge af blandede materialer: dels jern, dels teak og grøntræ, og det af rent fabelagtige dimensioner. Hvis nogen sinde en ordre på at bygge et skib er blevet dikteret af overmod, så var det her. Alting af bedste kvalitet. Hun skulle føres af rederiets ældste, prøvede kaptajn, og de bekvemmeligheder, de planlagde for ham, var, som det kunne være et hus i land, under en høj, bred hytte, der strakte sig næsten helt hen til stormasten. Det var såmænd intet under, at mrs. Colchester ikke ville lade ham gå fra. For det var det bedste hjem, hun havde haft, så længe de havde været gift. Hun havde ben i næsen, den kvinde.

Sikken mængde ophævelser der blev gjort, mens det skib var under bygning! Lad os få dit lidt stærkere og dat lidt sværere; og burde det andet dér ikke hellere ombyttes med noget, som var

lidt tykkere. Skibsbyggerne gik ind på legen, og dér stod hun og blev til det tungeste og mest klodsede skib af sin klasse lige for øjnene af dem alle sammen, uden at nogen lagde mærke til det, uvist hvorfor. Hun skulle være på to tusinde registertons eller lidt derover, men i hvert fald ikke mindre. Og hvad skal der så ske? Da de nåede så vidt, at de fik hende målt, viste hun sig at være på 1.999 tons og en brøk. Almindelig bestyrtelse! Og man siger, at gamle mr. Apse blev så ærgerlig, da de fortalte ham det, at han lagde sig til sengs og døde. Den gamle herre havde trukket sig tilbage fra firmaet for femogtyve år siden og var seks og halvfems år på nær én dag gammel, så var måske ikke *så* overraskende, at han døde. Men mr. Lucian Apse var lige godt overbevist om, at hans fader kunne have levet, til han blev hundrede. Så vi kan vel sætte ham øverst på listen. Den næste bliver den stakkels djævel af en skibsbygger, som det bæst fik fat i og smadrede, da hun løb af stablen. De kaldte det nok for at sætte et skib i vandet, men jeg har hørt folk sige, at skulle man dømme efter al den hylen og vrælen og det kissejav for at komme af vejen, så var det langt snarere, som om de slap en djævel løs på floden. Hun sprængte alle sine hæmningstove som sejlgarn og gik lige løs på de assisterende slæbere som en furie. Før nogen kunne blive klar over, hvad det var, hun var ude efter, havde hun sendt én til bunds og lagt en anden op til tre måneders reparation. Det ene af hendes tove røg, og så, pludselig – ingen ved hvorfor – lod hun sig stoppe ved det andet så from som et lam.

Se, sådan var hun netop. Man kunne aldrig være sikker for, hvad hun nu ville finde på. Der er skibe, som er vanskelige at manøvrere, men i almindelighed kan man stole på, at de vil

opføre sig ræsonnabelt. Men med *det* skib var det ligegyldigt, hvad man gjorde ved hende, man vidste aldrig, hvordan det ville ende. Hun var et ondskabsfuldt asen. Eller måske var hun ganske simpelt vanvittig."

Han fremsatte denne formodning i en så alvorlig tone, at jeg ikke kunne tilbageholde et smil. Han holdt op med at bide sig i underlæben for at henvende ordet til mig.

"Hva'! Hvorfor ikke? Hvorfor skulle der ikke kunne være noget i hendes bygning, i hendes linjer, der svarede til … Hvad er galskab? Ikke andet end, at der er noget, som er en lille smule forkert, i sammensætningen af éns hjerne. Hvorfor skulle der ikke kunne findes et forrykt skib? – Jeg mener forrykt skibsmæssigt set, sådan at man aldrig under nogen omstændigheder kunne være sikker på, at hun ville gøre det samme, som et hvilket som helst andet fornuftigt skib ganske selvfølgeligt ville gøre for én. Der er skibe, der ikke lystrer roret ordentligt, og skibe, som man ikke kan stole på altid vil stagvende; andre må man passe svært på, når de løber for en storm; og så kan der igen være skibe, der laver hårdt vejr ud af hver eneste lille kuling. Men så forventer man, at hun altid vil være sådan. Man tager det for en del af hendes karakter som skib, ganske på samme måde, som man regner med en mands særheder, når man skal have med ham at gøre. Men det kunne man ikke med hende. Hun var utilregnelig. Hvis hun ikke var gal, så var hun det mest ondsindede, lumske og vilde bæst, der nogensinde er stukket i søen. Jeg har set hende løbe nok så nydeligt i en svær storm to dage og så brække til to gange i løbet af samme eftermiddag på den tredje. Første gang slyngede hun rorgængeren lige over rattet, men da det ikke lykkedes hende at

få ham slået helt ihjel, prøvede hun en gang til omtrent tre timer efter. Hun blev overskyllet for og agter, sprængte alle de sejl, vi førte, vakte panik blandt mandskabet og skræmte endog mrs. Colchester nede i disse hersens smukke kahytter agterude, som hun var så stolt af. Da vi holdt mønstring over besætningen, savnede vi en mand. Skyllet over bord, naturligvis, uden at nogen havde set eller hørt det, stakkels djævel! Og det undrer mig kun, at der ikke var flere af os, der gik samme vej.

Altid noget i den retning. Altid. Jeg hørte engang en gammel styrmand sige til kaptajn Colchester, at det var kommet så vidt med ham, at han ikke turde åbne sin mund for at give en ordre af hvad art tænkes kunne. Og hun var lige så meget af en rædsel i havn som på søen. Man kunne aldrig vide, hvad der ville holde hende. Ved den ringeste foranledning kunne hun begynde at sprænge reb, kabeltove, ståltrådstrosser som det rene ingenting. Hun var tung og klodset og uhandlelig, men det forklarer alligevel ikke helt hendes evne til at anrette ulykker. Ved De hvad? Når jeg mindes hende, kan jeg af en eller anden grund ikke lade være med at tænke på, hvad man hører om uhelbredelige sindssyge, der slider sig løs nu og da."

Han så spørgende på mig. Men jeg kunne naturligvis ikke indrømme, at et skib kunne være vanvittigt.

"I de havne, hvor hun var kendt," vedblev han, "rystede de, så snart de så hende. At slå en tyve fod solid dæksten af kanten på en kaj eller feje enden af et træbolværk var den rene børneleg for hende. Hun må have sat i milevis af kætting og hundreder af tons i ankre til i sin tid. Når hun drev ned på et stakkels sagesløst skib, havde man altid et Fandens besvær med at hale

hende løs igen. Og selv tog hun aldrig skade – højst et par skrammer eller så, måske. De havde ønsket, hun skulle være stærk. Og det var hun. Stærk nok til at vædre polaris med. Og hun fortsatte, som hun var begyndt. Lige fra den dag, hun løb af stablen, lod hun aldrig et år gå hen uden at myrde en eller anden. Jeg tror nok, ejerne blev meget kede af det. Men det var en stivnakket generation, alle disse Apses; de ville ikke indrømme, at der kunne være noget i vejen med *Familien Apse*. De ville ikke engang lade hende skifte navn. "Sludder og vrøvl," som mrs. Colchester sagde. De burde allermindst have lukket hende inde på livstid i en eller anden tørdok oppe ad floden og aldrig have ladet hende lugte saltvand igen. Jeg kan forsikre Dem, bedste herre, at hun uvægerlig slog én ihjel for hver rejse, hun gjorde. Det var almindelig bekendt. Hun fik det navn på sig vidt og bredt."

Jeg sagde, at det forbavsede mig, at et skib med et så morderisk ry overhovedet kunne få mandskab.

"Så kender De ikke sømænd, min bedste herre. Lad mig blot give Dem et oplysende eksempel. En dag, mens vi lå i dok her hjemme, og jeg gik og drev oppe på bakken, fik jeg øje på to respektable begtrøjer, der kom gående; den ene var øjensynlig en midaldrende, prøvet og sat mand, den anden en rask yngre fyr. De læste navnet på boven og standsede for at kigge på hende. Så siger den ældste: "*Familien Apse*. Det er den mest blodtørstige hund (lad mig bruge en pæn vending) af et skib, Jack, som slår en mand ihjel på hver rejse. Jeg ville ikke tage hyre på hende – nej, ikke for meget godt." Og den anden siger: "Hvis hun hørte mig til, så skulle jeg snart få hende slæbt ind i mudderet og stukket i brand – splitteme' om jeg ikke skulle!" Så

falder den første ind: "De er sågu' ligeglade! Vorherre ved, der er godt køb på menneskeliv." Den yngste spytter i vandet langs skibssiden. "Mig får de ikke – ikke om de så gav dobbelt hyre."

De drev om i nogen tid og vandrede så op langs dokken. En halv time efter så jeg dem begge oppe på vort dæk spejdende efter styrmanden og øjensynlig meget ivrige efter at blive påmønstrede. Og det blev de."

"Hvordan vil De forklare det?" spurgte jeg.

"Ja, hvad mener De selv?" gensvarede han. "Dumdristighed! Forfængelig lyst til samme aften at kunne prale over for alle kammeraterne: "Vi er lige blevet forhyret på denne hersens *Familien Apse*. Fanden stage hende. Hun ska' ikke skræmme os." Lutter gudsforgåen sømandstrods! En slags nysgerrighed. Nå, lidt af hvert, formodentlig! Jeg spurgte om det en gang i løbet af rejsen. Og den ældste fyr svarede:

"Vi er alle Vorherre en død skyldig." Den yngre forsikrede mig i en spottende tone, at han havde lyst til at se, "hvordan hun ville bære sig ad denne gang." Men jeg skal betro Dem noget: Der udgik en slags fortryllelse fra det bæst."

Jermyn, der lod til at have set hvert eneste skib i hele verden, indskød knottent:

"Netop fra dette vindue her har jeg en gang set hende blive bugseret op ad floden; en svær, grim, sort tingest, der kom anstigende som en stor ligvogn."

"Ja, der var noget vist uhyggeligt ved hendes udseende ikke sandt?" sagde manden i tweeds og så ned til gamle Jermyn med et venligt blik. "Jeg har altid følt en slags rædsel for hende. Hun gav mig et væmmeligt chok allerede, da jeg var fjorten, den første dag – nej, time – jeg var om bord. Far kom til byen for at

følge mig om bord og skulle sejle med os ned til Gravesend. Jeg var den anden af hans drenge, der gik til søs. Min store broder var allerede officer på den tid. Vi kom om bord ved ellevetiden om formiddagen og fandt skibet rede til at gå ud af bassinet med agterenden forrest. Hun havde ikke bevæget sig tre gange sin egen længde, før hun ved et lille ryk, slæberen gav hende for at få hende ind mellem dokportene, tog et af sine ustyrlige tilløb og lagde sådant et træk i stoppetovet – en ny seks tommers trosse – at folkene forude ikke havde nogen mulighed for at slakke i tide, og det sprang. Jeg så den sprængte ende flyve højt op i luften, og i næste øjeblik rendte det bæst sin låring mod molehovedet med et stød, der fik hver eneste mand på hendes dæk til at vakle. *Hun* led ingen skade. Det må De ikke tro! Men én af skibsdrengene, som styrmanden havde sendt op i mesanmasten for at udrette et eller andet, faldt ned på hyttedækket – bump! – lige foran mig. Han var ikke meget ældre end jeg. For blot et par minutter siden havde vi stået og grinet til hinanden. Han må ikke have holdt sig ordentlig fast, fordi han ikke ventede et sådant ryk. Jeg hørte hans forskrækkede skrig – Åh! – i høj diskant, da han mærkede, han var ved at falde, og hævede blikket hurtigt nok til at se ham blive fuldstændig slatten i faldet. Uf! Stakkels far var helt bleg om gællerne, da vi tog afsked ved Gravesend. "Føler du helt vel?" sagde han og stirrede vist på mig. "Ja, far." – "Er det nu også sandt?" – "Ja, far." – "Nå – ja, så farvel, min dreng." Han fortalte mig senere, at havde jeg bare sagt ét ord, ville han på stedet have taget mig med hjem igen. Jeg er familiens lillebror, skal jeg sige Dem," tilføjede manden i tweeds og strøg sit overskæg med et frimodigt smil.

Jeg modtog denne interessante meddelelse med en forstående mumlen. Han gjorde en nonchalant håndbevægelse.

"Det kunne nemt have skræmt én, så man slet ikke turde gå til vejrs, forstår De nok – helt taget modet fra én. Han faldt ikke mere end to fod fra mig og knuste hovedet på en fortøjningsknægt. Rørte sig ikke. Stendød. En køn lille fyr var han. Jeg havde lige stået og tænkt, at vi nok ville blive fine venner. Nå, det var nu ikke på langt nær det værste, det bæst af et skib kunne bedrive. Jeg tjente tre år af min tid dér om bord og blev så forflyttet til *Lucy Apse* for ét år. Den sejlmager, vi havde på *Familien Apse*, dukkede også op dér, og jeg kan huske, han en aften, efter at vi havde været til søs en uge, sagde til mig: "Er hun ikke et fredsommeligt lille skib?" Det var ikke så mærkeligt, vi syntes, *Lucy Apse* var sådan et rart, fredsommeligt lille skib, efter at vi lige var sluppet bort fra det store, ustyrlige, galsindede bæst. Det var som at komme i Himmerig. Det forekom mig, at hendes officerer førte en utrolig magelig tilværelse. For mig, der ikke havde kendt noget andet skib end *Familien Apse*, var *Lucy Apse* som et slags tryllefartøj, der ganske af sig selv gjorde alt, hvad man ønskede, hun skulle gøre. En aften fik vi vinden temmelig kraftig stik i stævn og bak sejl. På omtrent ti minutter havde vi hende godt fuldt igen, skøderne forhalet, yderskøderne nede, dækket ryddet, og den vagthavende officer stod fredeligt lænet mod rælingen. Det syntes mig et rent vidunder. Den anden ville i en halv time have ligget jernbunden, rullet sine dæk fulde af vand og tumlet rundt med mandskabet, mens hendes rundholter brast, braser sprang, ræerne slog, og der var en forbandet panik agter formedelst hendes infame ror, som hun kastede fra den ene

side til den anden på en måde, der kunne få hårene til at rejse sig på éns hoved. I mange dage kunne jeg ikke komme mig af min forbavselse.

Nå, jeg nåede til ende med det sidste år af min læretid på denne hersens smukke lille skude – så lille var hun just heller ikke, men ovenpå den anden klodsede djævel forekom hun én at være et rent stykke legetøj at manøvrere. Jeg tjente min tid ud og bestod eksamen, og så, netop som jeg troede, at jeg skulle have tre ugers rigtigt driverliv i land, fik jeg ved frokostbordet et brev, hvori de spurgte, hvad dag jeg tidligst kunne være parat til at gå om bord i *Familien Apse* som tredjestyrmand. Jeg gav min tallerken et skub, så den fløj midt ind på bordet; far så op fra sin avis; mor slog hænderne sammen i forbavselse, og jeg gik barhovedet ud i vor stump have, hvor jeg vandrede rundt og rundt i en stiv time.

Da jeg kom ind igen, havde mor forladt spisestuen, og far var flyttet over i sin store armstol. Brevet lå på kamingesimsen.

"Det er en stor ære for dig at få et sådant tilbud, og det er meget smukt af dem at give dig det," sagde han. "Og jeg ser også, at Charles er blevet udnævnt til førstestyrmand på samme skib for én rejse."

Det var rigtigt nok. Det stod skrevet omme på den anden side med mr. Apses egen hånd i en efterskrift, jeg havde overset.

"Jeg holder ikke rigtig af at have to af mine drenge på samme skib," vedblev far på sin betænksomme, højtidelige måde. "Og jeg kan fortælle dig, at jeg ikke har noget imod at skrive et brev til mr. Apse og lade ham det vide."

Kære gamle papa! Han var en storartet far. Men hvad var der at gøre? Den blotte tanke på at vende tilbage (og det tilmed som officer), blive plaget og udtrættet og holdt til ilden nat og dag af det bæst gjorde mig rent syg. Men hun var ikke et skib, man kunne tillade sig at gå af vejen for. Desuden ville selv den rimeligste undskyldning have krænket Apse og sønner dødeligt. Firmaet, og jeg tror hele familien lige ned til de gamle ugifte tanter i Lancashire, var efterhånden blevet fortvivlet ømskindede, når det drejede sig om den forbandede skudes rygte. I et tilfælde som dette havde man at svare: *Parat med det samme,* om man så lå på sit dødsleje, hvis man da ønskede at dø i deres gunst og nåde. Og det var netop, hvad jeg svarede – pr. telegram, for at få det overstået og afgjort med det samme.

Udsigten til at blive skibskammerat med storebror opmuntrede mig betydeligt, skønt den også gjorde mig lidt ængstelig. Lige så længe jeg kan huske tilbage, fra den gang jeg var en lille fyr, har han været så god imod mig, og jeg anså ham for den stovteste karl i hele verden. Og det var han. En bedre officer har aldrig trådt et koffardiskibs dæk. Det er sikkert og vist. Han var en køn, stærk og rank, solbrændt ung mand med brunt hår, der krøllede lidt, og et blik så skarpt som en høgs. Prægtig var han. Vi havde ikke set hinanden i mange år, og heller ikke denne gang havde han vist sig hjemme, skønt han allerede havde været tre uger 1 England, men tilbragt hele sin fritid nede i Surrey et steds med at gøre kur til Maggie Colchester, gamle kaptajn Colchesters niece. Hendes far, en god ven af papa, var i sukkermæglerbranchen, og Charley gjorde næsten deres hus til et andet hjem. Jeg var spændt på, hvordan storebror ville synes om mig. Der var i Charleys ansigt et drag

af strenghed, som aldrig forlod det, selv ikke når han drev kommers på sin temmelig kåde facon.

Han modtog mig med et højt latterudbrud. Han lod til at synes, det var evige løjer, at jeg skulle om bord som officer. Der var ti års forskel imellem os, og jeg formoder, han huskede mig bedst i busseronne. Jeg var en rolling på fire, da han gik til søs første gang. Det undrede mig at se, hvor højrøstet han kunne være.

"Nu skal vi se, hvad du duer til," råbte han, og han lagde hænderne på mine skuldre og holdt mig ud fra sig i arms længde; så dunkede han mig mellem ribbenene og førte mig ind i sit lukaf. "Sid ned, Ned. Jeg er glad for at skulle have dig med. Jeg skal give dig den sidste afslibning, min unge officer, hvis du da viser dig at være den umage værd, og først og fremmest må du være klar over, at på denne rejse vil vi ikke lade bæstet her slå nogen ihjel. Vi vil kurere hende for de nykker."

Jeg så nok, det var hans fulde alvor. Han talte barsk til mig om skibet, og hvordan vi måtte passe på og aldrig lade det fæle udyr overrumple os ved et af sine fordømte tricks.

Han gav mig en regulær time i sømandskab med særligt henblik på *Familien Apse*; så slog han om i en anden tone, begyndte at snakke om tilfældige emner og diskede op den ene skrøne efter den anden, det kådeste, muntreste nonsens, så jeg til sidst havde helt ondt i siderne af latter. Jeg kunne godt se, at han var i et usædvanligt strålende humør. Det kunne ikke være mit komme, der var grunden. *Så* glad ville det næppe have gjort ham. Men naturligvis kunne det ikke falde mig ind at spørge ham om, hvad det var. Jeg havde en grundig respekt for min store bror, kan jeg betro Dem. Men det fandt alt sammen sin

forklaring en dags tid eller to senere, da jeg hørte, at miss Maggie Colchester skulle med på rejsen. Hendes onkel gav hende en søtur for helbredets skyld.

Jeg kan ikke tænke mig, hvad der kan have været i vejen med hendes helbred. Hun havde en dejlig frisk ansigtsfarve og en pokkers mængde blondt hår. Hun brød sig ikke en gnist om blæst eller regn eller skumsprøjt eller sol eller grønne bølger eller noget som helst. Hun var en blåøjet, munter ung pige af den allerbedste slags, men så næbbet over for min store bror, at jeg gik og blev helt ængstelig. Jeg ventede stadig, det ville ende med et frygteligt skændsmål. Der skete imidlertid først noget afgørende, efter at vi havde ligget i Sydney en hel uge. En dag under mandskabets middagshvil stikker Charley hovedet inden for i min kahyt. Jeg lå udstrakt på ryggen på kanapeen og røg i ro og mag.

"Kom med i land," siger han på sin korte måde.

Jeg sprang naturligvis op og af sted efter ham ned ad kobryggen og op ad George Street. Han fo'r af sted med kæmpeskridt, og jeg fulgte forpustet med ved hans side. Det var forbistret varmt. "Hvor i alverden stormer du hen med mig, Charley?" dristede jeg mig til at spørge.

"Her," siger han.

"Her" var en juvelerbutik. Jeg kunne ikke begribe, hvad han ville dér. Det lod til at være et forrykt indfald. Han stak tre ringe op under næsen på mig – de så meget små ud på hans store brune håndflade – og brummede:

"Til Maggie! Men hvilken?"

Det satte ligesom en skræk i mig. Jeg kunne ikke give en lyd fra mig, men pegede på den af dem, der lyste med en blå og

hvid glans. Han stak den i vestelommen, betalte en bunke sovereigns for den og fo'r ud igen. Da vi kom om bord, var jeg helt åndeløs. "Til lykke, gamle dreng," fremgispede jeg. Han gav mig et dunk i ryggen. "Giv bådsmanden hvad ordrer du vil, når folkene går an," siger han; "jeg tager fri i eftermiddag."

Så forsvandt han fra dækket for en stund, men straks efter kom han ud af kahytten med Maggie, og de to gik over landgangen offentligt, i hele mandskabets påsyn, ud på en spadseretur sammen, den rædsomme glohede dag, hvor støvet føg i hele skyer. De kom tilbage nogle timer efter, tilsyneladende meget adstadige, men lod ikke til at have det fjerneste begreb om, hvor de havde været. Det var i hvert fald det svar, de begge to gav på mrs. Colchesters spørgsmål ved tetid.

Og tror De så ikke, hun tog til genmæle overfor Charley, hun med sin stemme, der mindede om en natdroskekusks. "Snak! De ved ikke, hvor De har været? Sludder og vrøvl. De har gået pigebarnet træt. Det lader De nok være med en anden gang."

Det var forbavsende, hvor sagtmodig Charley kunne være over for det gamle kvindfolk. Kun ved én lejlighed hviskede han til mig: "Jeg er svært glad ved, at hun ikke er Maggies kødelige tante. Egentlig er hun jo slet ikke i slægt med hende." Men jeg syntes nok, han lidt for tit lod Maggie følge sit eget hoved. Hun hoppede rundt på hele skibet i sin sejlsportsnederdel og en rød skotsk hue, som en skinnende fugl på et natsort træ. De gamle begtrøjer grinede til hinanden, når de så hende komme anstigende, og tilbød at lære hende at slå sømandsknuder og splejse. Jeg tror, hun holdt af matroserne, for Charleys skyld formodentlig.

De kan nok tænke Dem, at der om bord aldrig blev talt om det fordømte skibs djævelske tilbøjeligheder. Ikke i kahytten i hvert fald. Kun én gang på hjemrejsen kom Charley uforsigtigt til at sige noget om at bringe hele hendes mandskab med hjem denne gang. Kaptajn Colchester begyndte straks at se mellemfornøjet ud, og den tossede, umedgørlige gamle kælling fo'r løs på Charley, som om han havde sagt noget usømmeligt. Jeg selv var ganske forbløffet. Maggie for sit vedkommende sad aldeles mystificeret og spærrede sine blå øjne vidt op. Og naturligvis havde hun halet hele sandheden ud af mig, før hun var blevet en dag ældre. Det var meget vanskeligt at lyve for det lille menneske.

"Skrækkeligt," sagde hun helt højtideligt. "Tænke sig, alle de stakkels fyre. Jeg er glad for, at rejsen næsten er endt. Nu vil jeg ikke være rolig for Charley et øjeblik."

Jeg forsikrede hende, at Charley nok skulle klare den. Der skulle mere end det skibs kunster til for at overliste en sømand som Charley. Og det gav hun mig ret i.

Næste dag fik vi slæberen ud for Dungeness; og da bugsertrossen var gjort fast, gned Charley sig i hænderne og sagde halvhøjt til mig:

"Vi har narret hende, Neddy."

"Det kunne næsten se sådan ud," sagde jeg og grinede til ham. Det var dejligt vejr, og søen var så glat som en mølledam. Vi gik op ad floden uden spor af genvordigheder, undtagen en enkelt gang, da bæstet ud for Hole Haven tog et pludseligt skær og nær havde ramt en lastpram, der lå for anker lige uden for sejlrenden. Men jeg var agterude og holdt øje med styringen, og det lykkedes hende ikke at overrumple mig den gang. Charley

kom op på hytten med en egen bekymret mine. "Det var lige ved," sagde han.

"Bare rolig, Charley," svarede jeg muntert. "Du har tæmmet hende."

Det var meningen, vi skulle bugseres helt op til dokken. Flodlodsen bordede os neden for Gravesend, og det første, jeg hørte ham sige, var: "De kan lige så gerne tage Deres bagbords anker indenbords med det samme, hr. styrmand."

Det var allerede blevet gjort, da jeg gik forud. Jeg så Maggie på bakken, hvor hun morede sig over alt dette røre, og bad hende gå agterud; men mig tog hun naturligvis ingen notits af. Så fik Charley, der havde meget travlt med forriggen, øje på hende og råbte, så brøsigt han kunne: "Skrub ned af bakken, Maggie. Du er i vejen her." Hun skar en morsom grimasse til ham, og det var alt det svar han fik; jeg så stakkels Charley vende sig bort og skjule et smil. Hun blussede af fornøjelse ved at komme hjem igen, og hendes blå øjne syntes at sprude elektriske gnister, mens hun så på floden. En kulbrig var gået rundt lige foran vor stævn, og vor slæber måtte stoppe sin maskine i en fart for ikke at løbe lige bus på hende.

Et øjeblik lod, som det plejer at være tilfældet, hele skibsfarten i løbet til at skulle indfiltres i et håbløst urede. En skonnert og en ketch fik lavet et lille ganske privat sammenstød lige midt på floden. Det var spændende at iagttage, og imens lå vor slæber stadig stoppet. Ethvert andet skib end det bæst kunne være blevet lokket til at holde kursen et par minutter – men ikke hun! Hendes stævn faldt lige straks af, hun begyndte at drive med strømmen, og tog slæberen med sig. Jeg bemærkede en klynge kystfartøjer for anker ikke en kvart mil

nedenfor os og syntes, det var bedst at lade et ord falde til lodsen. "Hvis De lader hende komme ned mellem den flok dér," sagde jeg roligt, "så knuser hun nogle af dem i småsplinter, før vi får hende ud igen."

"Ja, jeg kender hende nok!" råbte han aldeles rasende og stampede med foden. Og han ud med fløjten for at få den dumme slæber til at dreje skibets stævn op mod strømmen så hurtigt som muligt. Han blæste som en gal og svingede med armen over til bagbord, og straks efter kunne vi se, at slæberens maskine var blevet sat i gang fremad. Dens skovle piskede vandet, men det var ganske, som om den havde prøvet at bugsere en klippe – den kunne ikke få det skib en tomme af stedet. Atter blæste lodsen i sin fløjte og svingede med armen til bagbord. Vi kunne se slæberens skovle dreje hurtigere og hurtigere lige tværs af vor bov.

Et øjeblik lå slæbedamperen og skibet ubevægelige omgivet af et mylder af fartøjer i bevægelse, og så rev det forfærdelige stræk, det nederdrægtige, hårdhjertede bæst lagde i alting, klampen til bugseretovet helt af. Slæbetovet løb ud og knækkede jernopstanderne på forstavnsrælingen én for én, som om det havde været lakstænger. Først da bemærkede jeg, at Maggie, for at få bedre udsyn over vore hoveder, var stået op på bagbords anker, der lå fladt ud på bakken.

Det var, som det skulle, blevet anbragt i sine lejer af hårdt træ, men der havde ikke været tid til at surre det. I hvert fald var det tilstrækkeligt sikret, som det var, til at gå i dok med, men jeg så straks, at slæbetovet i næste sekund ville stryge ind under ankerfligen. Min strube sammensnøredes af skræk, men jeg nåede dog forinden at brøle: "Hop væk fra det anker!"

Jeg nåede ikke at skrige hendes navn. Jeg tror slet ikke, hun hørte mig. Den første berøring af trossen mod fligen væltede hende ned; så hurtigt som et lyn var hun på benene igen, men hun rejste sig på den forkerte side. Jeg hørte en frygtelig, skrabende lyd, og så vippede ankeret over ende, rejste sig op som et levende væsen; dets store, ru jernarm greb fat om Maggies midje, syntes at trykke hende ind til sig i et grufuldt favntag og kastede sig med hende over bord og ned, under en forfærdelig klirren af jern, fulgt af svære genlydende stød, der rystede skibet fra stævn til stævn – fordi knækstopperen holdt."

"Rædselsfuldt!" udbrød jeg.

"I årevis derefter drømte jeg om ankere, der fik tag i unge piger," sagde manden i tweeds lidt febrilsk. Han gøs.

"Med et hjerteskærende hyl sprang Charley over bord efter hende næsten i samme nu. Men, ok Gud, han så ikke så meget som et glimt af hendes røde hue i vandet. Intet! Slet intet! På et øjeblik var der et halvt dusin både rundt om os, og han blev trukket op i én af dem. Jeg lod med bådsmandens og tømrerens hjælp i en fart det ene anker gå og fik på en eller anden måde skibet standset. Lodsen var gået fra vid og sans. Han skridtede frem og tilbage på bakken, vred sine hænder og mumlede: "Nu slår hun kvinder ihjel! Nu slår hun kvinder ihjel!" Ikke et ord mere kunne man få ud af ham.

Det blev skumring, og natten kom – en nat, så sort som beg; og mens jeg stod og stirrede ud over floden, hørte jeg en lav, sørgmodig prajen: "Skib, ohøj!" To Gravesend-færgemænd kom på siden. De havde en lygte i deres båd og så op ad skibssiden, mens de uden et ord holdt sig fast ved lejderen. I lyspletten dernede så jeg en masse blond, løst hår."

Han gøs igen.

"Efter at strømmen havde vendt sig, var Maggies legeme drevet klar af en af disse svære fortøjningsbøjer," forklarede han. "Med en følelse af at være halvdød listede jeg agterud og fik da sendt en raket op – til underretning for de andre søgende på floden. Og så luskede jeg af sted forud som en kujon og tilbragte natten siddende på hælen af bovsprydet, for at være så langt af vejen for Charley som muligt."

"Stakkels fyr!" mumlede jeg.

"Ja. Stakkels fyr," gentog han eftertænksomt. "Det bæst ville ikke lade ham – ikke engang ham – snyde hende for hendes bytte. Men han fortøjede hende i dok næste morgen. Ja, han gjorde. Vi havde ikke vekslet ét ord – ikke et blik engang, for den sags skyld. Jeg ville ikke gerne se på ham. Da det sidste reb var gjort fast, førte han hænderne op til hovedet og stod og så ned for sig, som om han søgte at erindre et eller andet. Mandskabet var samlet på hoveddækket og ventede på de ord, der afslutter rejsen. Måske var det det, han prøvede at huske. Jeg sagde dem for ham: Det er godt, manne!"

Aldrig har jeg set en besætning forlade et skib så stilfærdigt. De sneg sig over rælingen den ene efter den anden og sørgede omhyggeligt for ikke at støde deres skibskister for lydeligt imod den. De så hen mod os, men ikke én havde mod til at komme hen og give styrmanden hånden, som det er skik.

Jeg fulgte ham rundt over alt på det tomme skib, frem og tilbage, her og dér, uden at der var en levende sjæl at se på nær os to; for den gamle vagtmand havde lukket sig inde i byssen – låset begge døre efter sig. Pludselig mumler stakkels Charley i en forvildet tone: "Her er jeg færdig," og skridter ned ad

kobryggen med mig i hælene, op langs dokken, ud af porten og videre hen imod Tower Hill. Han plejede at logere sig ind hos en pæn gammel pensionatsværtinde på American Square for at være i nærheden af sit arbejde.

Med ét standser han brat, vender om og kommer lige tilbage til mig. "Ned," siger han, "jeg tager hjem." Heldigvis fik jeg øje på en droske og fik ham op i den lige i rette tid. Benene var ved at svigte ham. I hall'en hjemme sank han ned på en stol, og jeg skal aldrig glemme fars og mors forfærdede, aldeles ubevægelige ansigter, da de stod bøjede over ham. De kunne ikke forstå, hvad der var i vejen med ham, før jeg flæbende stammede: "Maggie druknede i går i floden."

Mor udstødte et lille skrig. Far så fra ham til mig og fra mig til ham, som om han sammenlignede vore ansigter – for, så sandt jeg lever, Charley lignede slet ikke sig selv. Ingen rørte sig, og den stakkels fyr løftede langsomt sine store brune hænder op mod struben, og med et eneste ryk rev han alting op – rev flip, krave, vest i pjalter – et fuldstændigt vrag og ruin af en mand. Far og jeg fik ham på en eller anden måde ført ovenpå, og mor havde nær slidt livet af sig for at pleje ham under hans hjernebetændelse."

Manden i tweeds nikkede betydningsfuldt til mig.

"Nej, der var ingenting at stille op med det bæst. Hun havde en djævel i kroppen."

"Hvor er Deres broder nu?" spurgte jeg og ventede at høre, han var død. Men han var kaptajn på en flot damper ovre på Kinakysten og kom aldrig mere hjem nu.

Jermyn drog et dybt suk, og da lommetørklædet nu var tilstrækkelig tørt, førte han det varsomt op til sin røde og

ynkværdige næse.

"Hun var et glubende vilddyr," begyndte manden i tweeds på ny. "Gamle Colchester tog en kraftig beslutning og fratrådte. Og vil De tro? Apse og sønner skrev og spurgte, om han ikke ville tage sin beslutning under fornyet overvejelse! De ville have gjort hvad som helst for at redde *Familien Apses* gode navn. Gamle Colchester gik hen på kontoret og sagde, at han ville overtage bestillingen igen. Men kun for at sejle hende ud i Nordsøen og sænke hende dér. Han var næsten ude af sig selv. Hans hår havde været mørkt jerngråt, men det blev snehvidt på en uge. Og mr. Lucian Apse (de havde kendt hinanden som unge mennesker) lod, som om han ikke så det. Det er vel nok forgabelse! Hva'? Det kan man kalde stolthed!

De skyndte sig at tage den første den bedste kaptajn, de kunne finde til hende, for de frygtede, at *Familien Apse* slet ikke skulle kunne få nogen skipper, og så havde der ligget en skandale. Han var en glad sjæl, tror jeg nok, men han holdt fast ved hende, sejt og hårdnakket. Wilmot var hans andenstyrmand. En vidtløftig fyr, der foregav at nære dyb foragt for pigebørn. Og undselig var han, det er sandt nok. Men et af dem behøvede blot at løfte en finger til opmuntring, så var der ikke den ting, der kunne holde fyren. Medens han var styrmandslærling, stak han engang af efter et skørt og ville være gået i hundene, hvis ikke skipperen havde gjort sig den ulejlighed at finde ham og ved ørene hive ham ud af et eller andet syndens hus.

Det fortaltes, at en af firmaet skulle have ladet den ytring falde, at han håbede, det bæst af et skib snart måtte gå tabt. Men jeg kan ikke rigtigt tro på historien, med mindre det skulle

have været mr. Alfred Apse, som familien ikke nærede nogen høj mening om. Han var nok ansat på deres kontor, men blev betragtet som en rigtig uheldig personage, der altid rendte til væddeløb og vendte beruset hjem. Nu skulle man antage, at et skib så fuldt af morderiske luner en skønne dag ville være rendt på land af ren og skær nederdrægtighed. Men nej! Hun lod til at skulle vare evigt. Hun havde en fin næse for skær og grunde."

Jermyn gryntede bifaldende.

"Rigtig et skib efter en lods' hjerte, hva'," hånede manden i tweeds. "Nå, Wilmot fik det nu besørget. Han var den rette fyr til den slags, men selv han ville ikke have kunnet lave det trick, hvis ikke den grønøjede guvernante eller barnepige, eller hvad hun nu var, for mr. og mrs. Pamphilius' børn havde været.

Disse mennesker var om bord som passagerer fra Port Adelaide til Kapstaden. Nå, skibet gik ud og ankrede op på yderrheden for resten af dagen. Skipperen, den gæstfri sjæl, havde en mængde gæster fra byen ude til en afskedsfrokost – som han plejede. Klokken blev fem om eftermiddagen, før den sidste båd inde fra land forlod skibet og vejret tegnede mørkt og fælt over golfen. Han havde ingen grund til at begive sig af sted. Imidlertid – nu havde han fortalt Gud og hver mand, at han lettede den dag, så han bildte sig ind, at det i alle tilfælde var mest passende at gøre det. Men såsom han efter alle disse festligheder ikke havde lyst til at binde an med strædet i mørke og med skral vind, gav han ordre til at holde skibet gående for undermærssejl og fok og så klos til vinden, som hun ville ligge, og lavere under land til næste morgen. Så søgte han sit kyske leje. Styrmanden var på dækket og fik sit ansigt ordentlig vasket i de skyllende regnbyger. Wilmot afløste ham ved midnat.

Familien Apse havde, som jeg bemærkede, et hus på agterdækket ..."

"En høj, stor, grim, hvid tingest, der ragede op," mumlede Jermyn drøveligt henne ved ilden.

"Ja vist; en kappe over kahytstrappen og en slags bestiklugar i skøn forening. For hvert vindstød piskede regnen ind over den søvnige Wilmot. Skibet huggede sig på det tidspunkt langsomt mod syd, bidevind, med kysten sådan noget som tre sømil til luvart. Der var ikke noget at holde udkig efter i den del af golfen, og Wilmot gik om og søgte ly for bygerne i læ af dette hersens bestiklugar, hvis dør stod åben til den side. Natten var så sort som en tønde kultjære. Og så hørte han en kvindestemme, der hviskede til ham.

Det forbistrede grønøjede pigebarn hos disse Pamphilius havde naturligvis lagt børnene i seng for længe siden, selv kunne hun nok ikke falde i søvn. Hun hørte, der blev slået otte glas, og at førstestyrmand kom ned og gik til køjs. Så ventede hun lidt og stak derpå i en morgenkjole og listede gennem den tomme salon og op ad trappen ind i bestiklugaret. Hun satte sig på kanapeen ved den åbne dør, for at blive afkølet, velsagtens.

Jeg formoder, at der pludselig må være gået en stor pras op for Wilmot, da det pigebarn hviskede til ham. Jeg ved ikke, hvordan det var blevet så hedt og fedt imellem dem. Antagelig havde han mødt hende nogle gange i land forinden. Jeg kunne ikke hitte ud af det, for da Wilmot fortalte mig historien, stoppede han op for hvert andet ord og bandede og svor noget så ukristeligt. Vi havde truffet hinanden på kajen i Sydney, og han havde et sækkelærreds forklæde på, der nåede ham helt op

til hagen, og en stor pisk i hånden. Fragtkusk. Parat til hvad som helst for ikke at sulte. Ja, så langt var han nede.

Nå, men dér stod han altså med hovedet inden for døren, på pigebarnets skulder højst sandsynligt – han, den vagthavende officer! Rorgængeren sagde senere, da han afgav forklaring i retten, at han flere gange havde råbt, at lampen i nathuset var gået ud. Han kunne være ligeglad, for hans ordre lød på, at han skulle holde hende klos til vinden. "Jeg syntes, det var løjerligt," sagde han, "at skibet stadig faldt af for hver byge, men jeg luffede hende op hver gang, så klos jeg kunne. Det var så mørkt, at jeg ikke kunne se en hånd for mig, og regnen strømmede ned over mit hoved i spandevis."

Sandheden var den, at vinden agtrede lidt for hver byge, til skibet efterhånden kom til at styre lige ind mod kysten, uden at en levende sjæl om bord var klar over det. Wilmot selv tilstod, at han ikke havde været henne ved regelkompasset en hel time. Tilstod? Ja, det var han nok nødt til! Han vågnede først op, da udkigsmanden brølede forude, som verden skulle forgå. Han vristede sin nakke fri, sagde han, og skreg tilbage til ham:

"Hvad er det, De siger?"

"Jeg synes, jeg kan høre brænding forude, sir," hylede matrosen og kom styrtende agterud sammen med resten af vagten i "det frygteligste, mest blændende skybrud, der nogen sinde er faldet fra himlen," sagde Wilmot. Et sekund eller to var han så forvildet og forskræmt, at han ikke kunne huske, på hvilken side af Golfen skibet befandt sig. Han var ikke nogen god officer, men sømand var han jo da. Han tog sig sammen på et sekund, og de rigtige ordrer faldt ham på læben, uden at han

behøvede at tænke sig om. Det var: at lægge roret hårdt op og skevre mærssejl på stor- og mesanmasten.

Det lader virkelig til, at sejlene slog. Han kunne ikke se dem, men han hørte dem tromme og smælde over sit hoved. "Forgæves! Hun var for langsom til at vende," vedblev han og fortrak sit snavsede ansigt, mens den fordømte vognmandspisk rystede i hans hånd. "Det var, som om hun sad fast." Og så standsede sejlenes trommen over hans hoved. 1 dette kritiske øjeblik agtrede vinden igen i en ny byge, fyldte sejlene og sendte i en vældig fart skibet op på klipperne på hendes læ bov. Hun var gået lidt for langt i denne sidste skælmsstreg. Hendes tid var kommet – timen, manden, den sorte nat og det forræderiske vindstød – den rette kvinde til at gøre det af med hende. Det bæst fortjente ikke nogen bedre skæbne. Forsynets redskaber er sælsomme. Der er en slags poetisk retfærdighed ..."

Manden i tweeds stirrede stift på mig.

"Det første klippeskær, hun gik over, ribbede hende for hendes stråkøl. Ritsch! Da skipperen kom styrtende op fra sin køje, fandt han en vanvittig kvinde i en rød flonels morgenkjole, der fløj rundt og rundt i kahytten og skreg som en kakadue.

Det næste stød væltede hende lige ned under kahytsbordet. Det lettede også agterstavnen og rev roret af, og så rendte det bæst op ad en letskrånende klippestrand og sled bunden ud, indtil hun brat standsede, og formasten faldt ud over boven som en landgang."

"Noget menneskeliv tabt?" spurgte jeg.

"Næh – ingen andre end den fyr Wilmot," svarede den herre, som miss Blank ikke kendte, og så sig om efter sin kasket. "Og *hans* skæbne var værre end at drukne. Alle mand kom frelste i

land. Stormen rejste sig ikke før næste dag, stik vesten, og gjorde det bæst til vrag i løbet af forbavsende kort tid. Det var, som om hun havde været rådden i kærnen ..."

Han skiftede tone. "Regnen er holdt op. Jeg må have fat i min cykel og skynde mig hjem til middag. Jeg bor ude i Herne Bay – tog bare ind et svip i morges."

Han nikkede venligt til mig og spankulerede nok så flot ud.

"Kender *De* noget til ham, Jermyn?" spurgte jeg.

Nordsølodsen rystede trøstesløst på hovedet. "Tænk bare, at forlise et skib på den fjollede måde! Å, herregud! Herregud!" stønnede han i sorgens tone og spredte igen sit fugtige lommetørklæde ud som et tæppe foran den glødende rist.

Da jeg gik ud, vekslede jeg et øjekast og et smil (i al ærbarhed) med den respektable miss Blank bag skænken i *"De tre krager"*.

Forræderen

En ironisk fortælling.

Efter først at have modtaget en introduktionsskrivelse fra en god ven i Paris fik jeg besøg af hr. X, der særlig kom for at se min samling af kinesiske bronzer og porcelæn.

Min ven i Paris er også samler. Han samler hverken på porcelæn eller bronzer eller malerier eller medaljer eller frimærker eller noget som helst andet, der med gevinst for øje kunne spredes formedelst auktionarius' hammer. Han ville med virkelig forbavselse frabede sig navn af samler. Men ikke desto mindre er han det af sind. Han samler på bekendtskaber. Det er ingen ligetil beskæftigelse. Men han besidder en ægte kuriositetssamlers hele tålmodighed, begejstring og viljefasthed. Hans samling omfatter ingen kongelige personer. Jeg tror ikke, de forekommer ham at være tilstrækkeligt sjældne og interessante; men med denne ene undtagelse er han truffet sammen med og har talt med hvert eneste menneske, som der er nogen optænkelig grund til at kende. Han iagttager dem, lytter dem, trænger til bunds i dem, sammenholder dem med andre og stuver derpå erindringen om dem bort i sin hjernes gallerier. Han har lagt planer og baghold og er rejst hele Europa rundt for at forøge sin samling af notable personlige bekendtskaber.

Da han er rig, af god familie og fordomsfri, er hans samling omtrent fuldstændig og rummer genstande (eller skulle jeg sige: navne?), hvis værd ikke skattes af menigmand, og som ofte

er hoben ubekendte. Disse eksemplarer er min ven naturligvis mest stolt af.

Han skrev til mig om X. "Han er nutidens største oprører (révolté). Verden kender ham som en revolutionær skribent, hvis skånselsløse ironi har blotlagt råddenskaben ved de ærværdigste institutioner. Han har skalperet hvert eneste hæderkronet hoved og med sit vids svøbe gennemfugtlet hver fastslået mening og anerkendt grundsætning for styre og politik. Hvem husker ikke hans flammende røde revolutionære pamfletter. Deres pludselige sværmen overvældede regelmæssigt enhver af fastlandets politistyrker som en hjemsøgelse af røde stikbremser. Men denne yderliggående skribent har også været aktiv opildner af hemmelige selskaber, den mystiske, ukendte nr. 1 i desperate sammensværgelser, befrygtede eller uanede, bragte til modning eller undertrykte. Og verden som helhed har aldrig fået nys om denne kendsgerning! Heri må man søge årsagen til, at han går rundt imellem os den dag i dag, som en veteran fra mange underjordiske kampagner, men dog nu uden for rækkerne, tryg ved sit ry som den største omstyrtende publicist, der nogensinde har levet."

Således skrev min ven; han tilføjede, at hr. X var en fin kender af bronzer og porcelæn, og bad mig vise ham min samling.

X indfandt sig ganske rigtigt. Mine skatte er ordnet i tre store værelser uden tæpper eller gardiner. Der findes ikke andre møbler end de etagerer og glasmontrer, hvis indhold engang vil blive en formue værd for mine arvinger. Jeg tillader ikke, at der

fyres op, af frygt for ulykkestilfælde, og en ildfast dør skiller dem fra resten af huset.

Det var en bitterlig kold dag. Vi beholdt vore overfrakker og hatte på. Af skikkelse middelhøj og mager, et langagtigt ansigt med romernæse og årvågne øjne, gik X rundt på sine sirlige små fødder og så forstående på min samling. Jeg vil håbe, at jeg også så forstående på ham. Snehvid moustache og hageskæg fik hans nøddebrune ansigtsfarve til at synes endnu mørkere end den var. Iført pels og med skinnende høj hat så den frygtelige mand elegant ud. Han var af adelig slægt, tror jeg nok, og kunne have kaldt sig vicomte X de la Z, om han havde haft lyst. Vi talte ikke om andet end bronzer og porcelæn. Han var særdeles anerkendende. Vi skiltes med gensidig hjertelighed.

Hvor han var taget ind, ved jeg ikke. Jeg tænker mig, han må have været en ensom mand. Anarkister har sagtens ingen familie – i hvert fald ikke det, vi forstår ved dette samfundsforhold. Sammenslutning i familier beror formentlig på en trang i den menneskelige natur, men i sidste instans er den grundet på lov, og må følgelig for en anarkist være noget modbydeligt og umuligt. Men sandt at sige forstår jeg ikke anarkister. Vedbliver en mand af den – af den – overbevisning også at være anarkist, når han er alene, ganske alene, og i færd med at gå til sengs, for eksempel? Lægger han hovedet på puden, trækker tæpperne op over sig og falder i søvn uden noget øjeblik at glemme nødvendigheden af *le chambardement général*, som det franske fagudtryk lyder, dvs. den almindelige omstyrtning? Og hvis det forholder sig således, hvor kan han da gøre det? Jeg er vis på, at ifald en sådan tro (eller sådan fanatisme) først havde bemægtiget sig min hjerne, så ville jeg

aldrig kunne få ro til at sove eller spise eller udføre nogen af hverdagens vanemæssige handlinger. Jeg ville ikke bryde mig om at have kone eller børn; venner kunne jeg heller ikke have; og samle på bronzer og porcelæn, ja, det skulle jeg mene var ganske udelukket. Men jeg ved det ikke. Alt, hvad jeg ved, er, at hr. X indtog sine måltider på en rigtig god restaurant, hvor jeg også hyppigt kom.

Når han sad med udækket hoved, fuldendte det opstrøgne hårs sølvhvide top ansigtets karakter: lutter benede kamme og indfaldne hulninger, hyllet i fuldkommen uforstyrrelighed. De magre, brune hænder, der stak frem af brede, hvide manchetter, bevægede sig hid og did, brød brødet, hældte vin op, og så fremdeles, med rolig, mekanisk præcision. Hans hoved og krop over borddugen havde noget stift og ubevægeligt ved sig. Denne brandfakkel, denne store agitator, udviste den mindst mulige mængde varme og liv. Hans stemme var skærende, kold, enstonig og dæmpet. Han kunne ikke kaldes nogen meget talende person; men med sit frie, rolige væsen syntes han lige så rede til at holde konversationen ved lige som til at lade den falde, hvad øjeblik det skulle være.

Og hans konversation var på ingen måde almindelig. For mig var der, må jeg tilstå, noget spændende i, således over et middagsbord at tale med en mand, hvis giftige pennestød havde tappet i det mindste ét monarki for dets livskraft. Så meget var en officiel kendsgerning. Men jeg vidste mere endnu. Jeg vidste – fra min ven – med sikkerhed det om ham, som samfundsordenens vogtere i Europa, når det kom højt, kun havde haft ham mistænkt for eller næret en tåget formodning om.

Han havde haft, hvad jeg kunne kalde hans underjordiske liv. Og som jeg aften efter aften sad der lige overfor ham ved middagsbordet, opstod der naturligvis hos mig en vis nysgerrighed i den retning. Jeg er et stilfærdigt og fredeligt produkt af civilisationen og kender ikke til nogen anden lidenskab end at samle på ting, der er sjældne, må forblive udsøgte, selv om de nærmer sig til det uhyrlige. Visse kinesiske bronzer er uhyrligt kostelige. Og her havde jeg (fra min vens samling) en slags sjældent uhyre for mig. Sandt nok, dette uhyre var slebet og i en vis forstand endog udsøgt. Således hans smukke, uforstyrrelige væsen. Men så var han nu ikke af bronze. Han var ikke engang kinesisk, hvilket ville have sat én i stand til at betragte ham med ro tværs over raceforskellens svælg. Han var levende og europæer; han havde det gode selskabs manerer, gik med pels og høj hat som jeg selv og havde næsten samme smag som jeg på det kulinariske område. Det var rent ud forskrækkeligt at tænke på.

En aften bemærkede han henkastet i samtalens løb: "Det er ikke muligt at forbedre menneskeheden undtagen ved terror og voldsgerninger." De kan forestille Dem, hvilken virkning en sådan sætning fra en sådan mands læber måtte have på en person som mig, hvis hele livsplan har været grundet på et blidt og fintmærkende skøn over sociale og kunstneriske værdier. Ja, forestil Dem det! På mig, hvem alle arter og former for vold syntes lige så uvirkelige som de kæmper, utysker og syvhovedede hydraer, hvis virksomhed på fantastisk vis influerer på handlingens gang i legender og børneeventyr!

Pludselig var det, som om jeg over den strålende restaurants festlige travlhed og summen af stemmer hørte murren af en

hungrig og oprørsk mængde.

Formodentlig er jeg letpåvirkelig og fantasirig. Jeg havde en foruroligende vision af mørke, fuldt af magre kæber og vilde øjne, midt iblandt stedets hundrede elektriske lamper. Men af en eller anden grund gjorde denne vision mig også vred. Synet af den mand, der så roligt brød bidder af sit hvide brød, forbitrede mig. Og jeg havde den dristighed at spørge ham, hvor det kunne være, at Europas sultende proletariat, for hvilket han havde prædiket revolution og voldsgerninger, ikke var blevet harmfuldt over hans åbenlyst luksuriøse livsførelse. "Over alt dette," sagde jeg rent ud, idet jeg så mig om i lokalet og derefter fæstede blikket på den flaske champagne, vi gerne delte til middagen.

Han forblev upåvirket.

"Lever jeg af deres slid og deres hjerteblod? Er jeg en spekulant? Har jeg stjålet min formue fra det sultende folk? Nej. Og det ved De meget godt. Og de misunder mig ikke noget. Folkets nødlidende masse er højsindet over for sine ledere. Hvad jeg har erhvervet, har jeg fået for mine skrifter; ikke for de millioner af flyveskrifter, som gratis er blevet uddelt til de sultende og undertrykte, men for de hundredtusinder af eksemplarer, der er solgt til velnærede bourgeois'er. De ved, at mine skrifter var højeste mode, gjorde furore – var noget, man læste med forundring og rædsel, mens man himlede med øjnene ad min patos … eller også lo af henrykkelse over mit vid."

"Jo," indrømmede jeg. "Naturligvis husker jeg det. Og jeg vil ærligt tilstå, at jeg aldrig har kunnet begribe denne forgabelse."

"Ved De endnu ikke," sagde han, "at en ørkesløs og egenkærlig samfundsklasse altid er skadefro, endog når det går ud over

den selv? Da dens eget liv udelukkende er attitude og gestus, er den ude af stand til at fatte styrken i og faren ved en virkelig bevægelse og ord, der ikke har nogen hyklet mening. Det er alt sammen løjer og rørelse. Man behøver jo for eksempel blot at pege på den holdning, det gamle franske aristokrati indtog over for de filosoffer, hvis ord forberedte den store revolution. Selv i England, hvor I dog besidder nogen sund fornuft, behøver en demagog blot at skråle højt nok og længe nok for at finde en vis støtte inden for selve den samfundsklasse, han råber op imod. I er også skadefro. Demagogen river rørelsesdilettanterne med sig. Dilettantisme på det ene eller det andet område er en dejlig nem måde at slå tiden ihjel på og nære sin forfængelighed – den tåbelige forfængelighed over at være à jour med de ideer, der vil blive mode i overmorgen. Ganske som rare og ellers skikkelige mennesker vil istemme begejstrede lovtaler over Deres samling uden at have den ringeste anelse om, hvori dens vidunderlighed egentlig består."

Jeg hang med hovedet. Hans sammenligning belyste på slående vis den sørgelige sandhed. Verden er fuld af den slags folk. Og eksemplet med det franske aristokrati før revolutionen var også yderst træffende. Jeg kunne ikke gendrive hans udtalelse, skønt dens kynisme – altid et usmageligt træk – berøvede den meget af dens værd, i mine øjne. Alligevel må jeg tilstå, at den gjorde indtryk på mig. Jeg følte, at jeg måtte sige noget, der ikke just var samtykkende, men på den anden side heller ikke indbød til diskussion.

"De vil da ikke dermed sige, at yderliggående revolutionære nogensinde har modtaget aktiv bistand som følge af sådanne tåbelige menneskers forgabelse?"

"Det var ikke just det, jeg mente med, hvad jeg nys sagde. Jeg talte i al almindelighed. Men siden De spørger mig om det, kan jeg fortælle Dem, at en sådan hjælp, mere eller mindre bevidst, er blevet ydet den revolutionære virksomhed i forskellige lande. Også her i landet."

"Umuligt!" protesterede jeg bestemt. "Vi leger ikke med ilden i den udstrækning."

"Og dog kan I måske snarere tillade jer det end så mange andre. Men tillad mig den bemærkning, at de fleste kvinder, selv om de ikke altid er rede til at lege med ilden, dog i almindelighed er ivrige for at komme til at lege med en enkelt gnist eller to."

"Skal det være en spøg?" spurgte jeg smilende.

"Ikke det jeg ved af," svarede han træt, "jeg tænkte på et bestemt tilfælde. O, ret mildt, i og for sig ..."

Det spændte min forventning. Mange gange havde jeg forsøgt at nærme mig ham, så at sige fra hans underjordiske side. Dette ord var endog blevet nævnet i vore samtaler. Men han havde altid mødt mig med sin uigennemtrængelige ro.

"Og samtidig," vedblev hr. X, "vil det give Dem et begreb om de vanskeligheder, som kan opstå under det, De behager at kalde underjordisk arbejde. De kan undertiden være vanskelige at have at gøre med. Der gives naturligvis ikke noget hierarki imellem tilhængerne, ikke noget strengt system."

Min forbavselse var stor, men kortvarig. Det var klart, at der mellem yderliggående anarkister ikke kunne findes noget hierarki; ikke noget i retning af en fortrinsret. Det var også rart at vide, at imellem anarkister herskede der anarki. Det kunne umuligt bidrage til at gøre bevægelsen effektiv.

Hr. X skræmte mig ved pludselig at spørge: "De kender jo Hermione Street?"

Jeg nikkede, noget tvivlende. Hermione Street er i de sidste tre år undergået så store forbedringer, at den ikke er til at kende igen. Navnet findes stadig, men af den gamle Hermione Street er der ikke en mursten eller tagsten tilbage. Det var den gamle gade, han hentydede til for han sagde:

"Kan De huske, at der på venstre side lå en række toetages murstenshuse, med bagsiden op imod fløjen af en stor offentlig bygning? Ville De blive meget overrasket ved at høre, at et af disse huse en tid lang var centrum for den anarkistiske propaganda og det, De ville kalde underjordisk virksomhed?"

"Aldeles ikke," erklærede jeg. Hermione Street havde aldrig været særlig respektabel, så vidt jeg erindrede.

"Huset ejedes af en fremragende ministerialembedsmand," tilføjede han og nippede til sin champagne.

"Nej, virkelig," sagde jeg; denne gang troede jeg ikke et ord af det.

"Han boede der naturligvis ikke," vedblev hr. X. "Men fra ti til fire sad han lige inde ved siden af, den kære mand, i sit smukt udstyrede private kontor i fløjen af den offentlige bygning, jeg før omtalte. For at være ganske nøjagtig nødes jeg til at forklare, at huset i Hermione Street egentlig ikke tilhørte ham. Det tilhørte hans voksne børn – en datter og en søn. Den unge pige, en nydelig skikkelse, var på ingen måde nogen almindelig skønhed. Foruden en større personlig charme, end ungdom alene kunne skænke hende, besad hun tillige et væsen, der virkede dragende ved dets udtryk for begejstring, uafhængighed og modig tænkning – jeg vil antage, hun antog

disse udtryk, ganske som hun iførte sig sine maleriske dragter og af samme grund: fordi hun, for enhver pris, ville hævde sin personlighed. De ved jo, at kvinder er beredte til at gå så at sige over alle grænser for at opnå dette. Hun gik meget vidt. Hun havde tilegnet sig alle de for en revolutionær overbevisning særegne gestus: gestus, der tilkendegav medlidenhed, vrede, indignation over de for menneskeheden ødelæggende laster hos den samfundsklasse, hun selv tilhørte. Alt dette stod lige så godt til hendes karakteristiske personlighed som hendes lidt originale kostumer. Kun ganske lidt originale; netop nok til at betegne en protest imod filisteriet hos de fattiges forædte arbejdsgivere. Netop nok, og ikke mere. Det gik ikke an at drive det for vidt i den retning, begriber De vel. Men hun var myndig, og der var intet i vejen for, at hun kunne tilbyde de revolutionære arbejdere sit hus."

"Det mener De ikke!" udbrød jeg.

"Jeg forsikrer Dem, at hun gjorde denne særdeles praktiske gestus. Hvordan skulle de ellers have fået fat på det? Bevægelsen er ikke rig. Og desuden ville der være opstået vanskeligheder med enhver almindelig husagent, der ville have bedt om referencer og sligt. Den gruppe, hun var kommet i berøring med på sine opdagelsesrejser igennem stadens fattigkvarterer (De erindrer den gestus med godgørenhed og personlig indsats, som var så stærkt på mode for nogle år siden), modtog med taknemmelighed hendes tilbud. Hermione Street havde først og fremmest den fordel, at den, som De ved, ligger et godt stykke fra den mistænkelige del af byen, der særligt bevogtes af politiet.

Stueetagen bestod af en lille italiensk restaurant af den flueplettede slags. Det voldte ingen vanskelighed at få værten købt ud. En kvinde og en mand af gruppens medlemmer overtog den. Manden havde været kok. Kammeraterne kunne indtage deres måltider dér, ubemærkede imellem de øvrige gæster. Det var endnu en fordel. Første sal var optaget af et snusket engagementskontor for varieté-artister – et engagementskontor for optræden i inferiøre koncertlokaler, forstår De nok. Indehaveren var en fyr, der hed Bomm, husker jeg. Ham lod man smukt i fred. Det var nærmest fordelagtigt at have en mængde folk af fremmedartet udseende: behændighedskunstnere, akrobater, sangere og sangerinder og så fremdeles, til at gå ud og ind hele dagen igennem. Så lagde politiet ikke mærke til nye ansigter, skal jeg sige Dem. Øverste etage stod tilfældigvis tom på dette tidspunkt, hvilket netop passede udmærket."

X afbrød sin fortælling for uanfægtet, med afmålte bevægelser, at gøre indhug på en *bombe glacée*, som tjeneren lige havde sat på bordet. Han nedsvælgede forsigtigt nogle skefulde af den frosne dessert og spurgte: "Har De nogensinde hørt om Stone's tørrede suppe?"

"Om hvad?"

"Det var," vedblev X sin jævne talestrøm, "en artikel i fødevarebranchen; engang blev der averteret temmelig iøjnefaldende med den i dagspressen, men af en eller anden grund vandt den aldrig publikums yndest. Foretagendet gik bag af dansen, som I siger her til lands. Partier af deres lager kunne fås på auktioner til adskilligt under en penny pr. pund. Gruppen købte noget af det, og i øverste etage blev der åbnet et

kommissionskontor for Stone's tørrede suppe. En fuldkommen agtværdig forretning. Varen, et gult pulver, yderst uappetitligt at se til, blev hældt i store firkantede blikæsker, hvoraf der gik seks på en kasse. Hvis der nogensinde kom nogen og indleverede en bestilling, blev ordren naturligvis effektueret. Men det gode ved dette pulver var, at man så bekvemt kunne skjule forskellige ting i det. Nu og da blev en særlig kasse anbragt i en pakvogn og sendt afsted for at eksporteres til udlandet lige for næsen af den vagthavende betjent på hjørnet. Forstår De, hvad jeg mener?"

"Det tror jeg nok," sagde jeg med et betydningsfuldt nik hen imod resterne af den langsomt smeltende bombe på hans tallerken.

"Akkurat. Men kasserne kom også til nytte på anden vis. I underetagen, eller rettere sagt i kælderen til gården, blev der opstillet to bogtrykkerpresser. En mængde revolutionær litteratur af den mest ophidsende art blev bortskaffet fra huset i kasser med Stone's tørrede suppe. Der fandt broderen til vor unge anarkistiske dame nogen beskæftigelse. Han skrev artikler, hjalp til med sætningen og med at trække ark af og bistod i det hele taget den ledende, en særdeles dygtig ung fyr ved navn Sevrin.

Denne gruppes førende ånd var en fanatisk forkæmper for samfundsomvæltningen. Nu er han død. Han var en genial gravør og raderer. De har sikkert set nogle af hans arbejder. Nu er de stærkt efterspurgte af visse kunstelskere. Han begyndte med at være revolutionær i sin kunst og endte med at blive en tilhænger af revolutionen, efter at hans kone og børn var døde i nød og elendighed. Han plejede at sige, at bedsteborgerne,

disse forædte dydsmønstre, havde dræbt dem. Det var hans faste tro. Han arbejdede stadig med sin kunst og førte en dobbelttilværelse. Det var en høj, udtæret og sortsmudsket mand med et langt brunt skæg og dybtliggende øjne. De må have set ham. Han hed Horne."

Jeg blev virkelig overrasket ved at høre dette. Naturligvis var jeg for år tilbage jævnligt truffet sammen med Horne rundt omkring. Han så ud som en mægtig, lurvet sigøjner med en gammel høj hat på hovedet, et rødt tørklæde om halsen og en lang luvslidt overfrakke knappet tæt om sig. Han talte med den højeste begejstring om sin kunst og gjorde indtryk af at være så nervøs anspændt, at det grænsede til vanvid. En lille gruppe kendere satte pris på hans arbejde. Hvem skulle have tænkt, at denne mand … Forbløffende! Og dog faldt det, når alt kom alt, ikke så svært at tro.

"Som De ser," fortsatte X, "var denne gruppe således stillet, at den kunne fortsætte sit propagandaarbejde, og ligeledes sit andet arbejde, under meget gunstige vilkår. De var alle modige, erfarne mænd af overlegen type. Dog blev vi omsider slået af den kendsgerning, at de anslag, der forberedtes i Hermione Street, næsten uden undtagelse mislykkedes."

"Hvem var *vi*?" spurgte jeg ligefrem.

"Nogle af os i Brüssel, i hovedledelsen," sagde han hastigt. "En hvilken som helst kraftig aktion, der havde sit udspring i Hermione Street, syntes dømt til at mislykkes. Der indtraf altid noget, som bragte forstyrrelse i selv de bedst forberedte demonstrationer i alle dele af Europa. Just på den tid udfoldedes over alt en ivrig virksomhed. De må ikke tro, at alle vore fejlslag er af den art, der vækker almindelig

opmærksomhed og efterfølges af arrestationer og retsforfølgelse. Således forholder det sig ikke. Ofte arbejder politiet i stilhed, næsten hemmeligt, og forpurrer vore komplotter ved snedige modtræk. Ingen arrestationer og ingen larm, ingen opskræmmen af offentligheden eller ophidselse af mængdens lidenskaber. Det er en forstandig fremgangsmåde. Men på den tid havde politiet dog for uafbrudt held med sig lige fra Middelhavet til Østersøen. Det var foruroligende og begyndte at se farligt ud. Til sidst kom vi til den slutning, at der måtte være nogle upålidelige elementer i London-grupperne. Og jeg tog herover for at se, hvad der kunne gøres uden at vække opsigt.

Mit første skridt var at aflægge et besøg hos vor unge kvindelige amatøranarkist i hendes private bopæl. Hun godtog mig på smigrende måde. Jeg skønnede, at hun intet som helst kendte til de kemiske operationer og andre virksomheder, der fandt sted i øverste etage af huset i Hermione Street. At anarkistisk litteratur blev trykt dér, syntes at være den eneste 'aktivitet', hun var vidende om. Hun udviste på såre karakteristisk vis alle de sædvanlige tegn på voldsom begejstring og havde allerede skrevet mange følelsesfulde artikler med bloddryppende følgeslutninger. Jeg kunne se, at hun frydede sig højligt ved alle gestus og grimasser, der er udtryk for dødelig alvor. De stod så udmærket til hendes ansigt med de store øjne og den brede pande og til den ranke måde, hvorpå hun bar sit smuktformede hoved, der kronedes af en prægtig, brun hårmasse, opsat i en ualmindelig klædelig frisure. I værelset befandt sig også hendes broder, en alvorlig yngling med højtbuede øjenbryn og rødt slips; jeg fik det

indtryk, at han svævede i fuldstændig uvidenhed om samtlige denne verdens ting, sig selv indbefattet. Lidt efter kom en høj ung mand ind. Han var glatbarberet, havde kraftige, blålige kæber og kunne i sit ydre minde om en fåmælt skuespiller eller en fanatisk præst: denne type med tykke, sorte øjenbryn, De ved. Men han var virkelig særdeles præsentabel. Han gav straks hver af os et kraftigt håndtryk. Den unge dame kom hen til mig og mumlede blidt: 'Kammerat Sevrin'.

Jeg havde aldrig set ham før. Han havde ikke meget at sige til os, men satte sig ved siden af den unge pige, og de to henfaldt straks til alvorlig samtale. Hun lænede sig forover i sin dybe armstol og støttede hagens nydelige runding i den smukke hvide hånd. Han så hende opmærksomt ind i øjnene. Deres holdning røbede et elskende pars en bejlen, alvorsfuld, glødende som på gravens bred. Jeg vil tro, hun anså det for nødvendigt at udfylde og fuldstændiggøre sin antagelse af fremskredne ideer, af revolutionær lovløshed, ved at lade, som om hun var forelsket i en anarkist. Og denne var, jeg gentager det, yderst præsentabel på trods af sine sorte bryn og sit fanatiske præg. Efter at have sendt dem nogle få stjålne øjekast nærede jeg ikke mere tvivl om, at han jo mente det alvorligt. Hvad damen angik, da var hendes holdning utilnærmelig, endog bedre end tingen selv, såsom den antydede en blanding af yndighed, blidhed, nedladenhed, bedårelse, hengivelse og tilbageholdenhed. Hun tolkede sin opfattelse af, hvorledes denne bestemte form for kurmageri skulle arte sig, med den fineste kunst. Og forsåvidt tog sikkerlig også hun sagen alvorligt. Gestus – men så fuldkomne!

Da jeg var blevet alene med vor amatøranarkist, underrettede jeg forsigtigt damen om årsagen til mit besøg. Jeg antydede vor mistanke. Jeg ønskede at høre, hvad hun kunne have at sige, og ventede halvt om halvt en eller anden, måske ubevidst, afsløring. Men alt, hvad hun sagde, var: 'Det er betænkeligt', og det med en henrivende bekymret og alvorlig mine. I hendes øjne var der imidlertid et glimt, som tydeligt nok betød: 'Hvor spændende!' Når alt kom til alt, forstod hun sig ikke på stort andet end ord. Men hun påtog sig dog at sætte mig i forbindelse med Horne, der ikke var nem at finde andetsteds end i Hermione Street, hvor jeg lige for tiden ikke ønskede at vise mig.

Jeg traf Horne. Det var en ganske anden slags fanatiker. Jeg forklarede ham, hvilken slutning vi i Brüssel var kommet til, og påpegede den betegnende række fejlslag. Hertil svarede han med en begejstring, som ingen forbindelse havde med sagen:

"Jeg er i færd med noget, der skal jage rædsel i disse forædte bæster."

Og derpå erfarede jeg, at han og nogle staldbrødre ved udgravning i en af kældrene havde banet sig vej ind til hvælvingerne under den store offentlige bygning, jeg tidligere har omtalt. Det kunne med vished forudses, at en hel fløj ville blive sprængt i luften, så snart materialerne var færdige.

Jeg var ikke så forfærdet over dumheden af dette træk, som jeg kunne have været, såfremt nytten af samlingsstedet i Hermione Street ikke allerede var blevet meget problematisk. I virkeligheden var det efter min mening på denne tid langt snarere en politifælde end noget som helst andet.

Hvad der nu måtte gøres, var at opdage, hvad der var i vejen, eller rettere: hvem der var noget i vejen med, og det lykkedes mig til sidst at få gjort Horne dette indlysende. Han gloede forvirret, mens hans næsefløje bevægede sig, som om han vejrede forræderi i luften.

Og nu kommer der et stykke arbejde, som sikkert vil synes Dem at være en slags teatertrick. Og dog – hvad andet kunne man gøre? Problemet var at udfinde det upålidelige medlem af gruppen. Men vor mistanke kunne ikke med større ret vendes imod én end mod en anden. At sætte nogen til at overvåge dem alle lod sig ikke ret vel gøre. Desuden slår denne fremgangsmåde ofte fejl. I hvert fald tager den tid, og faren var overhængende. Jeg var overbevist om, at man sluttelig ville foretage en razzia i ejendommen i Hermione Street, skønt politiet åbenbart havde så stor tillid til denuncianten, at huset for tiden end ikke blev bevogtet. Det var Horne absolut vis på. Under de foreliggende omstændigheder var det et ugunstigt symptom. Der måtte handles hurtigt.

Jeg besluttede selv at organisere en razzia imod gruppen. Forstår De? En razzia af andre pålidelige kammerater, der skulle optræde som politi. En sammensværgelse inden for sammensværgelsen. De indser naturligvis, hvad hensigten var dermed. Når denuncianten tilsyneladende var på nippet til at blive arresteret, håbede jeg, at han på en eller anden måde ville røbe sig; enten ved en uforsigtig handling eller ganske simpelt ved sin ubekymrede opførsel, for eksempel. Naturligvis løb man den risiko, at det hele ville mislykkes, og den ikke mindre risiko, at der kunne indtræffe en skæbnesvanger ulykke, måske under modstanden eller under bestræbelserne for at undfly. For

som De let kan se, var det nødvendigt, at Hermione Street-gruppen blev genstand for en virkelig og fuldkommen overrumpling, således som jeg var sikker på, at den inden ret længe ville blive det fra det rigtige politis side. Denuncianten var en af dens medlemmer, og Horne var den eneste, jeg kunne indvi i min plan.

Jeg vil ikke beskrive mine forberedelser i enkelthederne. Det var ikke ganske let at arrangere, men det blev udmærket gjort og virkede aldeles overbevisende. Det fingerede politi brød ind i restauranten, hvis skodder øjeblikkelig blev sat for. Overraskelsen var fuldstændig. Størsteparten af Hermione Street-afdelingen blev fundet i den inderste kælder i færd med at udvide det hul, der førte ind til hvælvingerne under den store offentlige bygning. Ved det første anskrig fo'r flere kammerater impulsivt igennem det ind i den førnævnte hvælving, hvor de naturligvis, hvis det havde været en virkelig razzia, ville være løbet håbløst i fælden. Vi gjorde os foreløbig ingen ulejlighed for deres skyld. De var harmløse nok. Øverste etage voldte derimod Horne og mig selv adskillig ængstelse. Dér var en kammerat, der bar tilnavnet Professoren (han havde tidligere dyrket videnskaben), i færd med, omringet af blikdåser med Stone's tørrede suppe, at perfektionere nogle nye tændladninger. Han var en åndsfraværende, selvtillidsfuld, gusten lille mand, væbnet med store runde briller, og vi var bange for, at han skulle få et galt indtryk af situationen, sprænge sig selv i luften og lægge huset i ruiner over vort hoved. Jeg styrtede op ad trapperne og fandt ham allerede stående ved døren på sin post og, som han sagde, lyttende til 'mistænkelige lyde nedenunder'. Før jeg endnu var ganske færdig med min

forklaring af, hvad det var, der foregik, trak han foragteligt på skuldrene og vendte sig til sine vægte og reagensglas. Han besad en yderliggående revolutionærs rette ånd. Sprængstoffer var hans tro, hans håb, hans våben og hans skjold. Han omkom et par år senere i et hemmeligt laboratorium ved, at en af hans forbedrede tændsatser eksploderede for tidligt.

Jeg skyndte mig ned igen og fandt her en virkningsfuld scene i den store kælders tusmørke. Den mand, der forestillede inspektøren (denne rolle var ham ikke fremmed), talte med barsk røst og gav sine falske underordnede falske ordrer om at føre fangerne bort. Åbenbart var der hidtil ikke sket noget, der kunne bringe klarhed i sagen. Horne, dyster og sortsmudsket, stod med korslagte arme og ventede, og denne hans tålmodige, mørke forventning bar et præg af stoicisme, som harmonerede godt med situationen. Henne i skyggen opdagede jeg et af Hermione Street-gruppens medlemmer i begreb med ubemærket at tygge og nedsvælge et lille stykke papir. En eller anden kompromitterende lap, formoder jeg; måske blot en optegnelse: nogle få navne og adresser. Han var en trofast og pålidelig "kammerat". Men da der under vore sympatier altid skjuler sig et fond af hemmelig skadefryd, kunne jeg ikke lade være med at more mig over denne fuldkommen overflødige præstation.

I alle andre henseender syntes dette risikable eksperiment, dette teaterkup, om De vil kalde det således, at være forfejlet. Illusionen kunne ikke opretholdes meget længere, forklaringen ville fremkalde en meget pinlig, endog skæbnesvanger situation. Den mand, der havde spist papiret, ville blive rasende, de fyre, der var stukket af, ville også blive vrede.

For at øge min fortrædelighed fløj nu den dør, som førte ind til den anden kælder, hvor bogtrykkerpresserne stod, op, og vor unge revolutionære dame kom til syne som en sort silhuet i tætsluttende dragt og med en stor hat, på baggrund af en lysstrøm fra gasblussene, som flakkede derinde. Over hendes skulder så jeg hendes broders buede øjenbryn og røde slips.

Netop de folk, som jeg mindst ønskede at se i dette øjeblik! De havde den aften været til en eller anden amatørkoncert, der blev afholdt til forlystelse for fattigfolk, forstår De nok; men hun havde holdt på, at hun ville gå tidligt, fordi hun ønskede at se ind i Hermione Street på vejen hjem under påskud af, at hun havde noget arbejde at besørge. Hendes opgave var i almindelighed at læse korrektur på den franske og italienske udgave af *Stormklokken* og *Brandfakkelen* ..."

"Himmel!" mumlede jeg. Man havde engang vist mig nogle få numre af disse blade. Intet kunne efter min mening være mindre egnet for en ung dames øjne. Det var de mest fremskredne ting af den art; jeg mener: ting, der var skredet langt ud over alle fornuftens og sømmelighedens grænser. Det ene af dem prækede opløsning af alle samfundets og huslighedens bånd; det andet forsvarede systematisk mord. Tanken om, at en ung pige ganske roligt gik på spor efter trykfejl i spalter med den slags afskyelige anskuelser, som jeg mindedes at have set, var aldeles uforenelig med min opfattelse af kvindelighed. Efter at have tilkastet mig et blik vedblev hr. X uforstyrrelig:

"Men jeg tror, at hun snarest kom for at udøve sin fortryllelse over Sevrin og modtage hans hyldest på sin dronninglige og nedladende måde. Hun var vidende om begge dele – sin magt

og hans hyldest – og nød dem med fuldkommen uskyldighed, tør jeg nok sige. Vi har hverken personlige eller moralske grunde til at beklage os over hende for den sags skyld. Trylleri hos en kvinde og ualmindelig intelligens hos en mand er i sig selv en lov. Ikke sandt?"

På grund af min nysgerrighed afholdt jeg mig fra give udtryk for den afsky, som denne frække læresætning indgød mig.

"Men hvad skete der da dernæst?" skyndte jeg mig at spørge.

X vedblev langsomt og skødesløst at smuldre et lille stykke brød med sin venstre hånd.

"Hvad der skete, var faktisk, at hun reddede situationen," tilstod han.

"Hun gav Dem anledning til at afslutte Deres temmelig uheldsvangre farce," foreslog jeg.

"Ja," sagde han, bevarende sin koldsindige holdning. "Farcen måtte nødvendigvis ende snart. Og den endte i løbet af ganske få minutter. Og endte godt. Var hun ikke kommet ind, kunne den være endt dårligt. Hendes broder talte naturligvis ikke med. De var for en stund siden ubemærket smuttede ind i huset. Trykkekælderen havde egen indgang. Da hun ikke fandt nogen dér, satte hun sig til sine korrekturark, såsom hun hvert øjeblik ventede, at Sevrin ville vende tilbage til sit arbejde. Det gjorde han imidlertid ikke. Hun blev utålmodig, hørte gennem døren lyde, der tydede på et heftigt optrin i den anden kælder, og kom ganske naturligt ind for at se, hvad der gik for sig.

Sevrin havde været inde hos os. I begyndelsen forekom han mig at være den mest forbløffede af hele den overfaldne skare. Et øjeblik lod han til at være som lammet af forbavselse. Han stod naglet til pletten. Bevægede ikke et lem. En enlig

gasflamme flakkede lige ved hans hoved; alle de andre blus var blevet slukket ved det første anskrig. Og med ét iagttog jeg fra min dunkle krog et udtryk af uforstående og ærgerlig påpasselighed i hans glatragede skuespilleransigt. Han rynkede de tykke bryn. Hans mundvige sænkede sig hånligt. Han var vred. Det var højst sandsynligt, at han havde gennemskuet vor plan. Og jeg fortrød, at jeg ikke fra begyndelsen af havde indviet ham fuldstændig i sagen.

Men da den unge pige viste sig, blev han åbenbart bestyrtet. Det var tydeligt nok. Jeg kunne se hans forvirring stige. Hans udtryk skiftede hurtigt på forbløffende vis. Og jeg vidste ikke, hvorfor. Den egentlige årsag faldt mig slet ikke ind. Jeg var blot forbavset over den overordentlige forandring i mandens ansigt. Han var naturligvis ikke vidende om, at hun befandt sig i den anden kælder. Men det kunne ikke forklare den rystelse, han fik ved hendes komme. Et øjeblik så det ud, som han var blevet fuldstændig åndssløv. Han åbnede munden som for at råbe, eller måske blot for at gispe. I alt fald var det en anden, der råbte. Denne anden var den heroiske kammerat, som jeg havde opdaget i begreb med at nedsvælge et stykke papir. Med priselig åndsnærværelse udstødte han et advarende hyl.

"Det er politiet! Tilbage! Tilbage! Løb tilbage, og stæng døren efter Dem."

Det var et udmærket råd; men i stedet for at trække sig tilbage vedblev den unge pige at skride fremad fulgt af sin langfjæsede broder, der var iført jakke og knæbenklæder, det samme sæt tøj, som han havde haft på, mens han sang komiske sange for at underholde et glædeløst proletariat. Hun skred frem, ikke som om hun ikke havde forstået det – ordet "politi"

har en umiskendelig klang – men snarere, som om hun ikke kunne lade være. Hun skred ikke frem med den frie gang og det åbne væsen, som man kunne vente af en fornem amatøranarkist iblandt fattige, arbejdende professionals, men med skuldrene løftet lidt i vejret og albuerne trykket tæt ind til kroppen, som om hun forsøgte at krybe ind i sig selv. Hendes blik var ufravendt rettet imod Sevrin. Manden Sevrin, formoder jeg; ikke anarkisten Sevrin. Men hun skred frem. Og det var kun naturligt. Thi på trods af al deres påtagne uafhængighed er unge piger af den samfundsklasse vante til at føle sig særligt beskyttede, hvilket de jo virkelig også er. Denne følelse forklarer de ni tiendedele af deres forvovne gestus. Al farve var veget fra hendes ansigt. Hun var dødbleg. Tænk blot, på så brutal en måde at blive bragt til forståelse af, at hun var af den slags personer, der måtte løbe for politiet! Jeg tror, at hun især var bleg af harme, skønt det naturligvis også skyldtes en vis ængstelse for hendes personlige urørlighed, en ubestemt frygt for en eller anden art plumphed. Og naturligvis vendte hun sig til en mand, til den mand, hos hvem hun havde krav på tilbedelse og hyldest – den mand, som ikke kunne tænkes at ville svigte hende på noget tidspunkt."

"Men," udbrød jeg forbløffet over denne analyse, "hvis det havde været alvor, været virkeligt, mener jeg – som hun troede det var – hvad kunne hun så vente, han skulle gøre for hende?"

Ikke en muskel bevægede sig i X's ansigt.

"Det må Gud vide. Jeg forestiller mig, at denne fortryllende, højsindede og uafhængige skabning aldrig i sit liv havde kendt til en eneste uforfalsket tanke; jeg mener, en tanke, der intet havde at gøre med små menneskelige forfængeligheder eller

ikke havde sit udspring fra en eller anden vedtagen opfattelse. Alt, hvad jeg ved, er, at da hun havde taget et par skridt, strakte hun hånden frem mod Sevrin, som stod dér ubevægelig. Og det var i det mindste ingen gestus. Det var en naturlig bevægelse. Hvem kan vide, hvad hun egentlig ventede, han skulle gøre …? Det umulige. Men hvad hun end ventede, tør jeg dog hævde, at det ikke kom på højde med det, han havde bestemt sig til at gøre, endog før den bønfaldende hånd så direkte havde appelleret til ham. Det havde ikke været nødvendigt. Lige fra det øjeblik, da han havde set hende træde ind i kælderen, havde han taget den beslutning at ofre sin fremtidige anvendelighed, kaste den uigennemtrængelige, solidt påhæftede maske, som det havde været hans stolthed at bære –"

"Hvad mener De?" afbrød jeg forvirret. "Var det da Sevrin, som var …"

"Ja, netop. Ham, den mest ihærdige, mest farlige, forslagne og systematiske af alle denuncianter. Et geni blandt forrædere. Til alt held for os var han enestående. Manden var fanatiker, som jeg har fortalt Dem. Til alt held for os, gentager jeg, havde han forelsket sig i hin unge piges fintdannede og uskyldige gestus. Han, som selv spillede komedie i forfærdende alvor, må have troet på den absolutte værdi af vedtagne tegn. Når han lod sig fange i så plump en fælde, kan det kun forklares ved, at to sådanne mægtige, altopslugende følelser ikke samtidig kan eksistere i ét hjerte. Den fare, hvori hin anden komediant svævede, som ikke selv anede, at hun spillede komedie, berøvede ham hans klarsyn, hans skarpsindighed, hans dømmekraft. Rigtignok berøvede den ham først hans selvbeherskelse. Men den genvandt han, da han nu indså, hvor

bydende nødvendigt det var at gøre noget straks. Gøre hvad? Ih, få hende ud af huset så hurtigt som muligt. Det var han umådelig opsat på. Jeg har fortalt Dem, at han var skrækslagen. Det kunne ikke være for sin egen skyld. Han var blevet overrasket og ærgerlig over et ganske uforudset og forhastet træk. Jeg kan endog sige, at han var blevet rasende. Han havde haft for sædvane at arrangere sidste scene af sine forræderier med en dyb og fin kunst, der bevirkede, at hans rygte som revolutionær forblev uberørt af det. Men det synes mig ganske klart, at han samtidig havde besluttet at klare situationen så godt som muligt og resolut beholde masken på. Først, da han opdagede, at hun befandt sig i bygningen, skallede alting – den tvungne ro, hans fanatismes hæmsko, masken – på én gang af i en slags panisk rædsel. Hvorfor panisk, spørger De? Svaret er ganske ligetil. Han erindrede – eller jeg tør nok sige: han havde aldrig glemt, Professoren, der opholdt sig deroppe i husets øverste etage og fortsatte sine undersøgelser, omringet af række på række af blikæsker med Stone's tørrede suppe. I nogle få af dem var der nok til at begrave os alle på stedet under en bunke mursten. Dette var Sevrin naturligvis ganske klar over. Og vi må også tro, at han åbenbart havde et nøjagtigt kendskab til mandens karakter. Han havde pejlet så mange af den slags karakterer! Eller måske tiltroede han blot Professoren, hvad han selv ville have været i stand til at gøre. Men i hvert fald frembragte det sin virkning. Og pludselig hævede han røsten og sagde med myndighed:

"Før straks den dame bort!" Det viste sig, at han var så hæs som en ravn; sikkert som følge af sit stærke sindsoprør. Det forsvandt på et øjeblik. Men disse skæbnesvangre ord kom fra

hans sammensnørede strube som en uharmonisk, latterlig garpen. De krævede ikke noget svar. Tingen var sket. Alligevel anså den mand, som udførte inspektørens rolle, det for hensigtsmæssigt at sige i en brøsig tone: "Hun skal hurtigt nok komme afsted herfra, sammen med resten af jer."

Det var de sidste ord, som hørte til den del af denne affære, der var ren og skær komedie.

Forglemmende alt og alle gik Sevrin hastigt hen til ham og greb ham i frakkeopslagene. Under hans magre blålige kinder kunne man se kæbebenene arbejde af forbitrelse.

"De har mandskab posteret udenfor. Lad straks den dame blive bragt til sit hjem. Hører De? Med det samme. Førend De prøver på at få fat i manden ovenpå."

"Å, så der er en mand ovenpå," sagde den anden med ufordulgt spot. "Godt, han skal nok blive bragt herned så betids, at han får slutningen på dette at se."

Men Sevrin, der var ude af sig selv, gav ikke agt på hans tonefald. "Hvad er det for en idiot, der har blandet sig i dette og sendt Dem herhen for at forkludre alting? Har De ikke forstået Deres instruktioner? Kan De ikke begribe noget som helst? Det er dog utroligt. Her …"

Han slap frakkeopslagene, jog hånden ind på brystet og rykkede febrilsk i noget under sin skjorte. Endelig trak han en lille firkantet pung af blødt læder frem, der som et skapular må have hængt om hans nakke i det bånd, hvis overrevne ender dinglede fra hans knyttede næve.

"Se i den," spruttede han og kastede den lige i ansigtet på den anden. Derpå vendte han sig øjeblikkelig om imod den unge pige. Hun stod bag ved ham, ganske stille og tavs. Hendes

hvide, stivnede ansigt gav én det indtryk, at hun var rolig, kun hendes stirrende øjne syntes at være blevet større og mørkere.

Han talte hurtigt, med nervøs sikkerhed. Jeg hørte tydeligt, hvorledes han lovede hende, at han om lidt ville forklare alt dette, så at det blev aldeles indlysende. Men det var også alt, hvad jeg opfangede. Han stod tæt op ad hende, uden at gøre det ringeste forsøg på at røre hende, om så blot med spidsen af sin lillefinger – og hun stirrede dumt på ham. Men et øjeblik sænkede hendes øjelåg sig langsomt, og derefter, da hendes lange, sorte øjenhår lå mod de hvide kinder, så hun ud, som om hun skulle synke afmægtig om. Men hun svajede ikke engang, hvor hun stod. Han opfordrede hende med høj røst til nu straks at følge ham og gik uden at se sig om hen imod døren for foden af kældertrappen. Hun gjorde virkelig et par skridt for at følge ham. Men man lod ham naturligvis ikke nå døren. Der lød vrede udråb, støj af en kort, heftig kamp. Han blev slynget bort med voldsomhed, kom flyvende tilbage imod hende og faldt. Hun slog ud med armene i en forfærdet gestus og trådte til side, så hun lige undgik hans hoved, der slog hårdt imod gulvet tæt ved hendes sko.

Han gryntede ved stødet. Da han langsomt og blændet havde fået samlet sig selv op, var han blevet klar over sagernes virkelige stilling. Den mand, han havde stukket læderhylstret i hånden, havde deraf fremdraget en smal strimmel blåligt papir. Han holdt den op over hovedet, og da der efter tumulten atter herskede en forventningsfuld, ængstelig tavshed, kastede han den foragteligt fra sig med de ord: "Jeg tror næppe, dette bevis var nødvendigt, kammerater."

Hastigt som tanken bøjede den unge pige sig ned efter den flagrende seddel. Hun holdt den udfoldet i begge hænder og så på den; derpå åbnede hun, uden at løfte blikket, langsomt hænderne og lod den falde.

Jeg undersøgte senere dette ejendommelige dokument. Det var undertegnet af en meget højtstående person og stemplet og paraferet af andre højtstående embedsmænd i forskellige europæiske lande. I hans fag – eller skal jeg sige: i hans mission? – kan det uden tvivl have været nødvendigt at besidde en sådan talisman. Selv af politiet – når lige undtages cheferne – var han kun kendt som Sevrin, den berygtede anarkist.

Han hang med hovedet og bed sig i underlæben. Der var foregået en forandring med ham. Han udviste nu en art tankefuld ro og syntes hensunken i betragtninger. Ikke desto mindre pustede han. På hans brysts bevægelser kunne man se, hvor tungt han drog sin ånde, og hans næsebor udvidede sig og trak sig sammen på en måde, der stod i uhyggelig modsætning til hans dystre udseende, der mindede om en fanatisk munk i en tankefuld stilling, men samtidig havde ansigtet et vist drag, der kunne lede tanken hen på en skuespiller, der grubler over sin rolles frygtelige krav. Foran ham stod Horne, indfalden og skægget, og tordnede løs som en inspireret og anklagende profet fra ødemarken. To fanatikere. De var nået til forståelse af hinanden. Overrasker det Dem? Jeg kan tænke mig, De mener, at den slags folk ville fråde om munden og snerre ad hinanden?"

Jeg forsikrede hastigt, at jeg ikke var det mindste overrasket; at jeg slet ikke mente noget sådant; at anarkister i det hele ganske simpelt var mig uforståelige, såvel mentalt som moralsk, logisk og følelsesmæssigt, ja, endog fysisk. X modtog

denne erklæring med sin sædvanlige træede uberørthed og fortsatte:

"Horne var brudt ud i en veltalende ordflom. Mens han fik luft i en strøm af hånsord og smædelser, flød tårerne fra hans øjne og trillede upåagtede ned ad hans sorte skæg. Sevrin trak vejret mere og mere stødvis. Da han åbnede munden for at tale, lyttede alle i spænding til hans ord.

"Vær nu ingen tåbe, Horne," begyndte han. "De ved jo meget vel, at jeg ikke har gjort dette af nogen af de grunde, som De beskylder mig for." Og et øjeblik blev han så fast som en klippe at se til under den andens skumle og stirrende blik. "Jeg har modarbejdet, bedraget og forrådt jer – ifølge overbevisning."

Han vendte ryggen til Horne, rettede sine ord til den unge pige og gentog: "Ifølge overbevisning."

Det var ganske ejendommeligt, hvor hun så kold ud. Jeg antager, at hun ikke har kunnet finde en passende gestus. Der kan jo virkelig også kun have eksisteret få sidestykker til en sådan situation.

"Det er så klart som dagen," tilføjede han. "Forstår De, hvad det betyder? Ifølge overbevisning."

Men stadig rørte hun sig ikke. Hun vidste ikke, hvad hun skulle gøre. Dog, den ulykkelige stakkel skulle snart give hende lejlighed til en smuk og korrekt gestus.

"Jeg følte, at jeg besad evnen til at få Dem til at dele denne overbevisning," erklærede han ildfuldt. Han havde glemt sig selv; han tog et skridt hen imod hende – måske snublede han. Mig forekom det, at han bøjede sig dybt, som for at berøre sømmen af hendes klædning. Og så kom den passende gestus. Hun trak sin kjole bort fra hans besmittende berøring og

vendte sit hoved bort med et kast bagud. Den blev storartet gjort, denne vedtagne gestus for uplettet ære, for en lydefri, højsindet amatør.

Det kunne slet ikke have været bedre. Og det syntes han også at mene, for han vendte sig bort endnu en gang. Men nu drejede han sig ikke om imod nogen. Han trak atter vejret frygtelig tungt og stønnende, mens han hastigt famlede efter noget i vestelommen og derpå førte hånden op til munden. Der var noget stjålent over denne bevægelse, men straks derpå blev hans holdning en anden. Hans besværlige åndedræt gav ham en vis lighed med en mand, der lige har deltaget i et fortvivlet kapløb; men et besynderligt præg af udeltagelse, af pludselig, dyb ligegyldighed, afløste spændingen ved kraftanstrengelsen. Løbet var endt. Jeg brød mig ikke om at se, hvad der nu ville ske. Det var jeg kun alt for klar over. Uden at ytre et ord tog jeg den unge dames arm under mig og banede mig sammen med hende vej hen til trappen.

Hendes broder gik bag efter os. Halvvejs oppe ad den korte trappe syntes hun ude af stand til at løfte fødderne højt nok til at nå fra trin til trin, og vi måtte trække og skubbe på for at få hende helt op ad den. I gangen slæbte hun sig afsted, hængende på min arm, hjælpeløst bøjet som en kraftløs, gammel kvinde. Gennem en halvåben dør kom vi ud i en tom gade, ravende som berusede sviregaster. På hjørnet standsede vi en droske, og den gamle kusk så fra sit kuskesæde med vranten foragt ned på vore anstrengelser for at få hende ind. To gange under kørslen følte jeg, at hun halvt afmægtig sank ind imod min skulder. Lige over for os sad den unge mand i knæbenklæder så stum som en fisk,

og lige indtil han sprang ud af vognen med entrénøglen, sad han mere stille, end jeg ville have anset det for muligt.

Ved døren til deres salon slap hun min arm og gik først ind, idet hun greb for sig og støttede sig til stolene og bordene. Hun trak nålene ud af sin hat og kastede sig derpå udmattet af denne anstrengelse, med kåben endnu hængende om skuldrene, sidelæns i en dyb lænestol og begravede hovedet halvt i en pude. Den gode broder kom tavs og præsenterede hende et glas vand. Hun vinkede det bort. Han drak det selv og gik hen i et afsides hjørne – etsteds bag ved det store piano. Alt var stille i dette værelse, hvor jeg for første gang havde set anarkistbekæmperen Sevrin fanget og tryllebundet af de fuldendte og nedarvede grimasser, som i en vis livssfære med fortræffelig virkning træder i stedet for følelser. Jeg vil tro, at hendes tanker beskæftigede sig med den samme erindring. Hendes skuldre rystede voldsomt. Et rent og skært nervøst anfald. Da hun havde beroliget sig, hyklede hun fasthed: "Hvad bliver der gjort ved en sådan mand? Hvad vil De gøre ved ham?"

"Intet. De kan intet gøre ham," forsikrede jeg i fuldkommen overensstemmelse med sandheden. Jeg var temmelig sikker å, at han var død ikke tyve minutter efter, at han havde ført hånden op til læberne. For når hans fanatiske anarkisthad endog gik så vidt, at han bestandig havde gift i lommen blot for at kunne narre sine modstandere for deres berettigede hævn, så vidste jeg, at han ville sørge for at være forsynet med noget, som ikke svigtede ham når han fik brug for det.

Hun trak vejret vredt. Der var røde pletter på hendes kinder, og hendes øjne skinnede i feberglans.

"Har nogen nogensinde været udsat for en så skrækkelig oplevelse? Tænke sig, at han har holdt mig i hånden! *Den* mand!" Hendes ansigt fortrak sig, og hun tilbagetrængte et patetisk suk. "Hvis jeg nogensinde har været vis på noget, så var det på Sevrins ædle bevæggrunde."

Derpå begyndte hun at græde stille, og det gjorde hende godt. Så mumlede hun halvt fornærmet igennem denne strøm af tårer: "Hvad var det, han sagde til mig? – "Ifølge overbevisning!" Det lød som en skammelig spot. Hvad kan han dog have ment med det?"

"Min kære unge dame," sagde jeg venligt, "det er mere end jeg eller nogen anden nogensinde vil kunne forklare Dem!"

Hr. X knipsede en krumme af sit frakkeopslag.

"Og det var den rene sandhed for hendes vedkommende. Skønt for eksempel Horne meget vel forstod det; og det gjorde også jeg, særligt efter at vi havde været henne i Sevrins logi i en uhyggelig baggade af et yderst respektabelt kvarter. Horne var kendt derhenne som en af hans venner, og vi blev indladt uden vanskelighed; den sjuskede stuepige, der lukkede os ind, nøjedes med at bemærke, at "hr. Sevrin ikke havde været hjemme i nat." Vi opbrød på pligtens vegne et par skuffer og fandt en del nyttige oplysninger. Den interessanteste part af disse var hans dagbog; for denne mand, der var optaget af et så dødbringende arbejde, havde været svag nok til at gøre regelmæssige optegnelser af den mest fordømmende art. Her blev såvel hans gerninger som hans tanker blotlagte for os. Men det kan være de døde lige meget. Alting kan være dem lige meget."

"Ifølge overbevisning." Ja. En ubestemt, men brændende menneskekærlighed havde i hans tidligste ungdom drevet ham ud i den bitreste og mest yderliggående benægtelse og oprørskhed. Senere svigtede hans optimisme. Han tvivlede og var fortabt. De har hørt om omvendte ateister. De bliver ofte til farlige fanatikere. Men deres sjæl vedbliver at være den samme. Efter at han havde stiftet bekendtskab med den unge pige, kunne man i hans dagbog finde de besynderligste politisk-forelskede udgydelser. Han tog hendes fortrinlige grimasser med dødelig alvor. Han længtes efter at omvende hende. Men alt dette kan ikke interessere Dem. Forresten – jeg ved ikke, om De husker bladenes sensationshistorie om "Hermione Street Mysteriet" – det er jo nu adskillige år siden. Hvorledes man i kælderen under et tomt hus fandt liget af en mandsperson; hvorledes sagen blev undersøgt og nogle arrestationer foretaget. Adskillige gisninger kom til orde – derpå tavshed – den sædvanlige slutning for så mange ukendte martyrer og bekendere. Sagen var, at han ikke besad optimisme nok. Man må være en rabiat, tyrannisk, skånselsløs optimist igennem tykt og tyndt, som for eksempel Horne, for at blive en god samfundsoprører af den yderliggående type."

Han rejste sig fra bordet. En opvarter kom ilende med hans overfrakke; en anden holdt hans hat i beredskab.

"Men hvad blev der af den unge dame?" spurgte jeg.

"Nærer De virkelig ønske om at få det at vide?" sagde han, idet han omhyggeligt knappede pelsfrakken om sig. "Jeg må tilstå, at jeg var lidt ondskabsfuld og sendte hende Sevrins dagbog. Hun trak sig tilbage til ensomheden; derpå rejste hun til Firenze, hvorfra hun trak sig tilbage til et kloster. Det er ikke

nemt at sige, hvor hun næste gang vil hen. Men hvad har det at betyde? Gestus! Gestus! Kun hendes klasses gestus."

Han satte med den yderste præcision sin skinnende høje hat på hovedet, og efter at have kastet et hurtigt blik rundt i lokalet, der var fuldt af velklædte mennesker, som uskyldigt sad og spiste til middag, mumlede han mellem tænderne:

"Og intet andet! Derfor er denne menneskeart også af skæbnen bestemt til at gå til grunde."

Jeg har aldrig mødt hr. X efter denne aften. Jeg begyndte at spise til middag i min klub. Under mit næste besøg i Paris fandt jeg min ven meget utålmodig efter at erfare, hvilken virkning det sjældne eksemplar af hans samling havde gjort på mig. Jeg fortalte ham hele historien, og han strålede af stolthed over sit fremragende prøvestykke.

"Er X ikke nok værd at kende?" boblede han over i stor fryd. "Han er enestående, forbløffende, absolut skrækindjagende."

Denne begejstring irriterede mine finere følelser. Jeg lod ham kort og godt forstå, at mandens kynisme simpelthen var afskyelig.

"O, afskyelig, afskyelig!" samtykkede min ven overstrømmende. "Og så holder han nok af at tillade sig en lille spøg undertiden, må De vide," tilføjede han i en fortrolig tone.

Jeg kan ikke forstå, i hvilken sammenhæng denne sidste bemærkning står til det øvrige. Jeg har været ganske ude af stand til at opdage, hvor det spøgefulde ved alt dette egentlig skal søges.

En anarkist

En desperat fortælling

Det år tilbragte jeg de to bedste måneder af den tørre årstid på en kvægfarm, der ejedes af et berømt kødekstrakt-kompagni; dets hovedfarm, ret beset.

B.O.S. Bos. De kender disse tre magiske bogstaver fra magasinernes og avisernes annoncesider, De har set dem i provianteringshandlernes vinduer og på de kalendere for næste år, De får tilsendt med posten i november måned. Kompagniet udspreder også flyveskrifter, affattede på flere sprog, i en modbydelig begejstret stil, og så fulde af statistiske beregninger over slagtning og blodsudgydelse, at selv en tyrk måtte få ondt af det. Det "kunstværk", som illustrerer dette stykke "litteratur", er holdt i livlige og strålende farver og forestiller en mægtig tyr, som rasende stamper på en gul slange, der vrider sig i smaragdgrønt græs på baggrund af en koboltblå himmel. Det er gruopvækkende – og tilmed allegorisk. Slangen skal være et symbol på sygdom og svagelighed – eller måske blot på sult, en sygdom, som er kronisk hos størstedelen af menneskeheden. Naturligvis kender enhver B. O. S. Ltd. Og dets uforlignelige produkter: Vinobos, Jellybos, og, nu sidst, dets uopnåelige højdepunkt af fuldkommenhed: Tribos, hvori næringen ikke alene bydes én i yderst koncentreret tilstand, men allerede halvt fordøjet. Så stor kærlighed nærer dette aktieselskab tilsyneladende til sine medmennesker – ganske den samme kærlighed, som pingvinfatter og -mutter føler til deres unger.

Naturligvis – et lands kapital må udnyttes på produktiv måde. Jeg har ikke det mindste at indvende imod kompagniet. Men da jeg selv nærer sympati for mine medmennesker, er jeg alt andet end begejstret for det moderne reklamesystem. Skønt det så åbenbart vidner om foretagsomhed kløgt, opfindsomhed og frækhed hos visse individer, er det i mine øjne dog kun et bevis for, i hvor høj grad den form for sjælelig fornedrelse, som kaldes lettroenhed, har taget overhånd.

I forskellige dele af den civiliserede og uciviliserede verden har jeg, til større eller mindre gavn, om end ikke just til overvældende fornøjelse, for mig selv måttet nedsvælge B. O. S. Når denne ekstrakt tilberedes med varmt vand og pebres dygtigt for at forhøje smagen, er den ikke absolut uspiselig. Men kompagniets avertissementer har jeg aldrig kunnet få ned. Måske var de ikke så tillokkende, som de kunne have været. Så vidt jeg erindrer, indeholder de ikke noget løfte om evig ungdom for konsumenterne af B.O.S., og heller ikke har de påstået, at deres fortræffelige produkter besad evne til at opvække fra de døde. Hvorfor mon egentlig denne strenge beskedenhed? Nå, jeg tror nu ikke engang, de kunne have besnæret mig med den slags. Hvilken form for sjælelig fornedrelse jeg end måtte lide under (man er jo kun et menneske) – den populære form er det ikke. Jeg er ikke lettroende.

Jeg har med den følgende historie for øje gjort mig umage for at fremhæve netop dette træk i min karakter. Jeg har så vidt som muligt kontrolleret kendsgerningerne. Jeg har slået efter i de franske aviser; jeg har også talt med den officer, som fører kommandoen over militærstyrken på *Ile Royale*, da jeg på én af

mine mange rejser nåede til Cayenne. Jeg tror, historien i det store og hele er sand. En historie af den art ville en mand sikkert aldrig falde på at opdigte om sig selv, for den er hverken storladen eller smigrende og heller ikke morsom nok til at tilfredsstille en sygelig forfængelighed.

Dens hovedperson er maskinisten på den dampchalup, som hørte til aktieselskabet B.O.S.'s Marañon kvægfarm. Denne ejendom er også en ø – en ø så stor som en hel lille provins – der ligger i mundingen af én af de store sydamerikanske floder. Dens natur er vild og ikke smuk, men det græs, der gror på dens lave sletter, lader til at besidde særligt nærende og krydrende egenskaber. Den genlyder af utallige kvæghjordes brølen – en dyb og bedrøvelig lyd, der hæver sig imod den skyfri himmel som en uhyre protest fra dødsdømte fanger. Ovre på fastlandet, hinsides tyve kvartmil mudderfarvet vand, ligger der en by, som hedder – lad os sige: Horta.

Men den interessanteste ejendommelighed ved denne ø (der synes at være en slags straffekoloni for dødsdømt kvæg) er dog, at den er det eneste kendte hjemsted for en overordentlig sjælden og pragtfuld sommerfugl. Arten er næsten endnu mere sjælden, end den er smuk, og det vil sige ikke så lidt. Jeg har allerede hentydet til mine rejser. Jeg rejste på den tid, men strengt privat og med et mådehold, som er ukendt i vore dage med deres billetter Jorden rundt. Jeg havde endda et bestemt formål med mine rejser. Sagen er, at jeg er – hahaha! – en drabelig sommerfugle-Nimrod. Hahaha!"

Det var den tone, hvori bestyreren af kvægstationen, hr. Harry Gee, hentydede til mine bestræbelser. Han lod til at betragte mig som en ren og skær tåbe. På den anden side

præsenterede B.O.S.-aktieselskabet for ham højdepunktet af, hvad det nittende århundrede havde at opvise. Jeg tror, han sov med leggings og sporer på. Dagene tilbragte han i sadlen og fløj hen over sletterne fulgt af et tog af halvvilde ryttere, som kaldte ham Don Enrique og ikke havde nogen bestemt forestilling om B.O.S.-kompagniet, der betalte dem deres løn. Han var en fortræffelig bestyrer, men jeg kan ikke indse, hvorfor han, når vi mødtes ved måltiderne, absolut skulle dunke mig i ryggen og fremkomme med sine højrøstede, spottende forespørgsler: "Nå, hvordan går det med den livsfarlige sport i dag? Dygtigt med sommerfugle, hva'? Hahaha!" – Så meget mindre som han beregnede to dollars pr. dag for den gæstevenlighed, jeg nød hos B.O.S.-kompagniet (kapital 500.000 pd. sterling, fuldt indbetalt), på hvis årsregnskab denne post sikkert nok står opført. "Jeg tror ikke, jeg kan tage mindre uden at forfordele kompagniet," bemærkede han gravalvorligt, da jeg aftalte betingelserne for mit ophold på øen med ham.

Hans vås kunne have været harmløst nok, såfremt en sådan intim omgangstone uden nogen venskabelig følelse bagved ikke i sig selv var afskyelig. Tilmed var hans spøgefuldhed ikke særlig morsom. Den bestod i trættende gentagelser af beskrivende sætninger, som han med et latterudbrud anvendte om folk. "Drabelig sommerfugle-Nimrod. Hahaha!" var et enkelt eksempel på denne særegne form for vid, som han selv fandt så stor fornøjelse i. Og på samme udsøgt humoristiske måde henledte han en dag, da vi drev hen ad stien langs flodarmen, min opmærksomhed på maskinisten i dampchaluppen.

Mandens hoved og skuldre ragede op over dækket, hvorpå lå spredt forskelligt af hans professions værktøj og nogle maskindele. Han var i færd med at foretage en reparation af maskinerne. Ved lyden af vore fodtrin løftede han ængsteligt sit sværtede ansigt; han havde spids hage og et lille lyst overskæg. Hans fine træk forekom mig, for så vidt jeg kunne skelne dem under det sorte lag smuds, at være hærgede og blege i den grønlige skygge af det vældige træ, som bredte sin krone over chaluppen, der lå fortøjet tæt inde ved bredden.

Til min store overraskelse kaldte Harry Gee ham "Krokodille" og tiltalte ham i den halvt spottende, halvt kommanderende tone, som er karakteristisk for selvglade personer af hans behagelige slags:

"Hvordan skrider arbejdet, Krokodille?"

Jeg burde have fortalt, at den elskelige Harry et steds – i en eller anden koloni – havde lært en smule fransk, og at han udtalte de franske ord med en ubehagelig tvungen præcision, som om han ville gøre nar ad sproget. Manden i chaluppen svarede hurtigt og med behagelig stemme. Hans øjne var klare og blide, og hans tænder lyste skinnende hvide mellem de tynde, slappe læber. Bestyreren vendte sig til mig og forklarede meget muntert og højrøstet:

"Jeg kalder ham "Krokodille", fordi han lever halvt i floden, halvt på stranden. Et amfibium – forstår De? Der lever ikke andre amfibiske væsener her på øen end krokodillerne; så han må jo høre til familien, hva'? Men i virkeligheden er han intet mindre end *un citoyen anarchiste de Barcelone*."

"En borger anarkist fra Barcelona?" gentog jeg måbende og stirrede ned på manden. Han havde atter bøjet sig over sit

arbejde i chaluppens maskinbrønd og vendte ryggen til os. I denne stilling hørte jeg ham ganske tydeligt protestere:

"Jeg kan ikke engang spansk."

"Hov, hva' er det? Tør De benægte, at De kommer derovre fra?" Den fortræffelige bestyrer slog øjeblikkelig blodtørstigt ned på ham.

Da manden hørte dette, rettede han sig, lod den skruenøgle, han havde benyttet, falde og vendte sig om imod os; men han rystede over hele kroppen.

"Jeg nægter intet, intet, slet intet!" sagde han i en ophidset tone.

Han samlede skruenøglen op og tog fat på sit arbejde igen uden at bryde sig mere om os. Efter at have set til et par minutter gik vi videre.

"Er han virkelig anarkist?" spurgte jeg, da vi var kommet uden for hørevidde.

"Jeg er revnende ligeglad, hvad han er," svarede B.O.S-kompagniets spøgefulde funktionær. "Jeg gav ham det navn, fordi det passede mig at klistre den seddel på ham. Til kompagniets bedste."

"Hvorledes i alverden kunne det gavne kompagniet!" råbte jeg og standsede brat.

"Å," udbrød han triumferende, hævede med et ryk sit skægløse, mopsede ansigt og strittede ud med sine lange, tynde ben. "Nå, så det overrasker Dem! Det er ikke mere end min pligt at se på kompagniets fordel. Det har enorme udgifter. Nu skal De dog høre: Vor agent ovre i Horta har fortalt mig, at deres avertissementer hele verden over koster dem halvtredsindstyve tusinde pund om året! Så forstår De nok, at vi bør bringe

driftsomkostningerne så langt ned som på nogen måde muligt. Godt! Da jeg overtog pladsen, hørte der ikke nogen dampchalup til bedriften her. Jeg anmodede om at få en, og det blev jeg ihærdigt ved med i hvert eneste brev, lige til jeg fik den. Men den mand, de sendte med herud, rendte fra sit arbejde, inden der var gået to måneder, og lod chaluppen ligge fortøjet ovre ved pontonen i Horta. Han fik et bedre job ved en savmølle oppe ad floden – gid Fanden havde ham! Og på den vis er det gået lige siden. Hvilken som helst vagabond fra Skotland eller staterne, der behager at kalde sig maskinist herude, kan få atten pund om måneden, men ikke så snart vender man ryggen til, så stikker han af, og man må være glad til, om han ikke har smadret noget. De må tro mig, når jeg siger, at nogle af de svende, jeg har haft til at passe maskinen, ikke kunne kende en skorsten fra en kedel. Men han her kan sit arbejde, og jeg agter at sørge for, at han ikke løber sin vej. Er De med?"

Og han puffede mig let for brystet for at give sine ord eftertryk. Uden at bekymre mig om hans ejendommelige væsen bad jeg ham forklare mig, hvad alt dette havde at gøre med, at manden var anarkist.

"Oho!" svarede bestyreren spottende. "Hvis De pludselig så en barfodet, ukæmmet fyr liste rundt mellem buskene nede på søsiden af øen og samtidig ikke en kvartmil fra bredden fik øje på en lille skonnert fuld af niggere, som halede af det bedste, de havde lært, ville De så formode, at han var faldet ned fra himlen? Nej, De ville ikke. Og der var ikke andre muligheder at vælge imellem end det eller Cayenne. Jeg er ikke tabt bag af en vogn. Ikke så snart havde jeg fået kig på denne ejendommelige forestilling, før jeg sagde til mig selv: "Flygtet straffefange". Jeg

var lige så sikker på det, som jeg er på, at De står dér. Så galoperede jeg lige hen imod ham. Han holdt stand en lille tid oppe på en klitbanke og råbte: "*Monsieur! Monsieur! Arrétez!*" Men greb så i sidste øjeblik flugten og løb, som om det gjaldt livet. Jeg sagde til mig selv: "Du skal nok blive tam, inden vi to er færdige med hinanden!" Så jeg blev uden et ord ved at spærre vejen for ham det ene sted efter det andet. Jeg kredsede ham ind og drev ham ned mod stranden, og til sidst fik jeg ham i klemme ude på en odde, med hælene i vandet og intet andet end himmel og hav bag sig, mens min hest sparkede i sandet og slog med hovedet ikke en meter fra ham.

Han foldede armene over brystet og stak hagen frem, på en temmelig desperat måde; men jeg lod mig nu ikke påvirke af sådan en herres holdning.

"De er en undvegen straffefange," sagde jeg.

Da han hørte, jeg talte fransk, blev han spag, og hans ansigtsudtryk forandredes.

"Jeg nægter intet," sagde han endnu pustende, for jeg havde ladet ham springe ret livligt af sted foran min hest. Jeg spurgte ham, hvad han bestilte her. Nu havde han fået vejret igen og forklarede, at det havde været hans hensigt at begive sig op til en farm, som han (af folkene på skonnerten, formodentlig) havde hørt skulle ligge et steds her i nabolaget. Da lo jeg højt, og han blev urolig. Var han blevet ført bag lyset? Fandtes der ikke nogen farm her i nærheden?

Jeg lo mere og mere. Han var til fods, og den første flok kvæg, han mødte på sin vej, ville have trampet ham til grød under sine hove. En mand, der ikke er til hest, er redningsløst fortabt, hvis han bliver indhentet på græsgangene.

"At jeg således tilfældigt traf Dem, har sikkert frelst Deres liv," sagde jeg. Han svarede, at det kunne gerne være; men han selv havde rigtignok næret den anskuelse, at jeg ville lade min hest trampe livet ud af ham. Jeg forsikrede ham, at det ville have været den letteste sag af verden, hvis det havde været min hensigt. Og så gik vor samtale aldeles i stå. Jeg vidste ikke mine levende råd, hvad jeg skulle stille op med denne straffefange, hvis jeg da ikke ville smide ham i havet. Det faldt mig ind at spørge ham, hvad han var blevet deporteret for. Han hang med hovedet.

"Hvad *var* det?" sagde jeg. "Tyveri, mord, rov, eller hvad?" Jeg ønskede at høre, hvad han ville sige til sit forsvar, skønt jeg naturligvis ventede, han ville komme med en eller anden løgn. Men han sagde kun:

"De må for min skyld tro, hvad De vil. Jeg nægter intet. Det nytter ikke at nægte noget som helst."

Jeg så undersøgende på ham, og en tanke slog ned i mig.

"De har jo også nogle anarkister derovre," sagde jeg. "De skulle vel ikke være én af dem?"

"Jeg nægter intet, slet intet, *monsieur*," gentog han.

Af dette svar sluttede jeg, at han måske alligevel ikke var nogen anarkist. De fordømte idioter skal jo være ikke lidet stolte af sig selv. Hvis han havde været anarkist, ville han rimeligvis straks have vedgået det.

"Hvad var De, før De blev straffet?"

"*Ouvrier*," sagde han. "Og det en dygtig arbejder."

Så kom jeg til den anskuelse, at han alligevel, når alt kom til alt, måtte være anarkist. Det er jo den klasse, de for det meste stammer fra, ikke sandt? Jeg hader de feje dyr med deres

bombekastning. Jeg var lige ved brat at vende min hest og lade ham blive tilbage dér og vælge, hvilken død han syntes bedst om, den ved sult eller den ved drukning. Kvæget skulle nok sørge for, at han ikke nåede tværs over øen og besværede mig endnu en gang. Jeg ved ikke, hvad der fik mig til at spørge ham:

"Hvilken slags arbejder?"

Jeg var ligeglad, om han ville svare eller ej. Men da han straks sagde: "*Mécanicien, monsieur!*" var jeg nær dejset af sadlen af bare iver. Chaluppen havde været ubrugelig og ligget ledig på floden i de sidste tre uger. Min skyldighed mod kompagniet kunne der ikke være tvivl om. Han lagde mærke til min overraskelse, og dér stod vi så et minut eller mere og stirrede ufravendt på hinanden.

"Spring op bag på hesten," befalede jeg så. "De skal gøre min dampchalup i stand."

Således lød den skildring, som den gæve bestyrer af Marañon-farmen gav mig af den formodede anarkists komme til øen. Det var hans hensigt at holde på ham – såsom han mente, det var hans pligt mod kompagniet – og det navn, han havde givet ham, ville forhindre fyren i at få ansættelse noget steds i Horta. Når farmens *vaqueros* var ude på orlov, spredte de det over hele byen. De vidste ikke, hvad en anarkist var, og heller ikke, hvad Barcelona betød. De kaldte ham Anarchisto de Barcelona, som om det kunne være hans for- og efternavn. Men byens borgere havde i aviserne læst om anarkisterne ovre i Europa, og på dem gjorde det et voldsomt indtryk. Over den spøgende tilføjelse "de Barcelona" klukkede hr. Harry Gee ret af hjertens lyst. "Den yngel skal nok være særlig mordlysten, ikke? Det gør savmøllefolkene endnu mere bange for at have noget

med ham at bestille, forstår De nok," sagde han med utilsløret triumf i stemmen. "Jeg har bedre hold på ham med det navn, end om jeg havde ladet ham lænke ved benet til chaluppens dæk."

"Og læg vel mærke til – han nægter det ikke," tilføjede han efter en pause. "Jeg gør ham ikke på nogen måde uret. Straffefange af en eller anden art er han i alle tilfælde."

"Men De giver ham dog løn, gør De ikke?" spurgte jeg.

"Løn! Hvad skal han med penge her? Han får sin kost fra mit køkken og klæder fra lageret. Naturligvis agter jeg at give ham noget, når året er til ende. Men De bilder Dem da ikke ind, at jeg vil have en straffefange i min tjeneste og så give ham lige så meget, som jeg ville give et hæderligt menneske? Først og sidst tager jeg hensyn til kompagniets interesser."

Jeg indrømmede, at når kompagniet havde en udgift på halvtredsindstyve tusinde pund om året alene til avertissementer, så måtte man naturligvis iagttage den strengeste sparsommelighed. Bestyreren af Marañon-estancia'en gryntede bifaldende.

"Og nu skal jeg fortælle Dem noget," vedblev han: "hvis jeg var sikker på, at han var anarkist, og han så vovede at bede mig om penge, ville jeg give ham et dygtigt spark i stedet. Men lad ham nu drage fordel af min tvivl. Jeg skal beredvilligt antage, at han ikke har gjort andet end stikke en kniv i en eller anden – under formildende omstændigheder – sådan på fransk manér, De ved. Men denne blodtørstige revolutionære sludder om at omstyrte lov og orden her i verden kan gøre mig rasende. Det er ganske simpelt at tage grunden bort under fødderne på hvert eneste ordentligt, respektabelt og hårdt arbejdende menneske.

Jeg vil sige Dem, hos folk som De og jeg, der har en samvittighed, må denne samvittighed på en eller anden måde beskyttes, ellers kunne den første den bedste gemene skurk jo i enhver henseende være lige så god som jeg selv. Hva', ikke sandt? Og det ville være meningsløst?!"

Han gloede på mig. Jeg nikkede let og mumlede, at der utvivlsomt var megen dyb sandhed i hans syn på sagen.

Den vigtigste sandhed, der kunne udledes af Pauls, maskinistens, ytringer, var den, at der ikke skal meget til for at bringe et menneske i ulykke.

"*Il ne faut pas beaucoup pour perdre un homme,*" sagde han en aften tankefuldt til mig.

Jeg gengiver denne hans tanke på fransk, da manden var fra Paris, og slet ikke fra Barcelona. På Marañon boede han et stykke fra estancia'en i et lille skur med metaltag og stråvægge, som han kaldte *mon atelier*. Han havde en filebænk derinde. Man havde givet ham nogle hestedækkener og en sadel – ikke fordi han nogen sinde havde lejlighed til at ride, men fordi ingen af folkene, der alle var *vaqueros*: kvæghyrder, nogensinde brugte andre sengeklæder. Og på disse ryttergrejer lå han, som var han en af slettens sønner, og sov, neden under filebænken, der bar hans snavsede moskitonet, midt imellem sin professions værktøj, i et roderi af gammelt rustent jern og med en transportabel esse ved holdet.

Af og til bragte jeg ham et par lysestumper, jeg havde sparet sammen af den knappe forsyning i bestyrerens hus. Dem var han meget taknemmelig for. Han holdt ikke af ligge vågen i mørke, tilstod han. Han klagede over, at han ikke kunne falde i søvn. "*Le sommeil me fuit,*" erklærede han med dette udtryk af

stilfærdig stoicisme, der gjorde ham sympatetisk og rørende. Jeg lod ham klart forstå, at jeg ikke tillagde den omstændighed, at han havde været straffefange nogen større betydning.

Og således gik det til, at han en aften blev bragt til at tale om sig selv. Da en af lysepråsene på kanten af bænken var ved at brænde ned, skyndte han sig at tænde en anden.

Han havde aftjent sin værnepligt i en provinsgarnison og vendte tilbage til Paris for at fortsætte med sin profession. Det var godt betalt arbejde. Han fortalte mig med en vis stolthed, at han inden længe tjente ikke mindre end ti francs om dagen. Han tænkte på snart at begynde for sig selv og på at blive gift.

Her drog han et dybt suk og gjorde en pause. Så vedblev han i sin sædvanlige stoiske tone:

"Det lader til, at jeg ikke kendte nok til mig selv."

På hans femogtyve års fødselsdag bød to af hans venner på det reparationsværksted, hvor han arbejdede, ham ud på middag. Han blev umådelig rørt over denne opmærksomhed.

"Jeg var en støt mand," bemærkede han, "men jeg er lige så selskabeligt anlagt som andre mennesker."

Gildet blev afholdt i en lille café på Boulevard de Chapelle. Til middagen fik de noget ekstra god vin. Den var aldeles fortræffelig. Alting var fortræffeligt; verden forekom ham – for at bruge hans egne ord – at være et dejligt sted at leve. Hans fremtid tegnede lyst, en smule penge havde han lagt op, og han ejede to fortræffelige venner. Han tilbød at betale alle drikkevarerne efter bordet, hvilket kun var mindelig høflighed fra hans side.

De drak mere vin; de drak likører, cognac, øl, så mere likør og mere cognac. To fremmede, som sad ved bordet ved siden af,

betragtede ham med så megen venlighed, fortalte han, at han indbød dem til at slutte sig til selskabet.

Han havde aldrig i sit liv drukket så meget. Han var i en så overordentlig løftet og behagelig stemning, at han skyndte sig at bestille friske drikkevarer, hver gang den var ved at synke.

"Jeg syntes," sagde han i en rolig tone og stirrede ned mod gulvet i det skumle skur fuldt af skygger, "at jeg stadig var på nippet til at fyldes af en vidunderlig lyksalighed. Ét glas til – og jeg følte, den ville komme. De andre gjorde mig god besked og fulgte mig glas for glas."

Men så hændte der noget ganske mærkværdigt. Noget, de fremmede sagde, ødelagde hans løftede stemning. Mørke tanker – *des idées noires* – bemægtigede sig ham. Hele verden uden for caféen forekom ham at være en forfærdelig jammerdal, hvor en mængde ulykkelige stakler måtte trælle og slide, udelukkende for at nogle få individer kunne køre i karet og føre et overdådigt liv i deres paladser. Han blev skamfuld over sin lykke. Hans hjerte strømmede over af medlidenhed med menneskehedens grusomme skæbne. Med sorgkvalt røst stræbte han at give udtryk for disse følelser. Han troede nok, han havde grædt og bandet skiftevis.

Hans to nye bekendte skyndte sig at bifalde hans menneskelige harme. Javist. Det var sandfærdig en skandale, så megen uretfærdighed der gik i svang her i verden. Der var kun én måde at behandle dette rådne samfund på. Ødelægge *toute la sacrée boutique*. Sprænge hele den fordømte redelighed i luften.

Deres hoveder bevægede sig hastigt inde over bordet. De hviskede veltalende til ham; jeg tror ikke, de var ganske forberedte på resultatet. Han var forfærdelig fuld – gal af drik.

Med et hyl af raseri sprang han pludselig op på bordet. Han sparkede til flasker og glas og skrålede: "*Vive l'anarchie!* Død over kapitalisterne!" Han skrålede det atter og atter. Rundt om ham faldt ituslået glas, stole blev svinget gennem luften, der udspandt sig et vildt slagsmål. Politiet brød ind. Han slog, bed, kradsede og brødes til et eller andet ramte ham i hovedet med et knusende slag …

Da han kom til bevidsthed igen, befandt han sig i en politicelle, under lås og slå, sigtet for vold, opfordring til oprør og anarkistisk propaganda.

Han stirrede fast på mig med sine klare, skinnende øjne, der så meget store ud i det skumre lys.

"Det var slemt nok. Men selv da kunne jeg måske være sluppet på en eller anden vis," sagde han langsomt.

Det betvivler jeg. Men i hvert fald blev denne svage mulighed forspildt af en ung socialistisk sagfører, som tilbød at være hans defensor. Forgæves forsikrede han ham, at han slet ikke var anarkist, men en rolig og respektabel mekaniker, der var mere end villig til at arbejde ti timer daglig i sin profession. Han blev for retten fremstillet som et offer for samfundet, og hans drukne skrål betegnet som udtryk for usigelige lidelser. Den unge sagfører var besluttet på at gøre karriere, og denne sag var netop, hvad han trængte til for at gøre sig bemærket. Defensors tale blev erklæret for et sandt mesterstykke.

Den stakkels mand standsede, gjorde en synkende bevægelse og udtalte så:

"Jeg fik den strengeste straf, som de, med henblik på, at jeg ikke tidligere havde været straffet, kunne idømme mig."

Jeg mumlede nogle deltagende ord. Han sænkede hovedet og foldede armene.

"Da jeg blev løsladt fra fængslet," begyndte han sagte, "søgte jeg naturligvis hen til mit gamle værksted. Min *patron* havde tidligere sat så megen pris på mig; men da han så mig nu, blev han grøn af skræk og viste mig døren med rystende hånd."

Mens han urolig og forvirret stod ude på gaden, blev han tiltalt af en midaldrende mand, der præsenterede sig som en kollega, da han også var montør på et maskinværksted. "Jeg ved, hvem De er," sagde han. "Jeg var til stede i retssalen under Deres sag. De er en god kammerat, og Deres anskuelser er af den rigtige slags. Men det forbandede ved det er, at De ikke vil kunne få arbejde noget steds nu. Disse bourgeois'er sammensværger sig om at lade Dem sulte. Det er deres fremgangsmåde. Vent ingen nåde af de rige."

At blive så venligt tiltalt på gaden havde oplivet ham ikke så lidt. Hans natur lod til at være af den slags, som trænger til støtte og medfølelse. Tanken om ikke mere at kunne finde arbejde havde virket overmåde nedslående på ham. Når hans patron, der kendte ham så godt og vidste, hvilken rolig, ordentlig og dygtig arbejder han var, nu ikke ville vide af ham at sige, så var der sikkert heller ingen andre, der ville. Det var tydeligt nok. Politiet, der holdt øje med ham, ville skynde sig at advare hver eneste arbejdsgiver, der måtte være tilbøjelig til at prøve ham. Han følte sig med ét så hjælpeløs, forskrækket og unyttig; han fulgte med den midaldrende mand hen til *estaminet*'en om hjørnet, hvor han traf nogle andre gode partifæller. De forsikrede ham, at han ikke skulle komme til at sulte, hvad enten han fik arbejde eller ej. Der blev bestilt en

omgang, og de drak på nederlag for arbejdsgiverne og samfundets snarlige ødelæggelse.

Han sad og bed sig i underlæben.

"Ja, således gik det altså til, at jeg blev *un compagnon*," sagde han og strøg sig over panden med skælvende hånd. "Men der må alligevel være noget forkert ved en verden, hvor en mand kan komme i ulykke bare for et glas mere eller mindre."

Skønt han slet ikke hævede blikket, kunne jeg dog se, at han trods sin nedslåede holdning var ved at blive ophidset. Han slog med håndfladen i bænken.

"Nej," råbte han. "Det var en umulig tilværelse! Bevogtet af politiet og bevogtet af kammeraterne var jeg aldrig mere min egen herre. Jeg kunne ikke så meget som gå hen i banken og hæve et par francs af mine sparepenge uden at have en kammerat drivende uden for døren for at passe på, at jeg ikke stak af! Og de fleste af dem var hverken mere eller mindre end indbrudstyve. De intelligente, mener jeg. De plyndrede de rige; det var kun deres eget, de tog tilbage, sagde de. Når jeg havde fået nogle glas, troede jeg dem. Så var der tåberne og de forrykte. *Des eksaltés – quoi!* Når jeg var fuld, holdt jeg af dem. Når jeg fik endnu mere spiritus, blev jeg vred på hele verden. Jeg fandt tilflugt for min egen elendighed i raseri. Men man kan ikke altid være fuld – *n'est-ce pas, monsieur?* Og når jeg var ædru, var jeg bange for at bryde ud. De ville have stukket mig ned som en gris."

Han foldede atter armene og løftede sin skarpe hage med et bittert smil.

"Nogen tid efter underrettede de mig om, at det nu var på tide at gå i arbejde. Arbejdet bestod i at plyndre en bank.

Bagefter skulle der kastes en bombe for at ødelægge bygningen. Min begynderrolle skulle bestå i at holde vagt i en gade bagved og tage vare på en sort taske med bomben i, indtil denne skulle bruges. Efter det møde, hvor denne affære blev ordnet, fulgte en pålidelig kammerat mig over alt som min skygge. Jeg havde ikke vovet at protestere; jeg frygtede for i al stilhed at blive ryddet af vejen i det værelse; men da vi bagefter gik derfra sammen, tænkte jeg på, om det ikke ville være bedre for mig pludselig at kaste mig i Seinen. Men mens jeg drøftede sagen med mig selv, var vi kommet over broen, og siden havde jeg ingen lejlighed til det."

I lyset fra tællepråsen fik han med sine skarpe træk, sit lille dunede overskæg og sit ovale ansigt til tider et skær af fintbygget, munter ungdommelighed, for så igen at synes meget gammel, skrøbelig og sorgfuld, som han sad dér og trykkede de foldede arme mod sit bryst.

Da han stadig tav, følte jeg mig forpligtet til at spørge:

"Nå, og hvad blev så resultatet?"

"Deportation til Cayenne," svarede han.

Han lod til at mene, at en eller anden havde røbet deres plan. Mens han holdt vagt i baggaden med tasken i hånden, kastede politiet sig over ham. "De dumrianer" havde slået ham til jorden uden at lægge mærke til, hvad han havde i hånden. Han kunne ikke begribe, hvorfor bomben ikke var sprunget, da han faldt. Men det gjorde den ikke.

"Jeg forsøgte at fortælle min historie i retten," vedblev han. "Den morede præsidenten. Der var nogle idioter mellem tilhørerne, der lo."

Jeg ytrede det håb, at nogle af hans kammerater også var blevet fanget. Han gøs let og fortalte, at de havde taget to: Simon, også kaldet Biscuit, den midaldrende montør, som havde talt til ham på gaden, og en fyr, der hed Mafile, en af de medfølende fremmede, der havde bifaldet hans anskuelser og trøstet ham i hans bekymring for menneskehedens vel, dengang han blev fuld i caféen.

"Ja," vedblev han med synlig anstrengelse, "jeg æren af deres selskab derovre på St. Joseph øen, hvor der desuden befandt sig en firs eller halvfems andre straffefanger. Vi blev alle henregnede til de "farlige"."

St. Joseph øen er den smukkeste af *Les Iles de Salut*. Den er klippefuld og grøn, med kun lidet dybe kløfter, med buskadser, tykninger, lunde af mangotræer og mange fjerpalmer. Seks vagtmænd bevæbnede med revolvere og karabiner fører opsyn med de fanger, som anbringes her.

En otte-årers galej vedligeholder om dagen forbindelsen med *L'Île Royale*, som er afskilt fra den mindre ø ved et sund, der er en halv kilometer bredt; på *L'Île Royale* er der en militærstation. Klokken seks morgen går galejen ud på sin første tur. Klokken fire eftermiddag slutter den sit dagværk og bliver så halet op i en lille dok på *L'Île Royale*, hvor der sættes en skildvagt til at bevogte den og nogle mindre både. Fra dette tidspunkt til næste morgen er St. Joseph øen afskåret fra den øvrige verden, mens vagtmændene skiftevis patruljerer frem og tilbage ad stien fra vogternes hus til fangernes hytter, og en mængde hajer patruljerer i hele havet rundt om.

Under disse omstændigheder planlagde fangerne et oprør. Noget sådant var hidtil ukendt i bodsfængslets historie. Men

det var ikke udelukket, at deres plan kunne lykkes. Det var meningen, at vagtmændene skulle overrumples og myrdes om natten. Når fangerne havde bemægtiget sig deres våben, ville de kunne skyde folkene i galejen ned, når denne lagde til om morgenen. Og når først galejen var i deres besiddelse, ville de opsnappe andre både og derpå alle sammen ro bort op langs kysten.

Da tusmørket faldt på, holdt de vagthavende vogtere som sædvanlig mønstring over fangerne. Dernæst skred de til at inspicere hytterne for at forvisse sig om, at alting var i orden. Da de trådte ind i den anden af disse, blev jeg overfaldet og fuldstændig kvalt under angribernes overlagt. Skumringen svandt hurtigt. Det var nymåne, og en tung, sort skybanke, der trak op inde over kysten, øgede nattens dybe mørke. Fangerne, der havde forsamlet sig på den åbne strækning og rådslog om, hvilket skridt man nu burde tage, diskuterede indbyrdes med dæmpede stemmer.

"Deltog De i alt dette?" spurgte jeg.

"Nej. Jeg vidste naturligvis, hvad der skulle gå for sig. Men hvorfor skulle jeg dræbe disse vagtmænd? Jeg nærede ingen uvilje imod dem. Men jeg var bange for de andre. Hvad der så end skete, kunne jeg ikke slippe bort fra dem. Jeg sad alene på en træstub med hovedet mellem mine hænder, syg om hjertet ved tanken på en frihed, der for mig aldrig kunne blive andet end et tomt skin. Pludselig fo'r jeg sammen ved på stien lige i nærheden at få øje på omridset af en mand. Han stod aldeles stille; så opslugtes hans skikkelse af mørket. Det må have været gevaldigeren, der kom for at se, hvad der var blevet af hans to mænd. Ingen bemærkede ham. Fangerne blev ved at

mundhugges om deres planer. Lederne kunne ikke holde disciplin. Den ophidsede hvisken fra denne mørke masse af mænd virkede usigelig forfærdende.

Endelig delte de sig i to flokke og drog bort. Da de var kommet forbi, rejste jeg mig, træt og fortvivlet. Stien ned til vogternes hus lå mørk og stille, men på begge sider af den raslede det sagte i buskene. Kort efter så jeg et svagt lysstrejf foran mig. Gevaldigeren nærmede sig forsigtigt, fulgt af sine tre mænd. Men han havde forsømt at lukke sin blændlygte ordentligt. Fangerne havde også set det svage glimt. Der lød et vildt, frygteligt hyl, larm af håndgemæng på den mørke sti, skud, slag, stønnen; og med en lyd af knagende buske, af forfølgernes råb og de forfulgtes skrig passerede jagten på mennesker, på vogterne, forbi mig og tabte sig i det indre af øen. Jeg var alene. Og jeg kan forsikre Dem, *monsieur*, at det hele var mig ligegyldigt. Efter at jeg en stund havde stået ubevægelig, gik jeg videre ned ad stien, til min fod stødte mod noget hårdt. Jeg bukkede mig og tog genstanden op; det var en af vogternes revolvere. Med fingrene følte jeg, at fem af kamrene var ladte. For hvert vindstød kunne jeg høre fangerne råbe til hinanden langt borte, og så kom der gerne et tordenskrald, der overdøvede træernes susen og raslen. Pludselig skød en bred lysstribe ud tværs over stien meget lavt nede ved jorden. Den beskinnede en nederdel og kanten af et forklæde.

Jeg vidste, at den, der bar lanternen, måtte være gevaldigerens kone. Hende havde de rent glemt, lod det til. Et skud drønede et steds i det indre af øen, og hun skreg op under sit løb. Hun løb forbi. Jeg fulgte efter, og lidt senere fik jeg øje

på hende igen. Med den ene hånd trak hun rebet til den store klokke, der hænger for enden af landgangsbroen, med den anden svingede hun den tunge lanterne frem og tilbage. Det er det aftalte signal over til *L'Île Royale* for det tilfælde, at der måtte tiltrænges hjælp ved nattetide. Vinden bar lyden bort fra vor ø, og lyset fra den lanterne, hun svingede med, kunne ikke ses oppe fra land, fordi nogle træer ved vogternes hus dækkede for det.

Jeg kom bagfra ganske nær hen til hende. Hun blev ved uafbrudt, uden at se sig om, som havde hun været helt alene på øen. En modig kvinde, *monsieur*. Jeg stak revolveren ind på brystet under min blå bluse og ventede. Et lynglimt og et tordenskrald udslettede et øjeblik både signalets lyd og lys, men hun vaklede ikke et sekund – blev ved at trække i tovet og svinge lanternen så regelmæssigt som en maskine. Hun var en nydelig ung kone på tredive – ikke mere. Jeg tænkte ved mig selv: "Alt det dér hjælper såmænd ikke en nat som denne." Og jeg besluttede, at hvis der kom en flok af mine medfanger ned på landgangsbroen – de måtte sikkert komme inden længe – ville jeg først skyde hende en kugle gennem hovedet, inden jeg skød mig selv. Jeg kendte tilstrækkeligt til mine "kammerater". Denne tanke gav mig fornyet interesse for livet, *monsieur*; og straks trak jeg mig lidt tilbage og gemte mig bag en busk i stedet for tåbeligt at blive stående på et så udsat sted som landgangsbroen. Jeg ville ikke lade dem komme ubemærket over mig og således måske forhindre mig fra at gøre i det mindste ét menneskeligt væsen en sidste tjeneste, inden jeg døde.

Man må imidlertid antage, at signalet blev bemærket, for det var forbavsende, så hurtigt galejen fra *L'Île Royale* nåede over. Konen blev ved, lige til lyset fra hendes lanterne faldt på den kommanderende officer og soldaternes bajonetter i båden. Så satte hun sig ned og begyndte at græde.

Nu havde hun ikke mere brug for mig. Jeg rørte mig ikke. Nogle af soldaterne var i skjorteærmer, andre havde ingen støvler på; de var, som de gik og stod, da de blev alarmeret. De kom forbi min busk i stormmarch. Galejen var blevet sendt over efter flere; og kvinden sad ganske alene tilbage for enden af landgangsbroen og græd, lanternen stod på jorden ved siden af hende.

Da så jeg pludselig i lyset for enden af broen de røde bukser af to mænd til. Jeg blev aldeles himmelfalden. Disse to mænd satte af sted i løb. Deres våbenfrakker flagrede uknappede om dem, og de var barhovedede. Den ene råbte forpustet til den anden:

"Lige frem, lige frem!"

Hvor i alverden kom de fra? Jeg gik langsomt ned ad den korte bro. Jeg så kvindens skikkelse rystet af hulken og hørte stadig tydeligere hendes klage: "Å, min mand! Min stakkels mand! Min stakkels mand!" Jeg listede stille videre. Hun kunne hverken se eller høre noget. Hun havde kastet sit forklæde op over hovedet og rokkede frem og tilbage i sin sorg. Men jeg fik øje på en lille båd, der var fastgjort til enden af landgangsbroen.

De to mænd – de kunne ligne underofficerer – måtte formodentlig være kommet for sent til galejen og så være taget over i den. Det var ganske utroligt, at de således af pligtfølelse havde gjort brud på reglementerne. Og det var tillige meget

tåbeligt af dem. Jeg turde næsten ikke tro mine egne øjne, i det øjeblik jeg sprang ned i båden.

Jeg roede langsomt bort langs stranden. En sort skymasse hang over *Les Îles de Salut*. Jeg hørte skyden og råb. En ny jagt var begyndt – jagten på fangerne. Årerne var for lange til, at jeg bekvemt kunne betjene dem. Det faldt mig derfor besværligt at ro, skønt båden selv var let nok. Men da jeg nåede om på den anden side øen, kom der en tordenbyge med regn og blæst. Jeg kunne ikke ro op imod den. Jeg lod båden drive i land og gjorde den fast.

Jeg kendte godt stedet. Der stod en gammel faldefærdig hytte nede ved vandet. I den krøb jeg ind og hørte derinde fra trods vindens larm og den øsende skylle nogle mænd bryde gennem buskene. De kom ud på stranden. Måske soldater. Et lynglimt fik alt i min nærhed til at stå frem med skærende tydelighed. Det var to straffefanger!

Og øjeblikkelig udbrød en forbavset stemme: "Det er et mirakel!" Jeg kendte stemmen: det var Simon, alias Biscuit.

Og en anden røst brummede: "*Hvad* er et mirakel?"

"Men ser du da ikke – der ligger en båd dér!"

"Du må jo være gal, Simon! – Men – så sandelig, det gør der alligevel … en båd."

De lod til at blive helt stumme af overraskelse. Den anden var Mafile. Forsigtigt begyndte han igen:

"Den er fortøjet. Der må være nogen her."

Jeg talte til dem inde fra hytten: "Ja, det er mig."

Så kom de ind, og snart lod de mig forstå, at båden var deres, ikke min. "Vi er to," sagde Mafile, "mod dig alene."

Jeg løb ud i det fri af frygt for på forrædersk vis at få et slag i hovedet. Jeg kunne have skudt dem begge ned dér, hvor de stod. Men jeg sagde ikke noget. Jeg tvang latteren, der var ved at bryde frem, tilbage i min strube. Jeg spillede den ydmyge og tiggede så ynkeligt, om jeg da ikke måtte komme med. De rådslog med dæmpet røst om min skæbne, mens jeg, der stod med hånden om revolveren inden for min bluse, havde deres liv i min magt. Jeg lod dem leve. Det var min agt at lade dem ro den båd. Med ynkværdig kryben gjorde jeg dem forestillinger, sagde, at jeg forstod mig på at manøvrere en båd, og at når vi var tre til at ro, ville vi skiftevis kunne få et hvil. Det afgjorde endelig sagen. Og det var på tide. Havde det blot varet en smule længere, ville jeg være bristet ud i et hyl af latter over denne burleske situation."

Nu kunne han ikke mere beherske sin ophidselse. Han sprang op fra bænken og gestikulerede. De lange skygger af hans arme fo'r hen over loft og vægge og fik skuret til at se ud, som var det alt for lille til at rumme hans sindsoprør.

"Jeg nægter intet," udbrød han. "Jeg hoverede. Jeg var fuld af en slags lyksalighed. Men jeg forholdt mig meget rolig. Jeg tog mine tørn ved åren hele natten igennem. Vi styrede ud i åben sø, satte vort håb til, at der ville komme et skib forbi. En dumdristig handling. Det var mig, der overtalte dem til det. Da solen steg op, lå den umådelige vandflade roligt hen, og *Les Iles de Salut* synede fra toppen af hver dønning ikke større end små mørke pletter. Jeg sad og styrede dengang. Mafile, der førte forreste åre, rev en ed af sig og sagde: "Vi må hvile."

Endelig var tiden kommet til at le. Jeg tog oprejsning, må De tro. Jeg holdt mig i siderne og trillede mig i sædet af grin: de

satte så forskrækkede miner op. "Hvad går der af ham, det bæst?" råbte Mafile.

Og Simon, der sad nærmest ved mig, sagde til ham over skulderen: "Jeg tror, Fanden fløjte mig, han er blevet forrykt!"

Så tog jeg revolveren frem. Oho! På et øjeblik stod deres øjne aldeles stive i hovedet, kan De tro. Haha! De blev bange. Men de roede. Det kan nok være, de roede – dagen lang, undertiden med et vildt, undertiden med et sygt udtryk i ansigtet. Jeg fulgte hele deres minespil, for jeg måtte holde øje med dem uafbrudt, ellers ville de – krak! – have kastet sig over mig i samme nu. Jeg hvilede min højre hånd med revolveren på knæet, beredt til at skyde, og styrede med den anden. Deres ansigter begyndte at slå blærer. Himmel og hav syntes at stå i brand rundt om os, og havet dampede i solen. Båden skar gennem vandet med en hvislende lyd. Undertiden skummede Mafile om munden, undertiden stønnede han. Men han roede. Han turde ikke standse. Hans øjne blev aldeles blodskudte, og han havde bidt sin underlæbe rent itu. Simon var så hæs som en ravn.

"Kammerat –" begyndte han.

"Vi er ikke kammerater her. Jeg er jeres *patron*."

"Nå, så *patron* da," sagde han, "vær menneskelig, og lad os få et hvil."

Jeg lod dem hvile sig. Der skvulpede en smule regnvand rundt i bunden af båden; jeg gav dem tilladelse til at opfange lidt af det i den hule hånd. Men da jeg kommanderede: "*En route!*" greb jeg dem i at udveksle betydningsfulde blikke. De mente, at jeg vel måtte falde i søvn engang! Oho! Men jeg havde ingen lyst til at falde i søvn. Jeg var mere vågen end nogensinde.

Det blev dem, der faldt i søvn, mens de trak på åren, og pludselig hovedkulds tumlede ned fra tofterne, den ene efter den anden. Jeg lod dem ligge. Himlen var klar og stjernesået. Det var en rolig verden. Solen steg. En ny dag. *Allez! En route!*

De roede kun slet. De sad med rullende øjne og tungen hængende ud af munden. Midt på formiddagen garpede Mafile: "Lad os kaste os over ham, Simon. Jeg vil lige så gerne skydes med det samme som dø af tørst og sult og anstrengelse her ved åren."

Men alt mens han talte, roede han stadig; og Simon blev også ved at ro. Jeg måtte smile. Å! De hang ved livet, disse to, i denne deres jammerfulde verden, ganske som jeg havde hængt ved mit liv, før de ødelagde det for mig med deres fraser. Jeg lod dem hale ud, indtil de var fuldstændig udmattede, og først da pegede jeg på sejlene af et skib ude i horisonten.

Oho! Så skulle De have set dem vågne til liv og tage fat! For jeg holdt dem til ilden, for at de kunne ro os ud på tværs af skibets bane. De var forvandlede. Den art medlidenhed, jeg havde haft med dem, forsvandt. De blev sig selv mere lig for hvert minut, der gik. De betragtede mig med blikke, jeg huskede så vel. De var glade. De smilede.

"Nå," sagde Simon, "denne unge mands energi har frelst vort liv. Hvis han ikke havde fået os til at ro som gale, var vi aldrig nået så langt ud som til de befærdede skibsruter. Kammerat, jeg tilgiver dig. Jeg beundrer dig."

Og henne fra stævnen brummede Mafile: "Vi skylder dig en uendelig tak, kammerat. Der er tømmer i dig til en fører."

Kammerat! *Monsieur!* Hvilket herligt ord! Og de – mænd som disse to – havde gjort det til en forbandelse. Jeg så på dem. Jeg

mindedes deres løgne, deres løfter, deres trusler og al den elendighed, jeg havde gennemgået. Hvorfor kunne de ikke lade mig i fred, da jeg kom ud af fængslet? Jeg så på dem og forstod, at jeg aldrig kunne blive fri, så længe de var i live. Aldrig. Hverken jeg selv eller andre, der som jeg havde varme hjerter og svage hoveder. For jeg ved, at jeg ikke har noget stærkt hoved, *monsieur*. Jeg blev besat af vildt raseri – det raseri, der kom med den voldsomste beruselse – men denne gang gjaldt det ikke samfundets uretfærdighed. Langtfra!

"Fri må jeg være!" råbte jeg frådende.

"*Vive la liberté!*" hylede den skurk Mafile. "*Mort aux bourgeois*, der sendte os til Cayenne! De skal snart få at mærke, at vi er kommet fri."

Det var, som om himlen, havet og hele horisonten farvedes rød, blodrød, rundt om båden. Blodet bankede så stærkt i mine tindinger, at det undrede mig, de hørte det. Hvorledes kunne det dog gå til, at de ikke hørte det? At de ikke forstod?

Jeg hørte Simon spørge: "Har vi ikke roet langt nok ud?"

"Jo, langt nok," sagde jeg. Jeg havde ondt af ham; det var den anden, jeg hadede. Han tog åren ind med et højt suk, og da han løftede hånden for at tørre sig over panden med et udtryk som en mand, der har gjort sit arbejde, rørte jeg aftrækkeren på min revolver og skød ham, således: fra knæet, lige igennem hjertet.

Han tumlede ned med hovedet hængende ud over rælingen. Jeg skænkede ham ikke et blik. Den anden gav et skingrende skrig fra sig. Kun ét rædselshyl. Så var alt stille.

Han gled ned af toften på sine knæ og løftede sine foldede hænder op foran ansigtet i en bønfaldende stilling. "Nåde," hviskede han svagt. "Nåde for mig! – Kammerat."

"Å, kammerat," sagde jeg med sagte stemme. "Ja, kammerat, selvfølgelig. Nå, råb så: "*Vive l'anarchie!*"

Han kastede armene i vejret, med ansigtet op mod himlen og munden vidt åben i et stort fortvivlelsens skrig. "*Vive l'anarchie! Vive––*"

Han faldt sammen i en klump, med en kugle gennem hovedet.

Jeg kastede dem begge to over bord. Jeg smed også revolveren væk. Så satte jeg mig roligt ned. Endelig var jeg fri! Endelig. Jeg ikke så meget som så efter skibet. Jeg var ligeglad; sandt at sige tror jeg, jeg må være faldet søvn, for lige med ét hørte jeg skrål og opdagede, at skibet var ved at sejle mig over. De halede mig om bord og tog båden på slæb. De var alle sammen sorte, undtagen kaptajnen, der var mulat. Han var den eneste af dem, der kunne en smule fransk. Jeg kunne ikke finde ud af, hvor de skulle hen, eller hvad de var. De gav mig noget at spise hver dag; men jeg kunne ikke lide den måde, de diskuterede mig på i deres eget sprog. Måske overvejede de, hvorvidt de skulle kaste mig over bord for at komme i besiddelse af båden. Det kunne jeg jo ikke vide. Da vi passerede øen her, spurgte jeg, om den var beboet. Af mulatten erfarede jeg, at der lå et hus på den. Jeg antog, de mente en farm. Så bad jeg dem sætte mig land på kysten og beholde båden for deres ulejlighed. Jeg tænker, det netop var, hvad de ønskede. Resten kender De."

Da han havde udtalt disse ord, mistede han pludselig hele sin selvbeherskelse. Han fo'r frem og tilbage i skuret og satte til sidst i løb; hans arme gik rundt som en vejrmølle, og hans udråb kunne næsten tyde på, at han talte i vildelse. I hovedsagen gik de ud på, at han "intet nægtede, slet intet!" Jeg

kunne ikke forhindre ham i det og flyttede mig af vejen, mens jeg stadig med mellemrum gentog: "*Calmez vous, calmez vous*", indtil hans sindsoprør endelig havde raset ud.

Jeg må også tilstå, at jeg blev der længe efter, at han var kravlet ind under sit moskitonet. Han havde så bønligt bedt mig om ikke at lade ham alene; så jeg sad – for at være menneskelig – og vågede over ham, til han faldt i søvn, ligesom man våger over et nervøst barn.

Når alt kommer til alt, er det nu min tro, at han var mere af en anarkist, end han tilstod for mig eller for sig selv; og at han, fraregnet ejendommelighederne ved hans eget tilfælde, i overordentlig høj grad lignede så mange anarkister. Varmt hjerte og svagt hoved – det er løsningen på gåden; og en kendsgerning er det, at de bitreste modsætninger og de dødeligste konflikter her i verden udkæmpes i hvert enkelt menneskes bryst, der rummer følelse og lidenskaber. Efter personligt at have undersøgt sagen kan jeg bekræfte, at straffefangernes oprør i alle enkeltheder er gået nøjagtig således for sig, som han fortalte mig. Da jeg kom tilbage fra Cayenne til Horta og traf "anarkisten" igen, så han ikke ud til at være rask. Han var mere udslidt, endnu mere skrøbelig og virkelig overordentlig gusten under det sorte lag smørelse, der hørte med til hans bestilling. Øjensynlig bekom kødet af kompagniets største hjord (i ufortættet form) ham slet ikke godt.

Det var på pontonen i Horta, vi mødtes; og jeg prøvede på at overtale ham til at lade chaluppen ligge fortøjet, hvor den lå, og på stedet følge med mig til Europa. Det ville have været mig en særlig nydelse at forestille mig den fortræffelige bestyrers

overraskelse og misfornøjelse over den stakkels fyrs flugt. Men han nægtede det med hårdnakket stædighed!

"Det er dog vel ikke Deres mening at ville henleve livet her," råbte jeg. Han rystede på hovedet. "Jeg vil dø her," sagde han, og tilføjede tungsindigt: "Fjernt fra dem."

Undertiden forestiller jeg mig, hvorledes han med åbne øjne ligger på sine ryttergrejer i det lave skur fuldt af værktøj og jernaffald, Marañon-estancia'ens anarkist-slave – og resigneret venter på den søvn, der, som han plejede at sige, "flygtede" fra ham på sådan en ubegribelig måde.

Il Conde

En patetisk fortælling

Første gang vi talte sammen, var i Nationalmuseet i Neapel, nede i stueetagen, hvis værelser rummer den berømte samling bronzer fra Herculanum og Pompeii, dette vidunderlige arvegods efter den antikke kunst, som i sin udsøgte fuldendthed er blevet bevaret for os ved en vulkans katastrofale raseri.

Han henvendte sig først til mig, over den højtpriste hvilende Hermes, som vi havde stået og set på side om side. Han sagde de rette ord om denne helt igennem beundringsværdige figur. Ikke noget dybsindigt. Hans smag var snarere medfødt end kultiveret. Han havde øjensynlig set mange smukke ting i sit liv og vidst at sætte pris på dem, men han talte ikke en dilettants eller kenders jargon. En infam klasse mennesker. Han talte som en almindelig intelligent verdensmand, aldeles uden affektation, som den gentleman han var.

Af udseende havde vi lært hinanden at kende allerede for nogle dage siden. Da jeg boede i det samme hotel som han – udmærket, men ikke overdrevent moderne indrettet – havde jeg lagt mærke til ham i vestibulen, når han kom og gik. Jeg anslog ham til at være en gammel og skattet gæst. værtens buk var, trods al ærbødighed, hjerteligt, og han besvarede det med familiær høflighed. For tjenerskabet var han *Il Conde*. Der var noget vrøvl med en herreparasol – sådan en tingest af gul silke med hvid kant, De ved – som opvarterne havde fundet glemt

udenfor døren til spisesalen. Vor guldgalonerede dørvogter genkendte den, og jeg hørte ham sende en af elevatordrengene af sted efter *Il Conde* med den. Måske var han den eneste greve, der boede på hotellet, eller måske nød han den udmærkelse at få benævnelsen Greven, *par excellence*, knyttet til sig på grund af sin mangeårige troskab over for etablissementet.

Da vi havde talt sammen på museet (og apropos: Han havde udtalt sin utilfredshed med busterne og statuerne af de romerske kejsere i marmorgalleriet; deres ansigter var ham for kraftige, for markerede) – da vi som sagt allerede om morgenen havde talt sammen, mente jeg, at det ikke ville være for påtrængende, om jeg ved aftenstide, da spisesalen viste sig at være meget fuld, udbad mig tilladelse til at tage plads ved hans lille bord. At dømme efter den rolige urbanitet i hans svar mente han det heller ikke. Han havde et yderst tiltrækkende smil.

Han dinerede i dybt udskåret vest og "smoking" (således kaldte han den selv) og med sort slips. Alt dette af meget godt snit, ikke nyt – netop som det skal være. Både morgen og aften var han yderst korrekt i sin påklædning. Jeg tvivler ikke om, at hele hans tilværelse havde været korrekt, velordnet, konventionel, og ikke var blevet forstyrret af overraskende begivenheder. Hans hvide hår var børstet i vejret fra en høj pande og gav ham udseende af at være en idealist, en mand begavet med indbildningskraft. Hans hvide overskæg, der var svært, men omhyggeligt ordnet og plejet, havde midt på et langt fra ubehageligt guldgult skær. En svag duft af en eller anden udmærket parfume og af gode cigarer (dette sidste en duft, som det rent ud sagt er sjældent, man træffer i Italien) nåede mig

tværs over bordet. Det var på hans øjne, man tydeligst kunne se hans alder. De var en smule trætte, med rynkede øjenlåg. Han må have været tres eller et par og tres. Og han var meddelsom. Det ville være for meget at sige snaksom – men afgjort meddelsom.

Han fortalte mig, at han havde prøvet forskellige klimaer, i Abbazia, ved Rivieraen og andetsteds; men det eneste klima, der passede ham, var det her ved Napolibugten. De gamle romere, der, som han påpegede, til fulde forstod livets kunst, vidste nok, hvad de gjorde, når de byggede deres villaer på disse kyster, i Baiæ, i Vico, på Capri. De kom ned til kysten her for at pleje deres helbred og medbragte deres flokke af mimer og fløjtespillere for at skaffe sig adspredelse under deres otium. Han tog det for højst sandsynligt, at romerne af overklassen var særlig prædisponerede for smertefulde, rheumatiske lidelser.

Det var den eneste personlige anskuelse, jeg hørte ham fremkomme med. Den var ikke baseret på nogen særlig lærdom. Han vidste ikke mere om romerne, end man kunne vente sig af en almindelig kundskabsrig verdensmand. Han drog sine slutninger ud fra personlige erfaringer. Han havde selv været plaget af en smertefuld og farlig rheumatisk lidelse, lige indtil han fandt lindring for den på denne særlige plet i Sydeuropa.

Det var for tre år tilbage, og lige siden da havde han taget ophold på bugtens bredder, enten boet på et af hotellerne i Sorrento eller lejet en lille villa på Capri. Han havde et piano, nogle få bøger. Gjorde i forbigående, for en dag, en uge eller en måned, bekendtskab med en og anden af den ustandselige strøm af rejsende fra hele Europa. Man kan forestille sig,

hvorledes han på sine ture promenerer i gader og stræder, efterhånden bliver kendt af tiggere, butiksejere, børn og landboer, taler venskabeligt over murene med *I Contadini* og vender tilbage til sine værelser eller sin villa, hvor han sætter sig ved klaveret med det hvide, opadbørstede hår og det tykke velplejede overskæg og "spiller lidt for sig selv". Og naturligvis, hvis han ønskede afveksling, så var Neapel jo lige i nærheden: Liv, fart, bevægelse, opera. En smule fornøjelse er nødvendig for sundheden, som han sagde. Mimer og fløjtespillere, ja vist! Men ulig det gamle Roms magnater havde han ingen forretninger i staden, der kunne kalde ham bort fra denne mådeholdne form for livsnydelse. Han havde slet ingen forretninger. Rimeligvis havde han aldrig nogen sinde haft alvorlige forretninger at passe. Det var en behagelig tilværelse, hvis glæder og sorger tilmåltes efter naturens gang: giftermål, fødsler, dødsfald – som fulgte de regler, der foreskrives af skik og brug i det gode selskab, og var beskyttet af staten.

Han var enkemand; men i juli og august måned vovede han sig dog over Alperne på et seks ugers besøg hos sin gifte datter. Han fortalte mig hendes navn. Det var navnet på en meget aristokratisk familie. Hun havde et slot – i Bøhmen, så vidt jeg mindes. Det var det nærmeste, jeg nogen sinde kom til at bestemme hans nationalitet. Mærkeligt nok nævnede han aldrig sit eget navn. Måske troede han, jeg havde set det på fortegnelsen over hotellets gæster. Men sandt at sige så jeg aldrig efter. I hvert fald var han en god europæer – jeg havde lejlighed til at forvisse mig om, at han talte fire sprog – og en formuende mand. Ikke overvættes formuende, åbenbart, og det ville heller ikke have passet rigtig til ham. Jeg bilder mig ind, at

det ville have forekommet ham usømmeligt, *outré*, i enhver henseende alt for afstikkende. Og det var også klart, at han ikke selv havde skabt sin formue. Man kan ikke skabe sig en formue uden en vis hårdhudethed. Det er et spørgsmål om temperament. Hans natur var alt for godmodig til kamp. I samtalens løb nævnede han rent *en passant* sit gods, under omtalen af denne smertefulde og foruroligende rheumatiske lidelse. Et år, da han havde været uforsigtig nok til at opholde sig hinsides Alperne til så sent et tidspunkt som midten af september, havde han måttet gå til sengs og ligge hele tre måneder på den omtalte ensomme landgård uden at have andre til at passe sig end sin tjener og det ægtepar, der tog vare på godset i hans fravær. "For jeg fører ikke hus dér," som han udtrykte sig. Han var kun rejst derop et par dage for at konferere med sin godsforvalter. Han lovede sig selv, at han aldrig mere ville være uforsigtig. I de første uger af september ville han uvægerlig være tilbage ved bredden af sin elskede bugt.

Når man rejser, træffer man undertiden sådanne ensomme mænd, hvis eneste beskæftigelse består i at vente på det uundgåelige. Dødsfald og giftermål har skabt tomrum omkring dem, og man kan sandelig ikke bebrejde dem, at de bestræber sig for at gøre ventetiden så bekvem som mulig. Som han bemærkede: "I min alder bliver det at være fri for legemlige smerter en sag af største betydning."

Man må ikke lade sig forlede til at tro, han var en trættende grillefænger. Han var sandelig alt for velopdragen til at være nogen plageånd. Han havde blik for de små menneskelige svagheder. Men det var et velvilligt blik. Han var rolig,

utvungen og fornøjelig at være sammen med i timerne mellem middag og sengetid. Vi tilbragte tre aftener i hinandens selskab; så måtte jeg i hast forlade Neapel for at passe en ven, som pludselig var blevet alvorlig syg i Taormina. Da *Il Conde* ikke havde andet at bestille, kom han ned på banegården for at tage afsked med mig. Jeg var temmelig urolig, og hans ørkesløshed var altid rede til at antage en elskværdig form. Han var på ingen måde indolent.

Han gik ned langs toget og kiggede ind i waggonerne for at finde en god plads til mig og blev så stående nedenfor og snakkede opmuntrende. Han erklærede, at han ville komme til at savne mig hårdt nu i aften, og tilkendegav, at han efter middag agtede at tage ud i det offentlige anlæg, Villa Nazionale, og høre på orkestret dér. Han ville fordrive tiden med at høre udmærket musik og se på det bedste selskab. Der ville sagtens være en masse mennesker som sædvanlig.

Jeg synes, jeg kan se ham endnu – hans løftede hoved med det venlige smil under det tykke overskæg og de rare trætte øjne. Da toget satte sig i bevægelse, tiltalte han mig på to sprog: først på fransk, *"Bon voyage"*; så på sit rigtig gode, men noget emfatiske engelsk og i en opmuntrende tone, da han kunne se, hvor bekymret jeg var: "All – will – be – well – yet!"

Da min vens sygdom afgjort havde taget en heldig vending, vendte jeg tilbage til Neapel efter ti dages forløb. Jeg kan ikke sige, jeg havde skænket *Il Conde* mange tanker i mit fravær, men da jeg trådte ind i spisesalen, kiggede jeg efter ham på hans sædvanlige plads. Jeg tænkte mig, at han måske var rejst tilbage til Sorrento til sit piano, sine bøger og fisketure. Han var fine venner med alle bådmændene og fiskede en hel del med snøre

fra båd. Men jeg fik øje på hans hvide hoved mellem alle de andre hoveder, og selv på frastand lagde jeg mærke til, at der var noget usædvanligt i hans holdning. I stedet for at sidde ret op og se sig om til alle sider med årvågen høflighed sad han sammensunken over sin tallerken. Jeg stod lige overfor ham nogen tid, før han så op, en smule forvildet, hvis så stærkt et ord med rette kan anvendes i forbindelse med hans korrekte optræden.

"Å, kære sir, er det Dem," hilste han mig. "Jeg håber, at alt er, som det skal være."

Han viste sig meget deltagende med hensyn til min vens befindende. Sandt at sige var han altid deltagende, viste denne deltagelse, som man kun finder hos mennesker, hvis hjerter er fyldte af ægte medfølelse. Men denne gang kostede det ham anstrengelse. Hans forsøg på en konversation om almindelige emner mislykkedes og blev rent ud sagt trivielt. Det faldt mig ind, at han måske ikke befandt sig helt vel. Men før jeg kunne fremkomme med mit spørgsmål, mumlede han:

"De finder mig meget bedrøvet."

"Det gør mig oprigtig ondt," sagde jeg. "Jeg håber da ikke, De har fået dårlige efterretninger?"

Det var meget venligt af mig at vise en sådan interesse. Nej. Det var ikke *det*. Nej, gudskelov, han havde ikke modtaget dårlige efterretninger. Og han blev med ét meget stille, som om han holdt vejret. Så lænede han sig lidt frem og betroede mig i en besynderlig tone, der tydede både på frygt og forvirring, hvad det var, der tyngede ham.

"Sagen er, at jeg har haft et meget – et meget – hvorledes skal jeg udtrykke det? – afskyeligt eventyr."

Dette kraftige tillægsord virkede allerede overraskende nok hos en mand med så mådeholdne følelser og afdæmpet udtryksmåde. Ordet "ubehagelig" forekom mig rigeligt at måtte kunne dække den værste oplevelse, som en mand af hans art kunne tænkes at ville møde. Og så tilmed et eventyr. Utroligt! Men det ligger til den menneskelige natur at antage det værste, og jeg må tilstå, at jeg i smug betragtede ham og spekulerede på, hvad han vel kunne have været ude for. Men et øjeblik efter forsvandt min uværdige mistanke. Denne mands grundpræg var en så umiskendelig hjertets dannelse, at jeg afviste enhver tanke om en mere eller mindre grim forlegenhed.

"Det er meget alvorligt, meget alvorligt," fortsatte han nervøst. "Hvis De tillader, skal jeg fortælle Dem det, når vi har spist."

Jeg gav udtryk for min ubetingede tilslutning ved et lille buk; kun således. Jeg ønskede, han skulle forstå, at det ikke kunne falde mig ind at minde ham om hans tilbud, hvis han skulle skifte anskuelse senere. Vi talte om ligegyldige ting, men med en anstrengthed, så ganske ulig vor tidligere lette og springende underholdning. Jeg lagde mærke til, at hånden, hvormed han førte et stykke brød op til munden, rystede. Dette symptom var, såfremt jeg havde bedømt manden rigtigt, rent ud ængstende.

I rygeværelset viste han sig ikke på nogen måde tilbageholdende. Så snart vi havde sat os på vore sædvanlige pladser, bøjede han sig til siden over armlænet på sin stol og så mig lige ind i øjnene med et alvorligt blik.

"Husker De," begyndte han, "den dag, De rejste? Da fortalte jeg Dem, at jeg om aftenen ville tage ned til Villa Nazionale og

høre lidt god musik?"

Jeg huskede det. Hans smukke gamle ansigt, der var så friskt i forhold til hans alder og ikke mærket af nogen smertelig oplevelse, så et øjeblik helt forgræmmet ud. Det var, som om en skygge strøg hen over det. Jeg gengældte hans ufravendte blik og tog en slurk af min sorte kaffe. Han var systematisk nøjagtig i sin beretning, vistnok ganske simpelt for ikke at lade ophidselsen få magt over sig:

Da han forlod banegården, gik han ind på en café, fik en portion is og læste sin avis. Så spadserede han tilbage til hotellet, klædte sig om til middag og spiste med god appetit. Efter middagen sad han lidt ude i forhallen (hvor der var anbragt borde og stole) og røg sin cigar; han snakkede med en lille pige, datter af primotenoren på San Carlo teatret, og vekslede et par ord med primotenorens frue, "en elskelig dame". Der var ingen forestilling den aften, og disse mennesker skulle også ned La Villa. De gik ud af hotellet. Godt.

Just som han stod i begreb med at følge deres eksempel – klokken var allerede halv ti – kom han i tanker om, at han havde en temmelig stor sum penge i sin tegnebog. Han gik derfor ind på kontoret og deponerede størstedelen af dem hos hotellets bogholder. Da det var besørget, tog han en carozella og kørte ned til stranden. Han steg ud af drosken og spadserede ind i La Villa til fods fra den ende, som vender ud imod Largo di Vittoria.

Han stirrede vist på mig. Og jeg forstod nu, hvor overordentlig modtagelig han var. Hver eneste lille omstændighed og hændelse den aften trådte frem i hans erindring, forlenet som med en mystisk betydning. Når han

ikke nævnede, af hvilken farve den pony var, som trak carozella'en, og hvordan den mand så ud, som kørte den, så skyldtes det sikkert kun en uagtsomhed affødt af det sindsoprør, han mandigt bekæmpede.

Han var altså gået ind i Villa Nazionale fra den ende, som vender ud mod Largo di Vittoria. Villa Nazionale er et offentligt lystanlæg med græsplæner, buske og blomsterbede, der ligger mellem husene i Riviera di Chiaja og bugtens vande. Mere eller mindre parallelle alleer strækker sig igennem det i hele dets længde – som er ganske betydelig. På Riviera di Chiaja siden løber de elektriske sporvogne tæt op ad stakittet. Mellem haven og vandet ligger den fashionable kørepromenade, en bred vej, skærmet af en lav mur, og udenfor den plasker Middelhavet med sagte brusen, når vejret er godt.

Da livet i Neapel fortsættes til sent ud på natten, var den brede kørepromenade stærkt befærdet: En lysende sværm af vognlygter bevægede sig parvis hen ad den, nogle krøb langsomt, andre gled hastigt af sted under den tynde, ubevægelige linje af elektriske lamper, der betegnede bredden. Og en strålende sværm af stjerner hang over landjorden med dens summende stemmer, dens opragende huse og funklende lys – og over det tavst hvilende natdunkle hav.

Selve haven er ikke særlig godt oplyst. Vor ven bevægede sig frem gennem det varme mørke, med øjnene fæstede på et lysbælte i nogen afstand, der strakte sig tværs over anlægget i hele dets bredde, som om luften dér af sig selv havde glødet med et koldt, blåligt, blændende lys. Fra denne fortryllede plet bag træernes dunkle stammer og løvets kulsorte masser udgik

der blide klange, blandet med gjaldende skrald af blikblæsere, pludselige slag mod metal og dumpe vibrerende bump.

Efterhånden som han kom nærmere, smeltede alle disse lyde sammen til et raffineret orkesterstykke, hvis velklingende fraser indsmigrende trængte ud til ham gennem en forvirret støj af stemmer og fødder, der skrabede i gruset på den åbne plads foran ham. Badet i det elektriske lys som i et eller andet skinnende og tyndt fluidum, der udgødes over deres hoveder fra strålende glober, trængtes hundreder af mennesker, en vrimlende folkemasse, mellem hinanden, rundt om orkestret. Andre hundreder sad på stole i mere eller mindre koncentriske cirkler og udsatte sig standhaftigt for de mægtige tonebølger, som ebbede ud i mørket. Greven skubbede sig ind i trængslen og lod sig i rolig nyden føre med af strømmen, mens han lyttede til musikken og betragtede ansigterne. Alle disse mennesker tilhørte det gode selskab: Mødre med deres døtre, forældre og børn, unge mænd og unge kvinder, alle talende, smilende og nikkende til hinanden. Mange meget smukke ansigter, og mange elegante toiletter. Der var naturligvis en mængde forskellige typer: udhalede gamle fyre med hvidt overskæg, tykke mænd, tynde mænd, officerer i uniform; men fremherskende, sagde han, var dog typisk syditalienske unge mand med klar, farveløs teint, røde læber, et lille kulsort overskæg og blanke sorte øjne, der er så utrolig udtryksfulde og rappe til skælmske eller skulende sideblikke.

Greven trak sig ud af trængslen og tog plads ved et lille bord uden for cafeen, ved hvilket der i forvejen sad en ung mand af netop denne type. Vor ven bestilte lemonade. Den unge mand

sad nedslået foran et tomt glas. En gang så han op og sænkede så hovedet igen. Gav også sin hat et skub fremad. Sådan –

Greven gjorde en bevægelse som en mand, der trækker hatten ned i panden, og fortsatte:

"Jeg tænkte ved mig selv: Han er bedrøvet; der er et eller andet i vejen; unge mennesker har Deres sorger. Naturligvis tog jeg ingen notits af ham. Jeg betalte min lemonade og gik min vej."

Derefter slentrede greven om i nærheden af orkestret, og han mente to gange at have set den unge mand, der vandrede ene om i mængden. En gang mødtes deres øjne. Det måtte sikkert have været den samme unge mand, men der var så mange af den type, at han ikke kunne vide det for vist. Og for resten interesserede det ham ikke synderligt; kun var han blevet slået af hans ansigtsudtryk, der så tydeligt røbede gnaven utilfredshed.

Lidt efter, da han var blevet træt af den følelse af indespærring, som kommer over én i trængsel, styrede greven sine skridt lidt bort fra orkestret. En allé, der i modsætning til den belyste plads så meget mørk ud, viste sig indbydende for hans blik og lovede ensomhed og kølighed. Han gik ind i den og spadserede langsomt videre, indtil orkestrets toner kun dæmpet nåede hans øre. Så gik han tilbage og vendte atter om. Således var han allerede gået frem og tilbage flere gange, før han opdagede, at der sad en mand på en af bænkene.

Da denne stod lige langt fra to lygter, var stedet kun dårligt oplyst.

Vedkommende sad lænet tilbage i hjørnet af sædet med benene strakt frem for sig, armene foldede og hovedet

hængende ned på brystet. Han rørte sig ikke, så det lod til, at han var faldet i søvn dér; men da greven næste gang kom forbi, havde han skiftet stilling. Han sad nu foroverbøjet, med albuerne hvilende på knæene og rullede en cigaret. Han så ikke op fra det, han var i færd med.

Greven slentrede videre, bort fra orkestret. Han vendte langsomt tilbage, fortalte han. Jeg kan ret forestille mig, hvorledes han i fuldt mål, men med sin sædvanlige sindsligevægt, nød sydens balsamiske nat og musikkens toner, som på afstand lød så dejlig dæmpet.

Nu nærmede han sig for tredje gang til manden, som stadig sad foroverbøjet med albuerne hvilende på knæene. Hans stilling udtrykte nedslåethed. I alleens halvmørke dannede hans høje flip og manchetter små skinnende hvide pletter. Greven sagde, at han så ham springe op med et sæt som for at gå sin vej, men næsten før han havde fået tid at sanse det, stod manden foran ham og spurgte i en lav, sagtmodig tone, om *signore*'n ville være så elskværdig at give ham lidt ild.

Greven besvarede denne anmodning med et høfligt: "Meget gerne!" og lod sine hænder synke for at søge efter tændstikker i sine bukselommer.

"Jeg lod mine hænder synke," sagde han, "men fik dem ikke stukket i lommerne. Jeg mærkede et tryk her –"

Han satte fingerspidsen på et sted lige under brystbenet, netop det sted på det menneskelige legeme, hvor en japansk adelsmand begynder harakirisnittet, en form for selvmord, der følger på vanære, på en utålelig krænkelse af éns følelser.

"Jeg sænkede blikket," fortsatte greven i en skrækslagen tone, "og hvad så jeg? En kniv! En lang kniv –"

"De vil da ikke fortælle mig, at De er blevet standset på den måde i La Villa," udbrød jeg forskrækket, "klokken halv elleve og ikke et stenkast borte fra cirka tusind mennesker!"

Han nikkede flere gange og stirrede stift på mig.

"Klarinetten," erklærede han højtideligt, "var netop ved at afslutte sin solo, og jeg forsikrer Dem, jeg kunne høre hver tone. Så faldt hele orkestret ind *fortissimo*, og denne skabning rullede med øjnene, skar tænder og hvæsede vildt imod mig: "Stille! Ikke en lyd, eller –""

Jeg kunne ikke komme mig af min forbavselse.

"Hvad slags kniv var det?" spurgte jeg dumt.

"En med et langt blad. En stiletto – måske en køkkenkniv. Et langt, smalt blad. Det blinkede. Hans øjne skinnede. Og hans hvide tænder. Jeg kunne se dem. Han var aldeles rasende: "Hvis jeg slår ham, dræber han mig." Hvor kunne jeg indlade mig i kamp med ham? Han havde sin kniv, og jeg havde ingenting. Jeg er snart halvfjerds, som De ved, og han var en ung, stærk mand. Det forekom mig endog, at jeg skulle kende ham. Den modfaldne unge mand fra cafeen. Den unge mand, jeg havde mødt i trængslen. Men det var ikke til at afgøre. Der er så mange af den type her i landet."

Hans forpinte ansigtsudtryk vidnede om, at han endnu følte, hvor fortvivlet hans stilling i det øjeblik havde været. Jeg vil antage, at overraskelsen har lammet ham rent fysisk. Hans tanker derimod var i den livligste aktivitet. De gennemløb en hel række skrækkelige muligheder. Det faldt ham også ind, at han jo kunne give sig til at råbe højt om hjælp. Men han gjorde det ikke, og årsagen til, han undlod det, gav mig en høj mening om hans snarrådighed og selvbeherskelse. Jeg indså i samme

nu, at der intet var i vejen for, at den anden også kunne give sig til at råbe.

"Den unge mand kunne på et øjeblik have smidt kniven fra sig og påstået, at det var mig, der var den angribende part. Ja, hvorfor ikke? Han kunne have sagt, at jeg angreb ham. Hvorfor ikke? Den ene historie ville ikke være mere usandsynlig end den anden! Han kunne have sagt hvad som helst – have anklaget mig for noget vanærende – hvad ved jeg? Efter klædedragten at dømme var han ikke nogen almindelig røver. Han tilhørte åbenbart de højere klasser. Hvad kunne jeg sige? Han var italiener – og jeg en fremmed. Jeg har naturligvis mit pas og kunne jo henvende mig til vor konsul – men at blive arresteret, trukket på politistationen ved nattetid som en almindelig forbryder … nej!"

Han gøs. Det lå til hans karakter at undgå skandale for enhver pris; han var langt mindre bange for at dø. Og dette ville sikkert nok – i betragtning af visse ejendommeligheder ved neapolitansk levevis – have forekommet adskillige folk at være en forbandet løjerlig historie. Greven var ikke dum. Efter at hans tro på livets respektable og rolige gang havde fået dette grundskud, mente han, at der kunne ske hvad som helst. Men den tanke fo'r også gennem hans hjerne, at den unge mand måske blot var en bindegal sindssyg.

Her fik jeg for første gang et vink om, hvordan han selv stillede sig til dette eventyr. Han, der var så overdrevent fintfølende, indså, at man ikke behøvede at synke i sin egen agtelse, fordi en gal mand fik det indfald at gøre et eller andet ved én. Men det viste sig snart, at greven ikke en gang skulle have den trøst. Han udbredte sig om den afskyeligt brutale

måde, hvorpå den unge mand havde skåret tænder, hvide tænder, og rullet med sine funklende øjne. Orkestret spillede nu en langsom sats med højtideligt gjaldende basuner og dæmpede, stadigt gentagne slag på stortrommen.

"Men hvad gjorde De da?" spurgte jeg meget spændt.

"Ingenting," svarede greven. "Jeg stod ganske stille med hængende arme. Jeg fortalte ham roligt, at jeg ikke agtede at gøre anskrig. Han snerrede som en hund og sagde så i en rolig dagligdags tone:

"*Vostro portofolio.*"

"Så tog jeg naturligvis," vedblev greven – og gengav fra dette punkt hele scenen pantomimisk. Han holdt mig fast med sit blik og foretog alle de bevægelser, man gør, når man stikker hånden i den indvendige brystlomme, tager en tegnebog op og giver den fra sig. Men den unge mand, der stadig trykkede kniven ind mod hans bryst, nægtede at røre den.

Han bød greven tage pengene ud selv, fik dem i venstre hånd, tilkendegav ved en bevægelse, at tegnebogen skulle stikkes i lommen igen; og alt dette til blide triller af fløjter og klarinetter, båret af oboernes følelsesfulde surren. Og den "unge mand", som greven kaldte ham, sagde: "Det var ikke ret meget."

"Der var sandt at sige heller ikke mere end 340 eller 360 lire," vedblev greven. "Som De ved, havde jeg efterladt mine penge på hotellet. Jeg fortalte ham, at det var alt, hvad jeg havde hos mig. Han rystede utålmodigt på hovedet og sagde:

"*Vostro orologio.*"

Greven viste, hvorledes han havde trukket sit ur frem og løst det fra kæden. Men tilfældigvis var det kostbare guld-halvkronometer, han besad, hos urmageren for at blive renset.

Den aften gik han med det Waterbury lommeur til halvtreds francs (og med læderkæde), som han plejede at tage med på sine fisketure. Da den velklædte røver opdagede, af hvad art dette bytte var, smækkede han foragteligt med tungen, "Tse-Ah!" og vinkede hastigt med hånden: Væk med det! Og mens greven nu stak den forsmåede genstand i lommen igen, fremkom han med et nyt krav, ledsaget af en påmindelse i form af et stærkere, mere truende tryk med kniven mod mellemgulvet:

"*Vostri anelli*."

"En af ringene," fortsatte greven, "fik jeg for mange år siden forærende af min hustru; den anden er min faders signetring. Jeg sagde: "Nej. *Dem* får De ikke!""

Her gengav greven den gestus, der svarede til denne erklæring: lagde den ene hånd over den anden og trykkede dem begge mod sit bryst. Den var rørende i sin resignation. "*Dem* får De ikke," gentog han med fast stemme og lukkede øjnene, fuldstændig forberedt på, at han nu ville blive – jeg ved ikke, om jeg med sandhed kan sige, at han har taget et så usmageligt ord i sin mund – fuldstændig forberedt på at føle – jeg tøver virkelig med at udtale det – føle, hvorledes han blev sprættet op ved et stød med det lange skarpe knivsblad, som morderisk blev presset ind mod hans legeme, lige i hjertekulen – netop på det sted hos alle menneskelige væsener, hvor angsten har sit sæde.

Orkestret udsendte stadig svulmende strømme af velklang.

Pludselig gik det op for greven, at han ikke mere på hint følsomme sted mærkede det tryk, der havde pint ham som et mareridt. Han åbnede øjnene. Han var alene. Han havde intet hørt. Formodentlig har "den unge mand" noget forinden fjernet

sig med lette skridt, men fornemmelsen af det gruelige tryk vedvarede, selv efter at kniven var borte. Han følte sig en afmagt nær, havde lige kræfter nok til at vakle hen til bænken. Han havde en følelse, som om han i lang tid havde holdt vejret. Han sank helt sammen ved dette pludselige omslag og sad og gispede.

Orkestret spillede netop med uhyre bravour den indviklede finale. Den sluttede med et mægtigt brag. Det klang for hans øren uvirkeligt og fjernt, som om de havde været tilstoppede, og derefter kom lyden af tusinde, eller så omtrent tusinde, hænders bifaldsklap som en pludselig haglbyge, der trak over. Den dybe stilhed, der påfulgte, kaldte ham tilbage til virkeligheden.

En sporvogn, som lignede en lang glaskasse, hvori lyset faldt skarpt ned over passagerernes hoveder, gled hurtigt forbi, ikke fyrre meter fra det sted, hvor han var blevet plyndret. Så kom der én til raslende, og endnu en, der gik i den modsatte retning. Tilhørerskaren rundt om orkestret var i færd med at bryde op og kom nu ned gennem alleen i små samtalende grupper. Greven rettede sig i sædet og prøvede at tænke roligt over det, der var hændt ham. Denne nedrighed tog på ny vejret fra ham. Så vidt jeg forstår, var han vred på sig selv. Ikke for sin opførsel; det er ikke det, jeg mener. Hvis hans pantomimiske gengivelse af den, til underretning for mig, var nøjagtig, må den ligefrem have været fuldendt. Nej, det var ikke det. Han skammede sig ikke. Han var indigneret over at være det udvalgte offer, ikke så meget for et røverisk overfald som for foragt. Hans sjælsro var på letfærdig vis blevet vanhelliget. Det venlige og smukke syn på livet, som han alle dage havde bevaret, var blevet skændet.

Ikke desto mindre var han på dette tidspunkt, da brodden endnu ikke havde fået tid til at bore sig ret langt ind, endnu i stand til at ræsonnere sig til en forholdsvis sindsligevægt. Da hans oprør havde lagt sig noget, følte han med ét, at han var mægtig sulten. Ja, sulten. Ja, af bare sindsbevægelse var han blevet rent ud sagt glubende hungrig. Han rejste sig fra bænken og fandt efter at have gået i nogen tid, at han nu var uden for haven og stod ved en standset sporvogn, uden rigtig at vide, hvordan han var kommet dér. Som i drømme steg han op i den, ledet af en slags instinkt. Heldigvis fandt han i bukselommen en kobbermønt til konduktøren. Så holdt vognen, og da alle de andre passagerer steg ud, fulgte han efter. Han så, at det var Piazza San Ferdinando, men det faldt ham åbenbart ikke ind at tage en droske og køre til hotellet. Som en bortkommen hund blev han ynkelig stående på piazza'en og spekulerede over, hvordan han bedst kunne få noget at spise med det samme.

Pludselig kom han i tanker om sin tyvefranc. Han forklarede mig, at han havde haft den guld-tyvefranc i sådan noget som tre år. Han gik med den som en slags reserve for det tilfælde, at der skulle tilstøde ham noget. Enhver kan geråde ud for en lommetyv, noget helt forskelligt fra et frækt og ærekrænkende røveri.

Lige overfor lå Galleria Umbertos monumentale bue for enden af en ædelt stigende trappe. Ufortøvet klatrede han derop og rettede sine skridt mod "Café Umberto". Alle bordene udenfor var optaget af en masse mennesker, der nød deres drikkevarer. Men da han ville have noget at spise, gik han ind i cafeen, som er delt i gange ved rækker af firkantede piller, der på alle sider er indlagt med lange spejle. Greven tog plads på en

rød plyssofa ved en af pillerne og ventede på sin risotto. Og hans tanker vendte sig atter mod hans afskyelige eventyr.

Han tænkte på den velklædte, gnavne unge mand, med hvem han havde vekslet blikke i trængslen omkring musiktribunen, og som han var næsten sikker på måtte være røveren. Ville han kunne kende ham igen? Utvivlsomt. Men han ønskede aldrig at se ham mere. Det var bedst helt at glemme denne ydmygende episode.

Greven så sig om efter sin risotto – kom den dog ikke snart?! Og se, ved væggen derovre til venstre sad den unge mand! Han sad alene ved et bord og havde en flaske med en eller anden slags vin eller saft og en karaffel isvand stående foran sig. De glatte, olivenfarvede kinder; de røde læber; det lille kulsorte overskæg kækt snoet i vejret; de smukke sorte øjne, lidt tunge og overskyggede af lange øjenhår; dette særegne udtryk af grusomt misnøje, som man ellers kun ser på busterne af visse romerske kejsere – det var ham, uden tvivl. Men han var typisk. Greven tog hurtigt blikket til sig. Den unge officer derovre, som læste i en avis, lignede ham ganske. Samme type. To unge mænd længere henne, som spillede dam, lignede ham også …

Greven lod hovedet synke, mens han i sit hjerte frygtede for, at synet af denne unge mand ville forfølge ham til hans dages ende. Han tog fat på sin risotto. Straks efter hørte han den unge mand derovre til venstre kalde på tjeneren i en tone, der noksom røbede hans onde lune.

På hans kalden kom ikke blot hans egen, men også to andre ledige kelnere, der betjente en helt anden række borde, styrtende med en iver og lydighed, som just ikke ellers er karakteristisk for kelnerne i "Café Umberto". Den unge mand

mumlede et eller andet, og en af tjenerne gik hurtigt hen til den nærmeste dør og kaldte ud på galleriet: "Pasquale! O! Pasquale!"

Alle kender Pasquale, den lurvede gamle fyr, som sjokker rundt mellem bordene og sælger cigarer, cigaretter, prospektkort og tændstikker til cafeens gæster. Han er i mange retninger en indtagende halunk. Greven så den gråhårede, ubarberede røver komme ind i cafeen med sin glaskasse hængende om nakken i en læderstrop og på opvarterens anvisning pludselig sjokke ilfærdigt af sted hen til den unge mands bord. Den unge mand trængte til en cigar, som Pasquale krybende betjente ham med. Den gamle tigger var på vej ud, da greven pludselig fik en indskydelse og vinkede ad ham.

Pasquale nærmede sig med et ærbødigt genkendende smil, der stod i sær modstrid med det kynisk undersøgende udtryk i hans øjne. Han lænede sin kasse mod bordet og løftede låget uden et ord. Greven tog en æske cigaretter og spurgte, drevet af en skrækkelig nysgerrighed, så henkastet han formåede:

"Sig mig engang, Pasquale, hvem er den unge signore, der sidder derovre?"

Den anden bøjede sig fortroligt over sin kasse:

"Han dér, *signor Conde*," og ivrigt begyndte han at ordne sine varer uden på ny at se op, "det er en ung *cavaliere* af meget god familie i Bari. Han studerer her ved universitetet og er leder, *capo*, for en sammenslutning af unge mænd – af meget pæne unge mennesker."

Han standsede og mumlede så med en blanding af hemmelighedsfuldhed og stolthed over sin viden det oplysende ord "camorra" og lukkede låget. "En meget stærk camorra,"

hviskede han henåndet. "Selv professorerne har stor respekt for den … *una lira e cinquanti centesimi, signor Conde.*"

Vor ven betalte med sit guldstykke. Mens Pasquale talte byttepengene op, bemærkede han, at den unge mand, om hvem han havde hørt så meget i få ord, i smug fulgte denne transaktion. Efter at den gamle vagabond havde trukket sig tilbage med et buk, gjorde greven op med tjeneren og blev siddende stille. Han sank hen i følelsesløshed, fortalte han mig.

Den unge mand betalte også, rejste sig og skråede over gulvet, tilsyneladende for at se sig i det spejl, der var indfattet i pillen nærmest ved grevens plads. Han var helt sortklædt, med mørkegrøn slipssløjfe. Greven så sig om og blev forskrækket ved at møde et ondt sideblik fra den andens øjenkroge. Den unge *cavaliere* fra Bari (hvis man kunne tro Pasquale; men naturligvis, Pasquale lyver flydende) vedblev med at ordne sit slips, sætte hatten på foran spejlet, og imens talte han, netop højt nok til, at greven kunne høre ham. Han talte gennem tænderne og med den giftigste, den mest fornærmelige foragt og stirrede lige frem for sig ind i spejlet.

"Ah, så De havde guld på Dem – De gamle løgnhals – De gamle *birba* – De *furfante*! Men De er ikke færdig med mig endnu."

Det djævelske udtryk forsvandt som et lyn, og han slentrede ud af cafeen med et gnavent, ubevægeligt ansigt.

Efter at have fortalt mig denne sidste episode faldt den stakkels greve skælvende tilbage i stolen. Sveden brød frem på hans pande. Denne forhånelse var præget af en uforskammet kådhed, som virkede forbløffende selv på mig. Hvor angribende den var for grevens sarthed, tør jeg næppe engang gætte på. Jeg

er vis på, at havde han ikke været alt for forfinet til at begå noget så skrigende vulgært som at få apopleksi i en café, så ville han på stedet være blevet ramt af et slagtilfælde. Men for nu at aflægge al ironi – vanskeligheden bestod for min del i at hindre ham i at se min medynk i hele dens dybde. Han gøs tilbage for enhver overdreven følelse, og min medynk var praktisk talt bundløs. Det forbavsede mig ikke at høre, at han havde ligget til sengs i en hel uge. Han var stået op for at træffe forberedelser til uigenkaldeligt at forlade Syditalien.

Og mennesket var overbevist om, at han ikke kunne leve et år til ende i noget andet klima!

Ingen af mine argumenter havde nogen virkning. Det var ikke frygtagtighed, skønt han engang sagde til mig: "De ved ikke, hvad en camorra er, kære herre. Jeg er en mærket mand." Han var ikke bange for, hvad de kunne gøre ved ham. Hans fintmærkende opfattelse af egen værdighed var blevet besudlet ved en nedværdigende oplevelse. Det var det, han ikke kunne udholde. Ingen japansk adelsmand, der er blevet krænket i sin overdrevne æresfølelse, kunne med større beslutsomhed have truffet sine forberedelser til harakiri. At rejse hjem var for den stakkels greve virkelig ensbetydende med selvmord.

Neapolitansk fædrelandskærlighed har fostret en talemåde, formodentlig bestemt til underretning for fremmede: "Se Neapel, og dø!" *Vedi Napoli e poi mori*. Det er et ordsprog, der tyder på overordentlig forfængelighed, og alt, hvad der var overdrevent, virkede frastødende på den stakkels greve med hans klædelige mådehold. Men da jeg fulgte ham til stationen, syntes jeg alligevel, hans handlemåde stemte overordentlig godt med den indbildskhed, der har dikteret disse ord. *Vedi*

Napoli! … Han havde set det! Set det med overraskende grundighed – og nu gik han til sin grav. Han drog til den i det internationale sovevognskompagnis *train de luxe*, via Triest og Wien. Da de fire lange mørke waggoner gled ud af stationen, løftede jeg min hat med en højtidelig følelse af at vise et ligtog den sidste ære. *Il Conde*'s profil, der allerede syntes meget ældet, gled bort fra mig i forstenet ubevægelighed bag den oplyste vinduesflade – *Vedi Napoli e poi mori*.

Gaspar Ruiz

En romantisk fortælling

I

En revolutionskrig hæver mange besynderlige karakterer op af den ubemærkethed, som er simple folks fælles lod under uforstyrrede samfundstilstande.

Visse individualiteter vinder efterhånden ry som følge af deres laster og deres dyder eller simpelthen ved deres handlinger, som måske er af midlertidig betydning. Kun navnene på nogle få førere overlever afslutningen af den væbnede kamp og bevares for eftertiden i historien, således at de vel forsvinder af menneskers fungerende hukommelse, men dog stadig findes i bøger.

General Santierras navn opnåede denne kolde papir-og-blæk berømmelse. Han var sydamerikaner af god familie, og de bøger, der udsendtes i hans levetid, talte ham med blandt de mænd, som havde befriet denne verdensdel for Spaniens tvangsherredømme.

Den lange strid, som på den ene side førtes for uafhængighed, på den anden for overherredømmet, udviklede i årenes løb under den vekslende krigslykkes omskiftelser den grumhed og umenneskelighed, der karakteriserer en kamp for tilværelsen. Enhver følelse af medynk og medlidenhed forsvandt, efterhånden som det politiske had tog overhånd. Og som sædvanlig under en krig måtte folkets store masse, der

havde mindst at vinde ved udfaldet, lide mest, såvel de ukendte mennesker selv som deres beskedne ejendele.

General Santierra begyndte som løjtnant i den hær af fædrelandsvenner, som var blevet rejst og nu også kommanderedes af den berømte San Martin, der senere erobrede Lima og blev Perus befrier. Et stort slag var lige blevet udkæmpet på bredderne af floden Bio-Bio. Blandt de fanger man havde taget af de fordrevne kongetro tropper, var der en soldat ved navn Gaspar Ruiz. Hans kraftige legemsbygning og store hoved gjorde det til en let sag at genkende ham blandt de øvrige fanger. Mandens person var ikke til at tage fejl af. For nogle måneder siden var han efter en af de mange skærmydsler, som gik forud for det store slag, blevet savnet i de republikanske troppers rækker. Og nu, da han var taget til fange med våben i hånd imellem de kongetro, kunne han ikke vente nogen anden skæbne end at blive skudt som desertør.

Men Gaspar Ruiz var ikke nogen desertør; hans tænkeevne var næppe skarp nok til at kunne tage et skønsomt overblik over fordelene eller farerne ved et forræderi. Hvorfor skulle han skifte parti? I virkeligheden var han blevet taget til fange, havde måttet døje mishandling og mangfoldige savn. Intet af de to partier viste lemfældighed imod sine modstandere. Der kom en dag, da han fik ordre til sammen med nogle andre fangne oprørere at marchere i forreste række af de kongetro tropper. Man havde stukket ham en musket i hånden. Han havde taget den. Han havde marcheret. Han ønskede ikke at blive dræbt på en særlig grusom måde, fordi han havde nægtet at marchere med. Han vidste ikke, hvad heltemod var, men det var hans hensigt at kaste musketten væk ved første givne lejlighed.

Imidlertid var han vedblevet med at lade og fyre af frygt for, at en af kongen af Spaniens underofficerer ved det første tegn på uvillighed skulle skyde ham en kugle gennem hovedet. Disse elementære betragtninger søgte han at fremføre for den sergent, der havde kommandoen over vagtmandskabet, der skulle bevogte ham og en snes andre desertører af samme art, der alle kort og godt var blevet dømt til at skydes. Det var i fortets gård, bag de batterier, som behersker Valparaisos rhed. Den officer, der havde identificeret ham, var gået videre uden at lytte til hans forsikringer. Hans skæbne var beseglet; hans hænder var snøret meget tæt sammen bag hans ryg; han var øm over hele kroppen af de mange slag af stokke og musketkolber, hvormed man havde drevet ham frem ad den smertefulde vej fra det sted, hvor han var blevet taget til fange, og til fortets gitterport. Det var den eneste form for systematisk pasning, fangerne havde været genstand for fra eskortens side under en fire dages rejse gennem en vandfattig egn af landet. Når man en sjælden gang passerede en strøm, fik de lov at slukke deres tørst ved hurtigt at labbe vandet op som hunde. Om aftenen, når de dødtrætte faldt om på raststedets stenede jord, blev der kastet nogle få bidder kød ned imellem dem.

Da Gaspar Ruiz tidligt om morgenen stod på fæstningens gårdsplads efter hele natten at være blevet drevet afsted i ilmarch, brændte hans hals, og tungen føltes meget stor og tør i hans mund.

Og foruden at han var meget tørstig, ulmede der i Gaspar Ruiz tillige en træg vrede, som han ikke ret kunne finde udtryk for, som om hans åndsevner slet ikke stod på højde med hans legemsstyrke.

De øvrige fanger i de dømtes klynge hang med hovedet og stirrede stædigt ned mod jorden. Men Gaspar Ruiz gentog atter og atter: "Af hvad grund skulle jeg desertere til de kongetro? Hvorfor skulle jeg være deserteret? Kan du sige mig det, Estaban!"

Han henvendte sig til sergenten, som tilfældigvis var fra samme egn af landet som han selv. Men efter en enkelt gang at have trukket på sine magre skuldre skænkede sergenten ikke den dybe, mumlende stemme bag ved sig yderligere opmærksomhed. Det var faktisk besynderligt, at Gaspar Ruiz skulle desertere. Hans familie indtog for beskeden en stilling i samfundet til i nogen særlig grad at føle ulemperne ved ligegyldig hvilken regering. Der var ingen grund til, at Gaspar Ruiz skulle ønske i egen person at støtte kongen af Spaniens herredømme, heller ikke havde han udvist nogen synderlig iver for at kuldkaste det. Han var på en yderst fornuftig og naturlig måde kommet med på uafhængighedspartiets side. En flok patrioter viste sig en tidlig morgenstund, omringede hans faders ranch, spiddede vagthundene og skar haserne over på en fed ko, alt sammen i løbet af et øjeblik og ledsaget af råbet: "*Viva la Libertad!*" Efter en lang og forfriskende søvn holdt deres officer et begejstret og veltalende foredrag om friheden. Da de om aftenen drog derfra medførende nogle af den ældre Ruiz' bedste heste som erstatning for deres egne bovlamme dyr, fulgte Gaspar Ruiz med dem efter den veltalende officers indtrængende opfordring.

Kort efter kom en deling kongetro tropper til distriktet for at pacificere det; de brændte ranchen, førte de tiloversblevne heste og alt kvæget med sig, og efter således at have berøvet de gamle

folk alle deres verdslige ejendele efterlod de dem siddende under en busk, i nydelse af livets uvurderlige gode.

II

Gaspar Ruiz, der var dømt til døden som desertør, tænkte hverken på sit fødested eller sine forældre, hvem han havde været en god søn på grund af sin karakters mildhed og sine lemmers store styrke. Den praktiske fordel ved denne sidste blev endnu mere værdifuld for faderen som følge af hans lydige sindelag. Gaspar Ruiz havde en føjelig sjæl.

Men nu var den hidset til en slags uklar oprørskhed på grund af ulyst til at dø en forræders død. Han var ikke nogen forræder. Atter sagde han til sergenten: "Du ved, at jeg ikke deserterede, Estaban. Du ved, at jeg sammen med tre andre blev tilbage mellem træerne for at opholde fjenden, mens delingen løb sin vej!"

Løjtnant Santierra, der på den tid ikke var stort mere end en dreng og endnu uvant med en krigsperiodes blodige tåbeligheder, var blevet stående i nærheden, som fasttryllet ved synet af disse mænd, der om lidt skulle skydes – "for at statuere et eksempel", som *el Comandante* havde sagt.

Uden at værdige fangen et blik henvendte sergenten sig med et overlegent smil til den unge officer.

"Ti mand havde ikke været nok til at tage ham til fange, *mi teniente*. Desuden stødte de andre tre til afdelingen efter mørkets frembrud. Hvorfor skulle da han, der var usåret og den stærkeste af dem alle, have undladt at gøre det?"

"Min styrke betyder intet over for en bereden mand med en lasso," protesterede Gaspar Ruiz ivrigt. "Han slæbte mig efter

sin hest en halv mils vej."

Ad denne udmærkede begrundelse lo sergenten blot hånligt. Den unge officer skyndte sig bort efter *el Comandante*.

Kort efter kom fæstningens adjudant til. Han var en skindmager mand af et vildt udseende, iført en pjaltet uniform. Hans spruttende stemme sprøjtede frem af et fladt, gult ansigt. Af ham fik sergenten at vide, at de dømte først ville blive skudt ved solnedgang. Han anmodede derpå om at få besked på, hvad han skulle stille op med dem i mellemtiden.

Adjudanten så sig om i gården med et grumt blik pegede på døren til en lille vagtstue, der lignede et fangehul og kun fik lys og luft gennem et vindue med tykke jernstænger for, og sagde: "Driv slynglerne derind!"

Sergenten knyttede næven fastere om den stok, han bar i kraft af sin rang, og bragte denne ordre til udførelse med redebon iver. Han slog Gaspar Ruiz, hvis bevægelser var langsomme, over hovedet og skuldrene. Gaspar Ruiz stod et øjeblik stille under denne byge af slag og bed sig tankefuld i læben, som om han var hensunken i grublerier over et eller andet vanskeligt problem – og fulgte så uden at forhaste sig efter de andre. Døren blev lukket, og adjudanten gik med nøglen.

Ved middagstide var heden i dette lave, hvælvede rum, der var proppet kvælende fuldt, blevet ganske utålelig. Fangerne flokkedes ved vinduet og tiggede deres vogtere om en dråbe vand; men soldaterne blev liggende i magelige stillinger over alt, hvor der fandtes en smule skygge for foden af en væg, og skildvagten sad med ryggen til døren og røg en cigaret, mens han af og til filosofisk trak øjenbrynene i vejret. Gaspar Ruiz

havde med uimodståelig kraft banet sig vej hen til vinduet. Hans omfangsrige brystkasse trængte til mere luft end de andres; hans store ansigt, der hvilede med hagen på murkanten og var presset tæt op til jernstængerne, syntes at bære på de andre ansigter, der flokkedes for at få luft. Fra klynkende bønner var de nu gået over til fortvivlede råb, og disse tørstige mænds ustyrlige skrålen nødte en ung officer, som netop gik over gården, til at råbe for at blive hørt.

"Hvorfor giver I ikke de fanger noget vand?"

Sergenten undskyldte sig med en uskyldig, overrasket mine ved en bemærkning om, at alle disse mænd jo var dømte til at dø om nogle ganske få timer.

Løjtnant Santierra stampede med foden. "De er dømte til døden og ikke til tortur," råbte han. "Giv dem straks noget vand."

Dette vrede udbrud gjorde indtryk på soldaterne; de fik travlt, og skildvagten snappede sin musket og stod ret.

Men da der var fundet et par spande, og de var blevet fyldte ved brønden, opdagede man, at de ikke kunne komme ind mellem tremmerne, der sad for nær ved hinanden. Ved udsigten til at få tørsten slukket blev skrigene fra dem, der trampedes ned under kampen for at komme hen til åbningen, aldeles hjerteskærende. Men da de soldater, der havde løftet spandene op mod vinduet, atter rådløse satte dem ned på jorden, var det skuffelsens hyl, der lød, endnu skrækkeligere at høre. Soldaterne i uafhængighedspartiets hær var ikke udrustede med feltflasker. Man fandt et lille blikbæger frem, men da det blev nærmet til åbningen, fremkaldte det en sådan tumult, sådanne hyl af raseri og smerte i den ubestemmelige

masse lemmer bag de anspændte ansigter ved vinduet, at løjtnant Santierra hastigt udråbte: "Nej, nej – De må åbne døren, sergent."

Sergenten trak på skuldrene og forklarede, at han ikke havde nogen ret til at åbne døren, selv om han havde haft nøglen. Men han havde ikke nøglen. Garnisonens adjudant opbevarede nøglen. Disse mænd voldte megen unødvendig forstyrrelse, i betragtning af, at de i hvert fald skulle dø ved solnedgang. Han kunne ikke forstå, hvorfor de ikke var blevet skudt med det samme, tidligt om morgenen.

Løjtnant Santierra sørgede med forsæt for at stå med ryggen til vinduet. Det skyldtes hans alvorlige anmodning, at *el Comandante* havde udsat eksekutionen. Denne gunst var blevet ham tilstået af hensyn til hans fornemme familie og den høje stilling, hans fader indtog mellem det republikanske partis ledere. Løjtnant Santierra mente, at den kommanderende general engang i løbet af eftermiddagen ville besøge fortet. Og han håbede oprigtigt, at hans naive forbøn ville bevæge denne strenge mand til at benåde i det mindste nogle af disse forbrydere. Nu, da hans følelser slog om, stod det ham klart, at hans indblanding kun var strafværdig og unyttig geskæftighed. Det forekom ham ganske indlysende, at generalen aldrig ville indlade sig på blot at lytte til hans andragende. Han ville aldrig kunne frelse disse mænd, og han havde kun opnået at gøre sig selv ansvarlig for de lidelser, som forværrede deres grusomme skæbne.

"Så gå straks hen og få nøglen hos adjudanten," sagde løjtnant Santierra.

Sergenten rystede på hovedet med en slags flovt smil, mens hans øjne skelede til siden over mod Gaspar Ruiz' ansigt, som ubevægeligt og tavst stirrede ud imellem jernstængerne neden under en dynge andre udtærede, fordrejede og hylende ansigter.

Hans Velbyrdighed fortadjudanten holdt netop siesta, mumlede sergenten, og forudsat, at han, sergenten, fik adgang til ham, ville det eneste resultat, han ventede, blive, at han fik sjælen banket ud af kroppen, fordi han havde haft den frækhed at forstyrre Hans Velbyrdigheds hvile. Og han gjorde en undskyldende bevægelse med hænderne og stod bomstille, idet han beskedent stirrede ned på sine brune tæer.

Løjtnant Santierra gloede harmfuldt på ham, men tøvede. Hans kønne ovale ansigt, der var så glat som en ung piges, rødmede af skam over den forlegenhed, han her var kommet i. Dens natur ydmygede hans sjæl. Hans skægløse overlæbe skælvede; han syntes at være på nippet til enten at få et raserianfald eller at briste i tårer.

Halvtredsindstyve år senere var general Santierra, den ærværdige levning fra revolutionens tider, særdeles vel i stand til at erindre den unge løjtnants følelser. Efter at generalen fuldstændig havde opgivet at ride og havde vanskeligt ved at bevæge sig uden for sin haves enemærker, var det hans største fornøjelse i sit hus at beværte officerer fra de fremmede krigsskibe, som besøgte havnen. Han havde en forkærlighed for englændere, såsom de var hans gamle våbenfæller. Engelske marineofficerer af alle grader modtog med nysgerrighed hans gæstfrihed, fordi han havde kendt lord Cochrane og om bord på den patriotiske flådeafdeling, som kommanderedes af denne

vidunderlige sømand, havde deltaget i udskærings- og blokadeoperationerne foran Callao – en episode af uafhængighedskrigene, der er kronet med ublandet hæder og stråler med uvisnelig æresglans i engelskmænds kamptradition. Han var en helt god sprogmand, denne gamle efterlevende fra frihedsmændenes hære. Den vane, han havde: at glatte sit lange hvide skæg, hver gang der var et fransk eller engelsk ord, han ikke kunne finde, gav tonen i hans erindringer et præg af magelig værdighed.

III

"Ja, hvad skal man sige, mine venner," plejede han at ytre til sine gæster. "Jeg var en yngling på sytten somre, uden al livserfaring, og havde kun min fader (Gud være hans sjæl nådig) og hans hæderkronede patriotisme at takke for min rang. Jeg led en forfærdelig ydmygelse, ikke så meget på grund af den underordnedes ulydighed, for når alt kom til alt, var han jo ansvarlig for fangerne; men jeg led, fordi jeg, som den dreng jeg var, selv var bange for at gå til adjudanten og hente nøglen. Jeg havde allerede tidligere fået hans skarpe og snertende tunge at føle. Da han var en ganske simpel fyr, der ikke besad andre gode egenskaber end sit vilde mod, lod han mig føle sin foragt og sin modvilje fra den allerførste dag, da jeg havde meldt mig ved min bataljon, der lå i garnison i fortet. Det var ikke mere end en uge siden! Jeg kunne have mødt ham med sværd i hånd, men jeg veg tilbage for hans rå og drillende stiklerier.

Jeg erindrer ingensinde i mit liv, hverken før eller senere at have følt mig så ulykkelig. Den sjælekval, jeg på grund af min følsomhed led, var så stor, at jeg ønskede, sergenten ville falde

død om for mine fødder og de dumme soldater, som stirrede på mig, forvandles til lig; ja, selv de stakler, som jeg ved min henvendelse havde skaffet en galgenfrist, ønskede jeg døden, fordi jeg ikke kunne se dem ind i ansigtet uden skam. En hed stank, som et vindpust fra Helvede, strømmede ud fra det mørke rum, hvori de var indespærrede. De henne ved vinduet, som havde hørt, hvad der foregik, hånede mig af ren desperation: en af disse fyre, der sikkert var gået fra forstanden, vedblev tungerapt at opfordre mig til at befale soldaterne at fyre ind gennem vinduet. Hans forrykte snakkesalighed gjorde mig ganske modløs og forsagt. Og mine fødder var som bly. Der var ikke nogen overordnet officer, hvem jeg kunne appellere til. Jeg besad ikke engang fasthed nok til ganske simpelt at gå min vej.

Lammet af min anger stod jeg med ryggen til vinduet. De må ikke tro, at alt dette tog lang tid. Hvor længe kan det vel have varet? Et minut? Hvis De målte det efter min sjæls lidelser, var det som hundrede år; længere tid, end hele mit liv har varet siden da. Nej, det kan sikkert ikke have varet så længe som et minut. De ulykkelige staklers hæse skrigen døde bort i deres tørre struber, og så var der pludselig en stemme, der talte, en dyb, roligt mumlende stemme. Den opfordrede mig til at vende mig om.

Denne stemme, señores, kom fra Gaspar Ruiz. Jeg kunne ikke se noget til hans legeme. Nogle af hans medfanger var klavret op på hans ryg. Han bar dem. Hans øjne glippede uden at se på mig. Det og så at bevæge læberne lod til at være alt, hvad han kunne overkomme i denne overlæssede tilstand. Da jeg drejede mig om, spurgte dette hoved, der syntes at være af

overmenneskelig størrelse, således som det dér hvilede på hagen under en mængde andre hoveder, mig om, hvorvidt jeg virkelig ønskede at slukke fangernes tørst.

"Ja, ja!" sagde jeg ivrigt og gik ganske tæt hen til vinduet. Jeg var som et barn og vidste ikke, hvad der ville ske. Jeg var opsat på at finde trøst i min hjælpeløshed og anger.

"*Señor teniente*, har De myndighed til at løse mine håndled af deres bånd?" spurgte Gaspar Ruiz' hoved.

Hans ansigtstræk udtrykte hverken ængstelse eller håb; hans tunge øjelåg glippede over hans øjne, der så forbi mig lige ud i gården. Som i en hæslig drøm sagde jeg stammende: "Hvad mener De? Og hvorledes kan jeg nå rebene om Deres håndled?"

"Jeg skal se, hvad jeg kan gøre," svarede han, og derpå bevægede dette svære hoved sig endelig, hvorpå alle de vilde ansigter, som var hobet op i dette vindue, tumlede ned og forsvandt. Han havde rystet sin byrde af med en eneste bevægelse, så stærk var han.

Og ikke alene havde han rystet den af, men han slap ud af trængslen og forsvandt for mine øjne. Et øjeblik var der slet ikke nogen at se ved vinduet. Han havde svinget sig rundt, stanget og skubbet og ryddet plads for sig selv på den eneste måde, han kunne gøre det, når han havde hænderne bundet bag på ryggen.

Endelig gik han baglæns hen til åbningen og skubbede sine håndled, der var bundet med mange vindinger reb ud til mig imellem jernstængerne. Hans hænder, der var meget opsvulmede, med knudrede årer, så enorme og tungvindte ud. Jeg så hans bøjede ryg. Den var meget bred. Hans stemme var som en okses brummen.

"Skær til, *señor teniente*. Skær til!"

Jeg trak mit sværd, mit nye, usløvede sværd, som endnu ikke havde gjort tjeneste, og overskar vinding for vinding rebet af tvundne huder. Jeg gjorde dette uden egentlig at vide, hvorfor jeg handlede således, men så at sige tvunget dertil af min tro på denne mand. Sergenten gjorde tegn til at ville råbe, men forbavselsen berøvede ham stemmen, og han blev stående med åben mund som grebet af pludselig idioti.

Jeg stak mit sværd i skeden og vendte mig om mod soldaterne. Et udtryk af betaget forventning havde erstattet deres sædvanlige ligegyldige apati. Jeg hørte Gaspar Ruiz' røst råbe indenfor, men jeg kunne ikke skelne ordene tydeligt. Jeg vil antage, at da de så ham med fri arme, øgede det indflydelsen af hans styrke: herved forstår jeg den åndelige indflydelse, som mellem uvidende mennesker er knyttet til en usædvanlig grad af legemlig kraft. I virkeligheden var der på grund af stivheden i hans arme og hænder, der varede nogen tid, ikke mere grund til at frygte ham nu end før.

Sergenten havde genvundet talens brug. "Ved alle helgener!" råbte han, "vi bliver nødt til at få fat i en kavalerist med en lasso for at binde ham igen, hvis han skal føres ud til eksekutionsstedet. Intet mindre end en god *enlazador* på en god hest kan få magt med ham. Det har behaget Deres Velbyrdighed at udføre en ganske forrykt handling."

Jeg havde intet at svare hertil. Jeg var selv overrasket og følte en barnlig nysgerrighed efter at se, hvad der ville ske. Men sergenten tænkte på vanskeligheden ved at tøjle Gaspar Ruiz, når den tid kom, da der skulle statueres et eksempel.

"Eller måske," vedblev sergenten ærgerlig, "bliver vi nødt til at skyde ham ned, idet han styrter ud, når døren bliver åbnet." Han stod i begreb med yderligere at give luft for sin ængstelse angående den rette iværksættelse af dommen; men han afbrød sig selv med et pludseligt udråb, snappede en musket fra en soldat og stod vagtsom med øjnene fæstede på vinduet.

IV

Gaspar Ruiz var klatret op på brystningen og satte sig ned dér med ryg og fødder stemte mod muren og knæene let bøjede. Vinduet var ikke helt bredt nok til, at han kunne strække benene. For mig, der modfalden iagttog ham, så det ud, som om han agtede at beholde vinduet helt for sig selv. Han lod til at være i begreb med at indtage en bekvem stilling. Ingen af fangerne derinde vovede at nærme sig til ham nu, da han kunne slå fra sig med hænderne.

"*Por Dios!*" hørte jeg sergenten mumle ved min side, "jeg vil skyde ham en kugle gennem hovedet med det samme og gøre en ende på dette bryderi. Han er jo dog dømt."

Ved disse ord så jeg vredt på ham. "Generalen har ikke bekræftet dommen," sagde jeg – skønt jeg med mig selv godt vidste, at dette blot var tomme ord. Dommen krævede ingen bekræftelse. "De har ikke ret til at skyde ham, med mindre han prøver på at undslippe," tilføjede jeg i en fast tone.

"Men, *sangre de Dios!*" hylede sergenten og førte musketten til skulderen, "han er jo i færd med at undslippe nu. Se!"

Men som om Gaspar Ruiz havde forhekset mig, gav jeg musketten et slag opefter, og kuglen fløj et steds op over tagene. Sergenten dunkede sit våben mod jorden og stirrede. Han

kunne have befalet soldaterne at fyre, men han gjorde det ikke. Og hvis han havde gjort det, tror jeg ikke han ville være blevet adlydt netop i det øjeblik.

Gaspar sad stille med fødderne stemte imod muren og de hårede hænder knyttede om jernstangen. Det var en attitude. En tidlang skete der intet. Og pludselig gik det op for os, at han var i begreb med at rette sin bøjede ryg og trække armene til sig. Hans læber var vrængede til en snerren. Det næste, vi så, var, at smedejernsstangen langsomt bøjedes for hans mægtige tag. Solen faldt lige på hans fortrukne ansigt, hvori ikke en muskel dirrede. En hagl af sveddråber brast frem på hans pande. Mens jeg iagttog, hvorledes jernstangen krogedes, så jeg lidt blod pible frem under hans fingernegle. Så slap han. Et øjeblik blev han siddende ganske sammensunken med hængende hoved og stirrede sløvt ned på sine mægtige hænders opadvendte flader. Han syntes virkelig at være hensunken i en døs. Pludselig kastede han sig bagover på brystningen, stemte sine bare fodsåler mod den anden af midterstængerne og bøjede også denne, men i modsat retning af den første.

Så mægtig var hans styrke, som i dette tilfælde virkede beroligende på mine pinlige følelser. Og manden syntes ikke at have udrettet noget som helst. Når lige undtages, at han havde skiftet stilling for at komme til at bruge fødderne, hvilket forskrækkede os alle på grund af bevægelsens hurtighed, står det for min erindring, som om han havde forholdt sig ubevægelig. Men han havde bøjet stængerne et langt stykke fra hinanden. Og nu kunne han være sluppet ud, om han havde villet; men han lod sine ben falde indad, så sig tilbage over

skulderen og vinkede ad soldaterne. "Lang vandet her op," sagde han. "Jeg vil give dem en mundfuld hver."

De adlød ham. Et øjeblik ventede jeg, at mand og spand ville forsvinde, overvældede af de ivrige, som styrtede til; jeg troede, at de ville hale ham ned med tænderne. De kom styrtende, men han holdt spanden på skødet og tilbageslog disse staklers angreb blot ved at svinge med fødderne. For hvert spark fløj de baglæns, hylende af smerte; og soldaterne, der kiggede ind ad vinduet, lo ad dem.

De lo alle og holdt sig i siderne, undtagen sergenten, der var skummel og vranten. Han var bange for, at fangerne skulle rejse sig og bryde ud; hvilket ville have været et dårligt eksempel. Men det var der ingen grund til at frygte for, og jeg stod selv uden for vinduet med dragen sabel. Da de var blevet tilstrækkeligt tæmmede ved Gaspar Ruiz' styrke, kom de frem én for én, strakte hals og førte læberne til randen af spanden, som den stærke mand fra sine knæ hældede frem imod dem med et overordentlig menneskekærligt, blidt og medfølende udtryk. Dette velvillige udseende fik han naturligvis kun på grund af sin omhu for ikke at spilde vandet og sin stilling, som han sad dér på brystningen; for hvis en mand var blevet stående med læberne limet til kanten af spanden, efter at Gaspar Ruiz havde sagt: "Nu har du fået nok," var der hverken blidhed eller skånsomhed i det skub med foden, der sendte ham sammenbøjet og stønnende et langt stykke ind i det indre af fængslet, hvor han da stødte to-tre andre omkuld, før han selv faldt. De gik atter og atter hen til ham; det så ud, som om de agtede at drikke brønden tør, før de skulle gå i døden; men

soldaterne morede sig så meget over Gaspar Ruiz' systematiske fremgangsmåde, at de gladelig bar vandet hen til vinduet.

Der blev en net ballade over denne historie, da adjudanten kom ud efter sin siesta, kan jeg forsikre Dem. Og det værste af det hele var, at generalen, hvis besøg vi ventede, slet ikke kom op til fæstningen den dag."

General Santierras gæster udtrykte enstemmigt deres beklagelse af, at så stærk og tålmodig en mand ikke var blevet sparet.

"Han blev ikke frelst ved min mellemkomst," sagde generalen. "Fangerne blev ført ud for at henrettes en halv time før solnedgang. Gaspar Ruiz voldte ikke besvær, således som sergenten havde frygtet. Det blev ikke nødvendigt at tilkalde en kavalerist med en lasso for at betvinge ham, som om han havde været en vild tyr fra campo'en. Jeg tror, han marcherede ud med armene fri, mens alle de andre var bundet. Jeg så det ikke. Jeg var ikke til stede; jeg var blevet belagt med arrest på grund af mit sammenstød med det mandskab, der bevogtede fangerne. Ved tusmørketide hørte jeg, mens jeg trist sad i mit kvarter, tre salver blive affyret og tænkte nu, at jeg aldrig mere skulle høre tale om Gaspar Ruiz. Han faldt om sammen med de andre. Men ikke desto mindre skulle vi høre tale om ham igen, skønt sergenten pralede af, at han havde hugget ham med sablen over nakken, da han døende eller død lå på sit ansigt i de dræbtes dynge. Det havde han gjort, sagde han, for at kunne være vis på at have befriet verden for en farlig forræder.

Overfor Dem, *señores*, må jeg tilstå, at jeg tænke på den stærke mand med en slags taknemmelighed og en vis beundring. Han havde anvendt sine kræfter på hæderlig vis.

Der fandtes altså i hans sjæl ikke nogen vildhed, der svarede til hans legemsstyrke."

V

Gaspar Ruiz, som med lethed kunne bøje fængslets svære jernstænger fra hinanden, blev sammen med andre ført ud til summarisk henrettelse. "Hver kugle har sin adresse," lyder ordsproget. Ordsprogs hele fortjeneste består i det fyndige og maleriske udtryk. På vor overraskelse beror deres overbevisende evne. Med andre ord: vi bliver slået og overbevises ved stødet.

Det, der overrasker os, er formen, ikke indholdet. Ordsprog er kunst – letkøbt kunst. I al almindelighed er de ikke sande; naturligvis med undtagelse af dem, der viser sig at være rene flovheder, som for eksempel ordsproget: "En halv krone er bedre end slet intet brød" eller: "Nærved skyder ingen hare." Nogle ordsprog er simpelthen idiotiske, andre umoralske. Det følgende, udviklet af det store russiske folks naive hjerte: "Mennesket affyrer bøssen, men Gud styrer kuglen", er fromt afskyeligt og står i skarp modstrid med den vedtagne opfattelse, at Herren er en miskundelig gud. At styre kuglen ind i, lad os sige, en faders hjerte ville sandelig også være en urimelig beskæftigelse for de fattiges, de uskyldiges og hjælpeløses beskytter.

Gaspar Ruiz var barnløs, han havde ikke nogen hustru, havde aldrig følt kærlighed. Han havde næppe nogen sinde talt til andre kvinder end sin moder og husets gamle negerinde, hvis rynkede hud var af en farve som aske, og hvis magre legeme var sammenkrummet af ælde. Hvis nogle kugler fra de musketter,

der blev affyret på femten skridts afstand, var særligt bestemte for Gaspar Ruiz' hjerte, så gik de alle sammen til en fejl adresse. Men én af dem medtog dog et lille stykke af hans øre og en anden en stump kød fra hans skulder.

En rød og usløret sol, der sank ned i det purpurfarvede ocean, så med flammeblik op på Cordillerernes enorme klippemure, værdige vidner til dens glorværdige bølgedød. Men det er ikke troligt, at den skulle have set de myrelignende mænd, der havde travlt med deres tåbelige og ubetydelige rettergang og dens følger: at dræbe og dø af grunde som, foruden i det hele og store at være barnagtige, tillige var ufuldkomment opfattede. Imidlertid, den belyste ryggen af den fyrende kommando og de dømte mænds ansigter. Nogle af dem var faldet på knæ, andre var blevet stående, nogle få vendte hovedet bort fra de pegende musketløb. Gaspar Ruiz, der stod oprejst, som den sværeste af dem alle, ludede med sit store, langhårede hoved. Den synkende sol blændede ham lidt, og han anså sig allerede for en død mand.

Han faldt ved den første salve. Han faldt, fordi han troede, han var død. Han slog hårdt imod jorden. Det stød, han fik, da han faldt, overraskede ham. "Jeg er åbenbart ikke død," tænkte han ved sig selv, da han hørte eksekutionspelotonen på kommando lade våbnene på ny. Da var det, håbet om at undfly dukkede op hos ham for første gang. Han blev liggende udstrakt med stive lemmer under vægten af to døde legemer, der var sunket sammen korsvis over hans ryg.

Da soldaterne havde affyret en tredje salve mod de faldnes dynger, der endnu bevægede sig lidt, var solen forsvundet, og næsten umiddelbart efter at oceanet var formørket, sank

skumring ned over den unge republiks kyster. Højt over lavlandets mulm vedblev Cordillerernes snedækte tinder længe at gløde i lysende purpur. Soldaterne satte sig ned for at ryge, inden de marcherede tilbage til fortet.

Med dragen sabel i hånden slentrede sergenten af sted for sig selv langs dyngen af de døde. Han var en human mand og spejdede efter enhver bevægelse eller trækning et lem, i den barmhjertige tanke at bore spidsen af sin klinge i ethvert legeme, der blot gav det ringeste livstegn fra sig. Men intet af ligene bød ham lejlighed til at lægge denne menneskekærlige hensigt for dagen. Ikke en muskel fortrak sig i dem, ikke engang Gaspar Ruiz' mægtige muskler, som han lå dér overstrømmet af sine sidemænds blod, anstillede sig, som om han var død, og bestræbte sig for at se endnu mere livløs ud end de andre.

Han lå med ansigtet mod jorden. Sergenten genkendte ham på grund af hans legemsbygning, og da han selv var en meget lille mand, så han med misundelse og foragt på så megen kraft, der nu var strakt til jorden. Netop denne soldat havde han aldrig kunnet lide. Tilskyndet af et dunkelt nag bibragte han Gaspar Ruiz en lang flænge tværs over nakken, ud fra en eller anden ubestemt tanke om at ville skaffe sig sikkerhed for den stærke mands død, som om en kraftig konstitution bedre var i stand til at modstå kuglerne. For sergenten nærede ingen tvivl om, at Gaspar Ruiz var blevet gennemboret på mange steder. Derpå gik han videre, og kort efter marcherede han bort med sine folk, overladende ligene til kragers og gribbes omsorg.

Gaspar Ruiz havde tilbageholdt et skrig, skønt det forekom ham, som om hans hoved blev hugget af med ét slag; og da det

blev mørkt, rystede han de døde af sig, hvis vægt havde tynget ham ned, og kravlede bort over sletten på hænder og knæ. Efter som et såret dyr at have drukket dybt ved en grundet strøm antog han en oprejst stilling og vaklede videre, forstyrret og uden mål, som en vildfaren mellem den klare nats stjerner. Et lille hus syntes at vokse op af jorden foran ham. Han stavrede ind i bislaget og dundrede på døren med næven. Der var ikke et lysglimt at se. Gaspar Ruiz kunne have troet, at beboerne var flygtet bort, som så mange andre i nabolaget, om det ikke havde været for de ukvemsord, der indefra blev brølet til ham som svar på hans hamren. I hans feberagtige og svækkede tilstand syntes denne vrede skrålen ham at være en del af en hallucination, der hørte sammen med den uhyggelige, drømmelignende følelse af uventet at være dømt til døden, med følelsen af den tørst, han havde lidt, af de salver, der var blevet affyret imod ham på femten skridts afstand, og af at hans hoved var blevet skilt fra kroppen med ét slag. "Luk døren op!" råbte han. "Luk op i Guds navn!"

En rasende stemme indefra skreg hånligt til ham: "Kom ind, kom ind! Dette hus tilhører Dem. Hele dette land tilhører Dem. Kom, og tag det!"

"For Guds barmhjertigheds skyld," mumlede Gaspar Ruiz.

"Tilhører ikke hele dette land jer, I fædrelandsvenner?" vedblev stemmen på den anden side døren at skråle. "Er De ikke en fædrelandsven?"

Gaspar Ruiz vidste det ikke. "Jeg er en såret mand," sagde han apatisk.

Alt blev stille indenfor. Gaspar Ruiz opgav håbet om at blive indladt og lagde sig under bislaget lige uden for døren. Han var

aldeles ligeglad med, hvad der kunne hænde ham. Hele hans bevidsthed syntes at være koncentreret i nakken, hvor han følte en fæl smerte. Hans ligegyldighed over for skæbnen var ægte nok.

Da han vågnede af en feberagtig døs, var det daggry; den dør, han havde banket på i nattens mørke, stod nu på vid gab, og en ung pige, der støttede sig på sine udbredte arme, lænede sig frem over tærsklen. Liggende på ryggen stirrede han op på hende. Hendes ansigt var blegt og hendes øjne meget mørke; hendes løste hår var sort som ibenholt imod de hvide kinder; læberne var svulmende og røde. Bag hende så han et andet hoved med langt, gråt hår og et gammelt, magert ansigt med et par ængsteligt foldede hænder under hagen.

VI

"Jeg kendte de folk af udseende," plejede general Santierra at fortælle sine gæster ved middagsbordet. "Jeg mener de folk, Gaspar Ruiz fandt ly hos. Faderen var en gammel spanier, en formuende mand, der var blevet ruineret ved revolutionen. Hans godser, hans hus i staden, hans penge, alt, hvad han ejede og havde her i verden, var blevet konfiskeret ved proklamation, for han var en bitter fjende af vor uafhængighed. Efter at have indtaget en position, der forlenede ham med høj værdighed og gav ham stor indflydelse på vicekongens råd, var han nu af mindre betydning end hans egne negerslaver, der havde vundet friheden ved vor glorværdige revolution. Han havde ikke engang midler til at flygte ud af landet, hvilket dog var lykkedes for andre spaniere. Det er muligt, at han, mens han ruineret og husvild vandrede om uden at være bebyrdet med andet end det

blotte liv, som han havde fået lov at beholde på grund af den provisoriske regerings mildhed, ganske simpelt havde søgt ind under dette ramponerede tag af gamle teglsten. Det var en ensom plet; der syntes ikke engang at høre nogen hund til huset. Men skønt der var huller i taget, som om en kanonkugle eller to kunne være faldet ned igennem det, var træskodderne dog tykke og altid tæt tillukkede.

Min vej førte mig hyppigt hen ad stien, der løb forbi denne elendige rancho. Næsten hver aften red jeg fra fortet ned til staden for at sukke uden for en dames vindue. Når man er ung og forelsket, forstår De nok …

Hun var en god patriot, kan De være overbevist om. *Caballeros*, De kan tro mig, om De vil, men i hine dage gik de politiske bølger så højt, at jeg ikke anser det for muligt, at jeg kunne have følt mig tiltrukket af en skøn kvinde, der bekendte sig til det royalistiske parti …"

En mumlen, der udtrykte vantro morskab, løb rundt om bordet og afbrød generalens fortælling; så længe den varede strøg han alvorsfuld sit hvide skæg.

"*Señores*," protesterede han, "for vore overspændte følelser var en royalist et sandt udyr. Jeg fortæller Dem dette for at De ikke skal mistænke mig for at have næret den ringeste ømhed for den gamle royalists datter. Desuden var mit hjerte jo, som De ved, knyttet til en anden. Men jeg kunne ikke undlade at lægge mærke til hende en sjælden gang, når yderdøren var åben, og hun stod i bislaget.

De må vide, at denne gamle royalist var så gal, som noget menneske vel kan være. Hans politiske vanheld, hans fald og fuldkomne ruin havde gjort ham forstyrret. For at vise sin

foragt for alt, hvad vi patrioter kunne forvolde, gav han sig mine af at le ad sit fangenskab, ad konfiskationen af sine jorder, ad sine huses brand og hele den elendighed, han selv og de kvindelige medlemmer af familien var blevet reduceret til. Denne vane med at le havde fået magt over ham, så at han nu begyndte at le og råbe, så snart han fik øje på en fremmed. Det var den form, hans galskab havde antaget.

Jeg ænsede naturligvis ikke den støj, den gale gjorde, som følge af den følelse af overlegenhed, som vort partis sejr indgød os amerikanere. Jeg vil næsten tro, at jeg virkelig foragtede ham, fordi han var en gammel castilianer, en født spanier og royalist. Intet af dette burde visselig være årsag til, at man ringeagtede en mand; men i århundreder havde fødte spaniere set os amerikanere over hovedet, mænd, der var af lige så god herkomst som de selv, simpelthen fordi vi var, hvad de kaldte kolonister. Vi havde levet i fornedrelse, og man havde ladet os føle vor underlegenhed i selskabeligt samkvem. Nu var det vor tur. Vi patrioter kunne uden frygt lægge de samme følelser for dagen; og da jeg var en ung patriot, søn af en patriot, ringeagtede jeg den gamle spanier, og da jeg ringeagtede ham, lod jeg naturligvis hans ukvemsord upåagtede, skønt de virkede irriterende på mig. Andre ville måske ikke have været så overbærende.

Han begyndte gerne med et højt vræl: "Jeg ser en patriot. Nok en patriot!" længe før jeg kom ned på højde med huset. Tonen i hans meningsløse smædelser, blandede med latterudbrud, var undertiden skingrende skarp, undertiden dyb. Det var alt sammen ren galmandssnak, men jeg følte, at min værdighed forpligtede mig til at tøjle min hest og lade den gå i skridt, uden

så meget som at kaste et blik over imod huset, som om denne mands skrålen og skældsord ovre fra bislaget betød mindre end en køters gøen. Jeg bevarede altid et hovmodigt og ligegyldigt ansigtsudtryk, mens jeg red forbi.

Det var sikkert overmåde værdigt; men jeg ville have gjort bedre i at holde øjnene åbne. En militærperson burde i krigstid aldrig glemme tjenestens krav; og dette gælder ganske særligt, når krigen er en revolutionskrig, da fjenden ikke står uden for døren, men er at finde inde i ens hus. I sådanne perioder fjerner lidenskabelige overbevisningers glød, der går over til had, ærens og menneskelighedens hæmmende bånd hos mange mænd og svaghedens og frygtens hos nogle kvinder. Når disse sidste først afkaster deres køns undselighed og tilbageholdenhed, bliver de på grund af deres hurtige opfattelsesevne og voldsomme, skånselsløse nag mere farlige end lige så mange væbnede kæmper."

Generalen hævede stemmen, men hans tykke hånd strøg to gange ned over det hvide skæg, hvilket gav ham et præg af ærværdig ro. "*Si, señores!* Kvinden er rede til at hæve sig til den højeste grad af selvopofrelse, der er uopnåelig for os mænd, eller synke ned i en afgrund af fornedrelse, som forfærder os med vore maskuline fordomme. Nu taler jeg om kvinder, der er undtagelser fra reglen, forstår De nok ..."

Her var der en af gæsterne, som bemærkede, at han endnu aldrig havde truffet nogen kvinde, der ikke under visse omstændigheder, når hendes følelser var stærkt engagerede, var i stand til at vise sig som en fuldkommen undtagelse fra reglen. "Dette, at de besidder en slags overlegenhed over os i

hensynsløshed," afsluttede han, "er just det, som gør dem til den interessanteste halvdel af menneskeheden."

Generalen, der alvorsfuld fandt sig i denne afbrydelse, nikkede høfligt bekræftende. "*Si, si.* Under visse omstændigheder … Akkurat. De kan undertiden volde en masse fortræd på ganske uventet vis. For hvem skulle have tænkt, at en ung pige, datter af en ruineret royalist, som udelukkende på grund af sine fjenders foragt havde fået lov at bevare det blotte liv, ville have mægtet at bringe død og ødelæggelse over to blomstrende provinser og fremkalde alvorlig ængstelse hos revolutionens ledere i selve den stund, da den havde sejret!" Han gjorde et ophold, for at vi ret til bunds kunne fatte det forunderlige i dette.

"Død og ødelæggelse!" mumlede én overrasket: "Det var dog skrækkeligt!"

Den gamle general kastede et blik i den retning, hvorfra denne mumlen kom, og vedblev: "Ja. At sige: krigens elendighed. Men de midler, hvorved hun opnåede magten til at volde denne ødelæggelse ved vor sydgrænse, forekommer mig, der har set hende og talt med hende, at være endnu mere skrækkelige. Dette særlige forhold efterlod i mit sind en skrækfyldt forbavselse, som mit livs øvrige erfaringer, mere end halvtredsindstyve års erfaringer, ikke har formået at mildne." Han så sig om, som for at sikre sig vor opmærksomhed, og erklærede i en anden tone: "Jeg er, som De ved, republikaner, søn af en af frihedskæmperne. Min uforlignelige moder, Gud skænke hendes sjæl hvile, var fransk, datter af en ivrig republikaner. Som dreng kæmpede jeg for frihedens sag; jeg har altid troet på mænds lighed; og hvad deres broderskab

angår, så forekommer det mig endnu mere uomtvisteligt. Se blot til det vilde had, de viser under deres stridigheder. Og kender De noget i verden, mere bittert og grumt end strid mellem brødre?"

Hans fuldkomne mangel på kynisme lagde en dæmper på vor tilbøjelighed til at smile ad dette syn på menneskenes broderskab. Tværtimod sporede man i hans tone den melankoli, der er naturlig for en mand, som ejer et dybt humant sind, men af pligtfølelse, af overbevisning og af nødvendighed har måttet spille en rolle i optrin fulde af hjerteløse voldshandlinger.

Generalen havde set megen brodermorderisk strid. "Javist. Der kan ikke være nogen tvivl om deres broderskab," fortsatte han indtrængende. "Alle mænd er brødre og kender som sådanne næsten for meget til hinanden. Men" – og her plirrede de sorte øjne humoristisk i hans gamle, patriarkalske hoved, der var hvidt som sølv – "selv om vi alle er brødre, så er alle kvinder ikke vore søstre."

Man hørte en af de yngre gæster hviskende ytre sin tilfredshed med denne kendsgerning. Men generalen vedblev med rolig alvor: "De er så forskellige! Hin fortælling om en konge, der ægtede en tiggerpige og gjorde hende til sin dronning, kan være ganske køn, i betragtning af den opfattelse, vi mænd har af os selv og kærligheden. Men at en ung pige, der har været berømt for sin stolte skønhed og kun kort tid forinden beundret af alle og enhver på ballerne i vicekongens palæ, tager en *guasso*, en almindelig bonde, ved hånden, er utåleligt for vor opfattelse af kvinder og deres kærlighed. Det er vanvid. Men ikke desto mindre: det skete. Dog bør det siges, at det i hendes tilfælde drejede sig om hadets afsind – ikke om

kærlighedens." Efter at være fremkommet med denne undskyldning og således have ydet hende ridderlig retfærdighed sad generalen tavs en stund. "Jeg red næsten hver dag forbi det hus," begyndte han atter, "og dette var altså, hvad der foregik derinde. Men hvorledes det gik for sig, kan ingen mands hjerne fatte. Hendes fortvivlelse havde nået højdepunktet, og Gaspar Ruiz var en føjelig fyr. Han havde været en lydig soldat. Hans styrke var lig en mægtig sten, der ligger på jorden, rede til at slynges i den ene eller den anden retning af den hånd, som tager den op.

Det er klart, at han måtte fortælle sin historie til de folk, som ydede ham det tilflugtssted, han trængte til. Og han trængte også hårdt til pleje. Hans sår var ikke farligt, men han havde sit liv forbrudt. Da den gamle royalist gik helt op i sit leende vanvid, beredte de to kvinder den sårede mand et skjul i en af hytterne mellem frugttræerne bag ved huset. Dette skur, rigeligt med klart vand, så længe feberen rasede i ham, og nogle medlidende ord var alt, hvad de kunne give ham. Jeg vil antage, at han fik sin del af den føde, der fandtes i huset. Og det kan ikke have været meget: en håndfuld ristet majs, måske en ret bønner, eller et stykke brød og nogle få figner. I så stor fattigdom var disse stolte og engang velhavende mennesker sunket ned.

VII

General Santierra havde ret i sin antagelse. Således var netop den bistand artet, som Gaspar Ruiz, den bondske søn af bønderfolk, modtog af den royalistiske familie, efter at datteren havde åbnet døren til deres elendige tilflugtssted for ham, da

han var i den yderste nød. Hendes mørke beslutsomhed beherskede faderens vanvid og moderens skælvende forvirring.

"Hvem har såret Dem?" spurgte hun den fremmede mand på dørtærsklen.

"Soldaterne, *señora*," svarede Gaspar Ruiz med svag stemme.

"Patrioter?"

"*Si*."

"Hvorfor?"

"Desertør," stønnede han og lænede sig op mod muren, mens hendes øjne ransagende så ned på ham. "De lod mig ligge som død derovre."

Hun ledte ham igennem huset ud til en lille hytte af ler og rør, der lå helt omgivet af højt græs i den overgroede have. Han sank ned på en dynge majsstrå i en krog og sukkede dybt.

"Her vil ingen lede efter Dem," sagde hun og så ned på ham. "Ingen kommer os nær. Også os har de ladet ligge som døde – her."

Han bevægede sig uroligt på sin snavsede dynge strå, og smerten i nakken fik ham til at stønne i vildelse.

"En dag skal jeg nok vise Estaban, at jeg er i live endnu," mumlede han. Han modtog i tavshed hendes bistand, og de mange smertefyldte dage gled hen. Hver gang hun viste sig i hytten, bragte det ham lindring, og hendes tilsynekomst knyttedes sammen med hans feberdrømme om engle, der gæstede hans leje; for Gaspar Ruiz var indviet i sin religions mysterier og havde endog lært at læse og skrive lidt, han var blevet undervist af præsten i hans landsby. Han ventede med utålmodighed på hendes komme og så hende med knugende sorg skride ud af den mørke hytte og forsvinde i det strålende

solskin. Han opdagede, at han, mens han lå dér og følte sig så overmåde svag, kunne genkalde sig hendes ansigt med stor tydelighed, blot ved at lukke øjnene. Og den evne, han således havde opdaget, voldte ham en ejendommelig glæde i hans rekonvalescens' lange, ensomme timer. Senere hen, da han begyndte at komme til kræfter, plejede han, når tusmørket faldt, at krybe fra sin hytte op til huset og sidde på trinet ved havedøren.

I et af værelserne skred den gale fader frem og tilbage, mumlende hen for sig med korte, abrupte latterudbrud. I gangen sad moderen på en stol, sukkende og stønnende. Iført en simpel, luvslidt dragt og med det hvide, indfaldne ansigt halvt skjult af en grov *manta* stod datteren lænet op imod dørstolpen. Gaspar Ruiz sad med albuerne støttede på knæene og hovedet hvilende i hænderne og talte i en dæmpet tone med de to kvinder.

Deres fælles ynkværdige armod ville blot have gjort en udtrykkelig fastholden af den sociale forskel til bitter spot. Dette forstod Gaspar Ruiz i sin enfold. Som følge af sit fangenskab mellem royalisterne kunne han give dem underretning om mennesker, de kendte. Han beskrev deres udseende; og når han berettede historien om den kamp, hvor han på ny var blevet taget til fange, klagede de to kvinder over det nederlag, deres parti havde lidt, og over omstyrtelsen af deres hemmelige forhåbninger.

Han følte ikke noget for noget af partierne. Men han nærede stor hengivenhed for den unge pige. Drevet af ønsket om at vise sig værdig til hendes nedladenhed pralede han en smule af sin legemsstyrke. Han havde intet andet at prale af. Han

forklarede, at hans kammerater på grund af denne egenskab behandlede ham med lige så stor ærbødighed, som om han havde været sergent, både når man lå i lejr og var i kamp.

"Jeg kunne altid få så mange, jeg blot ville, til at følge mig, hvorhen det skulle være, *señorita*. De burde have gjort mig til officer, fordi jeg kan læse og skrive."

Bag ham drog den tavse gamle dame nu og da et stønnende suk; den forstyrrede fader mumlede hen for sig, mens han skridtede op og ned i *sala*'en; og Gaspar Ruiz løftede nu og da sine øjne for at se på disse menneskers datter.

Han så på hende med nysgerrighed, fordi hun var levende, og også med den fortrolige og ærefrygtsfulde følelse, hvormed han i kirker havde betragtet de livløse og mægtige statuer af helgenerne, om hvis beskyttelse man bad i farer og under vanskelige forhold. Hans vanskeligheder var meget store.

Han kunne ikke stadig vedblive at skjule sig i en frugthave. Han vidste også meget vel, at før han var draget en halv dags vej i den ene eller den anden retning, ville han blive indfanget af en af de kavaleripatruljer, der gennemstrejfede landet, og bragt til en af de lejre, hvori fædrelandsvennernes hær, der var bestemt til at befri Peru, lå samlet. Dér ville han til sidst blive genkendt som Gaspar Ruiz – overløberen til de kongetro – og sikkert denne gang blive skudt med al mulig grundighed. Der syntes intetsteds i verden at være nogen tilflugt for den uskyldige Gaspar Ruiz. Og ved denne tanke overgav hans enfoldige sjæl sig til en sorg og harme så sort som natten.

De havde med vold og magt gjort ham til soldat. Han havde ikke noget imod at være soldat. Han havde været en god soldat, ligesom han havde været en god søn, på grund af sin føjelighed

og sin styrke. Men nu var der ikke brug for nogen af delene. De havde ført ham bort fra hans forældre, og han kunne ikke længere være soldat – i hvert fald ikke nogen god soldat. Ingen ville høre på hans forklaringer. Hvor det dog var uretfærdigt! Ja, hvor var det dog uretfærdigt!

Og sørgmodigt mumlende genfortalte han så for tyvende gang historien om, hvorledes han blev taget til fange og pågrebet på ny. Så løftede han sine øjne imod den tavse unge pige i døråbningen og sagde med et dybt suk: "*Si, señorita*, uretfærdighed har gjort den stakkels livsånde i mit legeme ganske værdiløs for mig og for alle andre. Og jeg er ligeglad, hvem der berøver mig den."

En aften, da han således lod sin sårede sjæls klage få luft, nedlod hun sig til at sige, at hvis hun var en mand, ville hun ikke anse et liv, der rummede mulighed for hævn, for værdiløst.

Hun syntes at tale til sig selv. Hendes stemme var sagte. Han inddrak den blide, ligesom drømmende lyd med en følelse af ganske særlig fryd, af noget, der varmede hans bryst som en slurk ædel vin.

"Sandt nok, *señorita*," sagde han og løftede langsomt sit ansigt op mod hendes, "der er jo stadig Estaban, som jeg må vise, at jeg alligevel ikke er død."

Den gale faders mumlen var holdt op længe forinden; den sukkende moder havde trukket sig tilbage etsteds i et af de tomme værelser. Alt var stille indenfor såvel som udenfor i månelyset, der klart som dagen lå over den forvildede have, fuld af blæksorte skygger. Gaspar Ruiz så Doña Erminias mørke øjne skue ned på sig.

"Å, sergenten!" mumlede hun foragteligt.

"Men han har jo såret mig med sin sabel!" protesterede han forvirret over den foragt, der syntes at skinne lighvid på hendes blege ansigt.

Hun betvang ham med sit blik. Hendes vilje til at gøre sig forstået var så magtfuld, at den hos ham avlede en opfattelse af uudtalte ting.

"Hvad andet havde De da ventet, jeg skulle gøre?" råbte han, som om han pludselig blev drevet til fortvivlelse. "Evner jeg at gøre mere? Er jeg en general i spidsen for en hær? – Jeg elendige synder, siden jeg nu skal være udsat for Deres foragt!"

VIII

"*Señores*," lød generalens fortælling til hans gæster, "skønt mine tanker dengang drejede sig om kærlighed, og derfor var henrivende, virkede synet af det hus altid ubehageligt på mig, særligt i måneskin, de tætsluttende skodder og dets ensomme og forsømte udseende forekom uheldsvangre. Alligevel vedblev jeg at benytte ridestien gennem kløften, fordi det var en genvej. Hver aften skrålede og lo den gale royalist ad mig af hjertens lyst; men efter nogen tids forløb holdt han op at vise sig i bislaget, som om han var blevet træt som følge af min ligegyldighed. Hvorledes de overtalte ham til at lade være med det, ved jeg ikke. Men da Gaspar Ruiz befandt sig i huset, kunne det ikke have været vanskeligt at holde ham tilbage med magt. Det var nu en del af deres politik derinde at undgå alt, hvad der kunne virke udæskende på mig. Det antager jeg i det mindste.

Trods min forgabelse i de mest strålende øjne i Chile bemærkede jeg dog efter en uges forløb eller så den gamle mands udebliven. Der hengik endnu nogle dage. Jeg begyndte

at tro, at disse royalister måske var taget andetsteds hen. Men en aften, da jeg hastede ned imod staden, så jeg nogen i bislaget. Det var ikke den gale; det var den unge pige. Hun stod og holdt sig fast ved en af træsøjlerne, høj, hvid i ansigtet, med de store øjne sunket dybt ind i hulerne som følge af sorg og savn. Jeg så stift på hende og hun mødte min stirren med et mærkeligt, forskende blik. Derpå syntes hun, da jeg drejede hovedet efter at være redet forbi, at samle mod til handlingen og vinkede besluttet ad mig for at kalde mig tilbage.

Jeg adlød, *señores*, næsten uden at tænke over det, så overrasket blev jeg. Og endnu større blev min forbavselse, da jeg hørte, hvad hun havde at sige. Hun begyndte med at takke mig for min overbærenhed med hendes faders sygdom, så at jeg kom til at skamme mig over mig selv. Jeg havde haft til hensigt at vise ham foragt, ikke overbærenhed! Hvert ord må have brændt hendes læber, men hun aflagde intet øjeblik en blid og melankolsk værdighed, der imod min vilje fyldte mig med ærbødighed. Nej, *señores*, vi kan ikke måle os med kvinderne! Men jeg kunne næppe tro mine egne øren, da hun begyndte sin fortælling. Forsynet, sluttede hun, syntes at have bevaret denne forurettede soldats liv, og nu satte han sin lid til min ære som *caballero* og til min medfølelse med hans lidelser.

"Forurettet?" bemærkede jeg koldt. "Nå ja, det mener jeg også: og De har huset en fjende af Deres sag.""

"Han var en stakkels kristen, der bad om hjælp ved vor dør i Guds navn, *señor*," svarede hun ligefremt.

Jeg begyndte at nære beundring for hende. "Hvor er han nu?" spurgte jeg stift.

Men det spørgsmål ville hun ikke besvare. Med overordentlig forslagenhed og en næsten djævelsk takt lykkedes det hende uden at såre min stolthed at minde mig om, at jeg ikke havde haft held til at frelse de fangers liv, der havde været indespærret i vagtstuen. Hun kendte naturligvis hele historien. Gaspar Ruiz bad mig om at skaffe ham et lejdebrev fra general San Martin selv, sagde hun. Han havde en vigtig meddelelse at gøre den øverstkommanderende.

Por Dios, señores, hun fik mig til at nedsvælge alt dette, mens hun foregav kun at være talerør for den stakkels mand. Hun sagde, at han overvældet af uretfærdighed hos mig ventede at finde lige så megen ædelmodighed, som man havde vist ham i den royalistfamilie, der havde givet ham herberge.

Ha! Det var klogt og ædelt sagt til en ung mand som mig. Jeg fandt hende storslået. Ak, hun var kun uforsonlig!

Til sidst red jeg af sted, overmåde begejstret for sagen, uden så meget som at kræve at se Gaspar Ruiz, som befandt sig i huset, derom følte jeg mig overbevist.

Men efter at have tænkt roligt over tingene begyndte jeg at få øje på visse vanskeligheder, som jeg ikke havde selvtillid nok til at møde. Det var ikke nogen let sag at komme til den øverstkommanderende med sådan en historie. Jeg frygtede for, at det ville slå fejl. Til sidst syntes jeg, det var bedst at forelægge sagen for min divisionsgeneral, Robles, en ven af min familie, som fornylig havde udnævnt mig til sin adjudant.

Han tog den straks uden omstændigheder ud af mine hænder.

"I huset! Naturligvis er han i huset," sagde han foragteligt. "De burde med sabel i hånd være gået derind og have krævet

ham udleveret i stedet for at snakke med et royalistisk pigebarn i bislaget. De folk burde have været jaget ud derfra for længe siden. Hvem ved, hvor mange spioner de har huset lige midt imellem vore lejre? Et lejdebrev fra den øverstkommanderende! Sikken en frækhed af den fyr! Ha, ha! Nu vil vi fange ham i aften, og så skal vi uden noget lejdebrev finde ud af, hvad det er for en meget vigtig ting, han har at sige. Ha, ha, ha!"

General Robles, fred med hans sjæl, var en lavstammet tyk mand med runde, stirrende øjne, heftig og jovial. Da han så min ulykkelige mine, tilføjede han:

"Nå, nå, *chico*. Jeg lover Dem at skåne hans liv, hvis han ikke gør modstand. Og det er ikke sandsynligt. Vi vil ikke hakke en god soldat til plukfisk, hvis det kan undgås. Nu skal jeg betro Dem noget! Jeg er nysgerrig efter at se Deres stærke mand. Den *pícaro* kan ikke bruge noget mindre end en general – godt, han skal få en general at tale med. Ha, ha. Jeg vil selv ride med hen at fange ham, og De følger naturligvis med mig."

Og det blev sat i værk samme nat. Tidligt på aftenen blev huset og haven i al stilhed omringede. Senere forlod generalen og jeg et bal, vi var med til nede i byen, og red derud i let galop. Et kort stykke vej fra huset standsede vi. En bereden menig holdt vore heste. En dæmpet fløjten gav soldaterne, der holdt udkig langs hele kløften, underretning om vort komme, og vi gik sagte hen til bislaget. Det stængede hus i måneskinnet syntes at være tomt.

Generalen bankede på døren. Noget efter spurgte en kvindestemme indenfor, hvem det var. Min chef gav mig et hårdt puf med albuen. Jeg snappede efter vejret.

"Det er mig, løjtnant Santierra," fremstammede jeg, som om jeg var ved at kvæles. "Luk op."

Døren blev langsomt åbnet. Da den unge pige, der holdt en tynd lysestump i hånden, så, at jeg havde en anden mand med mig, begyndte hun langsomt at vige tilbage for os, idet hun skyggede for lyset med hånden. Hendes ubevægelige hvide ansigt så spøgelsesagtigt ud. Jeg fulgte bag efter general Robles. Hendes blik var fæstet i mit. Bag min chefs ryg gjorde jeg en hjælpeløs håndbevægelse samtidig med, at jeg søgte at give mit ansigt et beroligende udtryk. Ingen af os tre gav en lyd fra os.

Vi befandt os i et værelse med bart gulv og bare vægge. Der fandtes et plumpt sammentømret bord og et par stole, ellers intet som helst. En gammel kvinde med løst nedhængende gråt hår vred sine hænder, da vi kom til syne. Et højt latterudbrud genlød i det tomme hus, meget overraskende og uhyggeligt. Da den gamle kone hørte det, søgte hun at komme forbi os.

"Ingen må forlade værelset," sagde general Robles til mig.

Jeg trak døren til, hørte klinken slå i, og latteren dæmpedes for vore øren.

Førend der blev tid til at sige blot ét ord til i det værelse, hørte jeg til min forundring lyden af en fjern torden.

Da jeg gik ind i huset, medbragte jeg et levende indtryk af en smuk måneklar nat uden en eneste sky på himlen. Jeg kunne ikke tro mine egne øren. Da jeg tidligt var blevet sendt udenlands for min opdragelses skyld, var jeg ikke fortrolig med mit fødelands mest frygtede naturfænomen. Med usigelig forbavselse så jeg et udtryk af rædsel i min chefs øjne. Pludselig følte jeg mig svimmel! Generalen ravede og faldt tungt over imod mig; den unge pige syntes at svimle midt i værelset,

lysestumpen faldt ud af hånden på hende og gik ud; et skingert "Misericordia!" fra den gamle kvinde skar mig i ørene. I det begsorte mørke hørte jeg kalken falde af væggene ned på gulvet. Det var en Guds lykke, at der ikke fandtes noget loft. Idet jeg holdt mig fast ved dørklinken hørte jeg endelig tagstenenes skuren standse over mit hoved. Rystelsen var forbi.

"Ud af huset! Døren! Flygt, Santierra, flygt!" hylede generalen. De ved, *señores*, at her i vort land skammer selv de modigste mænd sig ikke over den frygt, som fuldstændig besætter en mand under et jordskælv. Man vænner sig aldrig til det. Gentages oplevelsen, tjener det kun til at øge denne navnløse rædsels herredømme over éns sind.

Det var mit første jordskælv, og jeg var den roligste af dem alle. Jeg forstod, at braget udenfor skyldtes, at bislaget med dets træpiller og teglhængte tagfremspring var styrtet sammen. Det næste stød ville måske lægge huset i ruiner. Den tordenlignende rumlen nærmede sig atter. Generalen styrtede rundt i værelset, kanhænde for at finde døren. Han gjorde en støj, der kunne tyde på, at han prøvede på at klatre op ad væggen, og jeg hørte ham tydeligt påkalde adskillige helgener. "Ud, ud, Santierra!" hylede han.

Kun den unge piges stemme hørte jeg ikke.

"General," råbte jeg, "jeg kan ikke rokke døren. Vi må være lukket inde."

Jeg kunne slet ikke kende hans stemme igen i det fortvivlelsens råb, han bandende udstødte. *Señores*, jeg kender mange mænd her i mit land, særligt i de provinser, der er mest udsatte for jordskælv, som hverken ville spise, sove, bede eller blot sætte sig til spillebordet for lukkede døre. Faren ligger ikke

i den spildte tid, men deri – at væggenes skriden kan forhindre, at døren i det hele taget kan åbnes. Det var netop, hvad der hændte os. Vi sad i en fælde og kunne ikke vente hjælp af nogen. Der findes ikke den mand i mit fædreland, der vil gå ind i et hus, når jorden ryster. Der har aldrig været nogen, der ville – undtagen én: Gaspar Ruiz.

Han var kommet ud af det hul, han havde ligget skjult i udenfor, hvor det så end kan have været, og var klatret over tømmeret fra det ødelagte bislag. Jeg hørte en mægtig røst overdøve den frygtelige underjordiske bragen, der bebudede kommende undergang; med en kæmpes lunger råbte den ordet: "Erminia!" Et jordskælv er en stor udjævner af standsforskel. Jeg samlede hele mit mod for at kunne udstå dette optrins rædsel. "Hun er her!" råbte jeg tilbage. Et brøl som fra et rasende vilddyr var svaret – mens mit hoved svimlede, mit hjerte sank i livet på mig og angstens sved strømmede som regn fra min pande.

Han var så stærk, at han tog en af de tunge søjler i bislaget op fra jorden. Idet han holdt den fast i armhulen som en lanse, men med begge hænder, stormede han vanvittig frem mod det rokkende hus med en kraft som en murbrækker, sprængte døren og styrtede hovedkulds ind over vore udstrakte legemer. Jeg og generalen fik os rejst op og fo'r sammen ud derfra uden at se os om en eneste gang, førend vi var kommet tværs over vejen. Dér klyngede vi os til hinanden og så nu pludselig huset forvandles til en formløs dynge brokker bag ryggen af en mand, som ravede hen imod os bærende en kvindeskikkelse fast knuget i sine arme. Hendes lange, sorte hår nåede næsten helt

ned til hendes fødder. Han lagde hende ærbødigt på den gyngende jord, og månen skinnede på hendes lukkede øjne.

Señores, vi havde vanskeligt ved at sidde op på vore dyr. Da vore heste kom på benene, var de helt ustyrlige, sprang og slog bagud, mens de blev holdt af soldaterne, der var kommet løbende til fra alle sider. Der var ingen, som dengang tænkte på at fange Gaspar Ruiz. Både mændenes og dyrenes øjne lyste af vild frygt. Generalen nærmede sig til Gaspar Ruiz, der stod over pigen, ubevægelig som en statue. Han lod generalen lægge hånden på hans skulder og ryste ham uden at tage øjnene fra hendes ansigt.

"*Que guape!*" råbte generalen ham ind i øret. "De er den modigste mand på Jorden. De har frelst mit liv. Kom ned i mit kvarter i morgen, såfremt Gud i sin nåde vil skænke os endnu en dag."

Han rørte sig ikke – stod, som om han var døv, følelsesløs, bevidstløs.

Vi red derfra, ned imod byen, der var fuld af vore slægtninge og venner, hvis skæbne vi næppe turde tænke på soldaterne løb ved siden af vore heste. Alt blev glemt under denne umådelige katastrofe, der ramte et helt land."

Gaspar Ruiz så pigen åbne øjnene. Da hun løftede sine øjelåg, syntes det at vække ham af en dvaletilstand. De var alene; de hjemløses skrig af rædsel og sorg, der genlød vidt ud over de fjerne og umådelige kystsletter, nåede op til dem i deres ensomhed som en hvisken i luften.

Hun rejste sig hurtigt, idet hun kastede skrækslagne blikke til alle sider. "Hvad er der sket?" udbrød hun dæmpet og stirrede ham ind i ansigtet. "Hvor er jeg?"

Han bøjede sørgmodigt sit hoved uden at sige et ord.

"... Hvem er De?"

Han knælede langsomt ned foran hende og berørte kanten af hendes grove, sorte bajsnederdel. "Deres slave," sagde han.

Nu fik hun øje på den hob brokker, der havde været huset; den sås kun som et tåget omrids i en støvsky. "Å!" skreg hun og trykkede hånden mod panden.

"Jeg bar Dem ud derfra," hviskede han ved hendes fødder.

"Og de?" spurgte hun med et dybt hulkende suk.

Han rejste sig, tog hende om armene og ledte hende blidt over imod den formløse ruin, der halvt var begravet under et jordskred. "Kom, og lad os lytte," sagde han.

Den klartskinnende måne så dem klatre over denne hob stene, tagsparrer og teglsten, som var en grav. De trykkede ørene ned imod spalterne og lyttede efter en stønnen eller et smertenssuk.

Til sidst sagde han: "De fik en hurtig død. De er alene."

Hun satte sig ned på et stykke brækket tømmer og lagde den ene arm over ansigtet. Han ventede – så nærmede han læberne til hendes øre og hviskede: "Lad os gå."

"Nej, aldrig – aldrig bort herfra!" skreg hun og slog armene op over hovedet.

Han bøjede sig over hende, og hendes løftede arme faldt på hans skuldre. Han hævede hende op, genvandt balancen og begyndte at gå, mens han så lige frem for sig.

"Hvad er det, De gør?" spurgte hun med svag stemme.

"Jeg flygter fra mine fjender," sagde han uden så meget som at se ned på sin lette byrde.

"Med mig?" sukkede hun hjælpeløst.

"Aldrig uden Dem," sagde han. "De er min styrke."

Han trykkede hende tæt ind til sig. Hans ansigt var alvorligt, hans skridt sikre. Flammer, der slog ud fra ruinerne af de ødelagte landsbyer, plettede sletten med røde bål, og lyde af fjerne jammerklager, af mennesker, der skreg Misericordia! Misericordia! klang som en trøstesløs mumlen for hans øren. Han fortsatte sin gang, højtidelig og fattet, som om han bar noget helligt, skrøbeligt og kosteligt.

Nu og da gyngede jorden under hans fødder.

IX

Gamle general Santierra tændte omhyggeligt en lang og tyk cigar, men hans bevægelser var mekaniske, hans mine fraværende.

"Der gik adskillige timer, før vi kunne sende en deling tilbage til kløften," sagde han til sine gæster. "Vi havde fundet den ene tredjedel af byen jævnet med jorden, resten af den rystet af rædsel; og indbyggerne, rige og fattige, bragt i samme fuldkommen forstyrrede tilstand ved den altomfattende ulykke. Nogles påtagne frejdighed stod i modsætning til andres fortvivlelse. Under den almindelige forvirring blev et antal hensynsløse tyve, der hverken frygtede Gud eller mennesker, en fare for dem, hvem det var lykkedes at redde nogle værdigenstande ud af deres sammenstyrtede huse. Mens de råbte: "Misericordia" højere end nogen anden ved hver rystelse og slog sig for brystet med den ene hånd plyndrede disse kæltringer de stakkels ofre med den anden, ja, veg end ikke tilbage for mord.

General Robles' division var fuldt beskæftiget med at beskytte stadens ødelagte kvarterer mod disse umenneskelige uhyrers plyndringer. Optaget af mine pligter som tjenstgørende officer kunne jeg først næste morgen forvisse mig om, at min egen familie var i sikkerhed. Min moder og mine søstre var sluppet levende ud af den omtalte balsal, hvor jeg tidligt på aftenen havde forladt dem. Jeg erindrer disse to smukke, unge kvinder – Gud være deres sjæle nådig – som om jeg så dem for mig i dette øjeblik, erindrer, hvorledes de i haven ved vort ødelagte hus, blege, men virksomme, endnu iført deres tilsmudsede baldragter og med støv fra sammensunkne vægge i håret, bistod nogle af vore fattige naboer. Hvad moder angik, husede hendes skrøbelige legeme en stoisk sjæl. Halvt dækket af et kostbart sjal lå hun på en landlig bænk ved siden af et prydeligt bassin, hvis fontæne den nat var holdt op at springe for altid.

Jeg havde næppe fået tid til med overvældende glæde at omfavne dem alle, før min chef kom og sendte mig ud til kløften med nogle få soldater for at føre min stærke mand, som han kaldte ham, og den blege, unge pige ind til byen.

Men der var ingen, vi kunne bringe med tilbage. Et jordskred havde dækket husets ruiner; og det var nu kun som en bred jordhøj, hvoraf der hist og her stak nogle bjælkeender op – og intet mere.

Således endte det gamle royalistpars trængsler. En vældig, uindviet grav havde opslugt dem levende, i deres ulyksalige hårdnakkethed over for et folks vilje til frihed. Og deres datter var borte.

At Gaspar Ruiz havde ført hende bort, forstod jeg meget vel. Men da man ikke havde forudset noget sådant, havde jeg ikke

modtaget instruktioner om at forfølge dem. Og sikkert er det, at jeg ikke følte nogen lyst til at gøre det. Jeg var efterhånden begyndt at stille mig tvivlende over for gavnligheden af min indblanding. Den havde aldrig været kronet med held, ja, ikke engang forekommet mig ærefuld. Han var gået. Godt, lad ham da gå. Og han havde båret den unge royalistiske pige bort! Det kunne ikke være bedre. *Vaya con Dios*. Det var ikke nu tiden til at gøre ophævelser over en desertør, som med rette eller urette burde have været død, og et pigebarn, for hvem det havde været bedre, om hun aldrig var blevet født.

Følgelig marcherede jeg tilbage til byen med mine mænd.

Efter nogle få dages forløb, da ordenen var blevet genoprettet, rejste alle de fornemme familier, deriblandt min egen, til Santiago. Dér havde vi et smukt hus. På samme tid blev Robles' division forlagt til nye kantonnementer i nærheden af hovedstaden. Denne forandring passede mig udmærket, både på grund af min kærlighed til hjemmet og min forelskede tilstand.

En aften temmelig sent blev jeg kaldt til min chef. Jeg traf general Robles i hans kvarter. Han havde gjort sig det bekvemt, trukket uniformen af og sad nu og drak bar cognac af et vandglas – som en forholdsregel imod søvnløshed forvoldt af moskitostik, forklarede han. Han var en god soldat. Og han lærte mig krigens kunst og dens praksis. Sikkerlig har Gud i nåde set til hans sjæl; for hans handlinger var altid kun grundede i fædrelandskærlighed, selv om han var opfarende af karakter. Hvad angik brugen af moskitonet, så anså han den for kvindagtig og skammelig – en soldat uværdig.

Jeg bemærkede ved første blik, at hans ansigt, der allerede var meget rødt, lyste af velvilje.

"Aha! *Señor teniente,*" råbte han med høj røst, da jeg gjorde honnør henne ved døren. "Se engang her! Deres stærke mand har vist sig igen."

Han strakte armen ud og rakte mig et sammenfoldet brev, som jeg så var stilet til "Den Øverstkommanderende for de republikanske Hære".

"Dette," vedblev general Robles med sin højttonende stemme, "blev af en dreng stukket i hånden på en skildvagt ved *el Quartel General*, mens fyren formodentlig stod og tænkte på sin pige – for før han kunne samle sig, var drengen forsvundet blandt markedsgæsterne, og han forsikrer, at han ikke ville kunne genkende ham, om det så gjaldt hans liv."

Fremdeles fortalte min chef mig, at soldaten havde givet brevet til sergenten ved vagtkompagniet, og at det til sidst var kommet selve vor generalissimo i hænde. Hans Excellence havde værdigedes med egne øjne at gøre sig bekendt med dets indhold. Derefter havde han fortroligt henvist sagen til general Robles.

Brevet, *señores*, kan jeg ikke nu længer huske ordret udenad. Men jeg så Gaspar Ruiz' underskrift. Han var en forvoven fyr. Han havde tilrevet sig en sjæl ud af en jordomvæltning, må De huske. Og nu var det denne sjæl, der havde dikteret udtrykkene i hans brev. Tonen i det var meget uafhængig. Jeg kan huske, at det dengang gjorde indtryk på mig af at være ædelt, værdigt. Det var sikkert nok hendes brev. Nu gyser jeg ved tanken om dets bundløse falskhed. Gaspar Ruiz var blevet tilskyndet til at beklage sig over den uretfærdighed, han havde været et offer

for. Han henviste til de vidnesbyrd om trofasthed og mod, han tidligere havde afgivet. Da han ved Forsynets vidunderlige mellemkomst var blevet frelst fra døden, var han nu kun optaget af tanken om at genvinde sit gode ry. Dette, skrev han, kunne han ikke håbe at gøre i de meniges rækker som en soldat, der var kommet i vanry og stadig var genstand for mistanke. Det stod i hans magt at give et slående bevis for sin troskab. Og han endte med at foreslå overgeneralen et møde ved midnat midt på plaza'en foran *el Moneta*. Tegnet skulle være, at man slog ild med flint og stål tre gange, hvilket ikke var alt for iøjnefaldende og dog ejendommeligt nok til genkendelsestegn.

San Martin, den store frihedshelt, holdt af dristige og modige mænd. Desuden var han retfærdig og medfølende. Jeg fortalte ham mandens historie, for så vidt jeg kendte den, og fik ordre til at ledsage San Martin den omtalte nat. Tegnene blev rigtigt udvekslede. Det var midnat, og hele byen henlå i mørke og tavshed. De to kappeklædte skikkelser mødte hinanden midt på den store plaza, og jeg, der diskret holdt mig tilbage, lyttede en time eller mere på afstand til deres mumlende stemmer. Derpå vinkede generalen mig hen til sig; og da jeg havde nærmet mig, hørte jeg San Martin, der var lige høflig over for fornemme og ringe, tilbyde Gaspar Ruiz ophold i hovedkvarteret for den nat. Men soldaten afslog det med de ord, at han ikke ville være værdig til denne ære, før han havde udrettet noget.

"De kan ikke modtage en almindelig desertør som Deres gæst, Excellence," protesterede han med en sagte latter, trådte tilbage og forsvandt langsomt i nattens mørke.

Den øverstkommanderende bemærkede til mig, da vi vendte os bort: "Han havde nogen med, vor ven Ruiz. Et øjeblik så jeg to skikkelser. Det var en diskret ledsager."

Også jeg havde bemærket, at en anden skikkelse sluttede sig til den forsvindende Gaspar Ruiz. Det så ud til at være en lavstammet fyr iført poncho og stor hat. Og jeg spekulerede dumt på, hvem det vel kunne være, han havde vovet at skænke sin fortrolighed. Jeg burde have gættet mig til, at det ikke kunne være nogen anden end det skæbnesvangre pigebarn – desværre!

Hvor han holdt hende skjult, ved jeg ikke. Han havde – fik man senere at vide – en onkel, en morbroder, som drev en lille forretning i Santiago. Måske var det dér, hun fandt husly og føde. Men hvad hun nu end fandt, så var det fattigt nok til at skærpe hendes stolthed og holde hendes vrede og had ved lige. Vist er det, at hun ikke ledsagede ham under den bedrift, han allerførst påtog sig at fuldbringe. Det var intet mindre end at ødelægge et oplag af krigsfornødenheder, som de spanske myndigheder i syden hemmeligt havde samlet i en by ved navn Linares. Gaspar Ruiz havde kun fået overladt en lille trop, men de viste sig værdige til San Martins tillid. Årstiden var ikke gunstig. De måtte svømme over opsvulmede floder. Men de synes at være galoperet af sted nat og dag, have redet forud for rygtet om deres strejftog og være styret lige imod byen, et hundrede kvartmil ind i fjendens land, lige til de ved daggry red ind i den med sværd i hånd og overrumplede den lille garnison. Den flygtede uden at sætte sig til modværge og efterlod de fleste af sine officerer i Gaspar Ruiz' vold.

En mægtig krudteksplosion dannede afslutningen på nedbrændingen af magasinerne, som rytterne ufortøvet havde

stukket ild på. Ikke fuldt seks timer senere red de atter bort i samme vilde fart, uden at have mistet en eneste mand. Hvor udmærkede mænd de end var, kan en sådan dåd dog ikke udføres uden en endnu bedre ledelse.

Jeg spiste til middag i hovedkvarteret, da Gaspar Ruiz selv overbragte efterretningen om det lykkelige udfald af sit strejftog. Og det var et slemt stød for de kongetro tropper. Som bevis fremlagde han garnisonens flag for os. Han trak det frem under sin poncho og kastede det på bordet. Manden var som forvandlet; der var noget hoverende og truende i hans ansigtsudtryk. Han stod bag general San Martins stol og så stolt på os alle. På hovedet havde han en rund, blå kasket kantet med en sølvsnor, og vi kunne alle se et bredt, hvidt ar på nakken af hans solbrændte hals.

Der var en, der spurgte, hvad han havde gjort med de fangne spanske officerer.

Han trak foragteligt på skuldrene. "Hvilket spørgsmål! I en guerillakrig bebyrder man sig ikke med fanger. Jeg lod dem løbe – og her er deres port-épéer."

Han kastede dem i et bundt på bordet oven på flaget. Da tog general Robles, som var til stede, til orde med sin stærke, grødede stemme: "Nå, det gjorde De! Så ved De endnu ikke, hvorledes man bør føre en krig som vor, min brave ven. De skulle have gjort – dette her." Og han førte kanten af hånden tværs over struben.

Ak, *señores*! Det var kun alt for sandt, at denne strid, som var af så heroisk natur, på begge sider plettedes af vild grusomhed. Den knurren, som vaktes ved general Robles' ord, lød på ingen måde enstemmig. Men den højmodige og tapre San Martin

roste den humane handling og betydede Ruiz, at han skulle tage plads ved hans højre side. Så rejste han sig med et fyldt glas i hånden og udbragte en skål: "*Caballeros* og våbenfæller, lad os drikke på kaptajn Gaspar Ruiz' sundhed." Og da vi havde tømt vore glas, vedblev den øverstkommanderende: "Jeg agter at betro ham bevogtningen af vor sydgrænse, mens vi drager ud for at befri vore brødre i Peru. Han, som fjenderne ikke kunne standse, da han rettede et stød lige mod deres hjerte, vil vide at beskytte den fredelige befolkning, som vi lader bag os for at udføre vor hellige opgave." Og han omfavnede Gaspar Ruiz, der sad tavs ved hans side.

Senere, da vi alle rejste os fra bordet, gik jeg hen for at lykønske den sidst udnævnte af hærens officerer. "Og nu vil De måske ikke have noget imod, kaptajn Ruiz," tilføjede jeg, "at fortælle en mand, som altid har troet på Deres karakters retskaffenhed, hvad der den nat blev af Doña Erminia?"

Da han hørte dette venskabelige spørgsmål, forandredes hans ansigtsudtryk. Han så på mig under de rynkede bryn med en *guassos*, en bondes tunge, sløve blik. "*Señor teniente*," sagde han med tykt mæle, og som om han var meget nedslået, "spørg mig ikke om *la señorita*, for jeg vil helst slet ikke tænke på hende, når jeg er her imellem Dem."

Med rynket pande så han sig om i værelset, der var fuldt af rygende og samtalende officerer. Naturligvis trængte jeg ikke yderligere ind på ham.

Disse ord, *señores*, var de sidste, jeg i lang, lang tid skulle høre ham ytre. Den næste dag indskibede vi os for at drage på vor ekspedition til Peru, og vi hørte nu kun om Gaspar Ruiz' bedrifter midt under vore egne kampe. Han var blevet udnævnt

til militær beskytter af vor sydlige provins. Han rejste *una partida*. Men hans mildhed overfor den besejrede fjende mishagede civilguvernøren, der var en formel, ængstelig mand, fuld af mistænksomhed. Han indsendte dadlende rapporter om Gaspar Ruiz til regeringen; en af dem gik ud på, at han offentligt, med stor pomp, havde ægtet en royalistisk-sindet kvinde. Det måtte ganske givet komme til strid imellem disse to mænd, der var af så helt forskellig karakter. Til sidst begyndte civilguvernøren at beklage sig over hans uvirksomhed og antyde, at han var en forræder, hvilket, som han skrev, ikke ville være overraskende, når der var tale om en mand med en sådan fortid. Det kom Gaspar Ruiz for øre. Hans raseri flammede op, og kvinden, som altid var ved hans side, forstod at nære det med falske ord. Jeg ved ikke, om regeringen virkelig nogen sinde – som han siden beklagede sig over – sendte ordre til, at han skulle arresteres. Men det synes sikkert nok, at civilguvernøren begyndte at spille under dække med hans officerer, og at Gaspar Ruiz opdagede det.

En aften, da guvernøren gav en *tertullia*, viste Gaspar Ruiz sig fulgt af seks mænd, som han kunne stole på, og red ned igennem byen til regeringsbygningens dør, hvorefter han trådte ind i sala'en, bevæbnet og med hatten på hovedet. Da guvernøren misfornøjet herover gik ham i møde, greb han den ulykkelige mand om livet, bar ham ud midt imellem de skrækslagne gæster, som om han havde været et barn, og kastede ham ned ad ydertrappens trin og ud på gaden. En vred krystning af Gaspar Ruiz' arme var nok til at klemme livet af en kæmpe; men desuden affyrede Gaspar Ruiz' ryttere deres

pistoler mod guvernørens legeme, da det ubevægeligt lå for foden af trappen.

X

Efter denne retfærdighedsakt – som han kaldte det – gik Ruiz over Rio Blanco, fulgt af størstedelen af sin bande, og forskansede sig på et højdedrag. Et kompagni regulære tropper, som man var tåbelig nok til at sende ud imod ham, blev omringet og nedsablet næsten til sidste mand. Og andre ekspeditioner endte lige så ulykkeligt, skønt de var bedre organiserede.

Det var under disse blodige skærmydsler, hans hustru først begyndte at vise sig til hest ved hans højre side. Ruiz, der efter sine sejre var blevet stolt og selvtillidsfuld, angreb nu ikke længere i spidsen for sin *partida*, men blev med overlæg tilbage, som en general, der dirigerer en hærs bevægelser: vel bereden og ubevægelig holdt han på en højde bag ved tropperne og udsendte derfra sine ordrer. Hun blev gentagne gange set ved hans side, men længe fejlagtigt antaget for en mand. Der var på den tid megen tale om en hemmelighedsfuld anfører med hvidt ansigt, som man tilskrev vore troppers nederlag. Hun red som en indianerkvinde skrævs over hesten, med bredskygget mandshat og mørk poncho. Senere, i den periode, da deres sag stod bedst, var denne poncho broderet med guld, og hun bar dengang også stakkels Don Antonio de Leyvas sværd. Denne stridsvante chilenske officer, der havde det uheld at blive omringet med sin lille styrke, bortskød al sin ammunition og fandt døden for arauco-indianernes hænder; de var Gaspar Ruiz' allierede og hjælpetropper. Dette var den skæbnesvangre

fægtning, der længe huskedes under navnet: "Nedsablingen på øen". Den ulykkelige officers sabel var en gave fra Peneleo, araucanernes høvding; for disse indianere, som blev slået af hendes udseende, af hendes ansigts dødlignende bleghed, der syntes aldeles upåvirket af, at hun stadig var udsat for vejrliget, og af hendes rolige ligegyldighed under geværild, betragtede hende som et overnaturligt væsen, eller i det mindste en heks. Som følge af denne overtro øgedes Gaspar Ruiz' anseelse og myndighed blandt disse uvidende mennesker i høj grad. Hun må have nydt hævnens sødme i fuldt mål den dag, da hun spændte Don Antonio de Leyvas sværd om sig. Det kom aldrig fra hendes side, undtagen når hun iførte sig sine kvindeklæder – ikke således at forstå, at hun nogen sinde ville eller kunne bruge det, men hun holdt af at føle det slå imod sin lænd som en idelig mindelse om, et stedsevarigt tegn på den vanære, der havde ramt republikkens våben. Hun var umættelig. Desuden gives der ikke nogen mulighed for at standse på den vej, hun havde ledet Gaspar Ruiz ind på. Undvegne fanger – og dem var der ikke mange af – plejede at berette om, hvorledes hun med nogle få hviskende ord kunne få hans ansigtsudtryk til at forandre sig og genopvække hans slumrende had. De fortalte, hvorledes han efter hver skærmydsel, efter hvert strejftog, efter hver sejrrig træfning, havde for vane at ride hen til hende og læse i hendes ansigt. Dets hovmodige ro mildnedes aldrig. Hendes favntag, *señores*, må have været koldt som en statues favntag. Han prøvede på at smelte hendes iskolde hjerte i en strøm af varmt blod. Nogle engelske søofficerer, som på den tid besøgte ham, lagde mærke til hans forbindelses ejendommelige karakter."

Da overraskelse og nysgerrighed vakte et vist røre blandt general Santierras tilhørere efter denne meddelelse, standsede han et øjeblik.

"Ja – engelske søofficerer," gentog han. "Ruiz havde indvilliget i at modtage dem for at træffe aftale om frigivelsen af nogle fanger, der tilhørte deres nation. I den landsdel, hvor han strejfede om, fra kysten og ind til Cordillererne, fandtes der en bugt, i hvilken skibene fra hin tid efter at have rundet Kap Horn plejede at søge ind for at indtage træ og vand. Dér erobrede han først, efter at have lokket besætningen ind på bredden, hvalfangerbriggen *Hersalia* og gjorde sig senere ved overrumpling til herre over to andre skibe, et engelsk og et amerikansk.

Der gik dengang det rygte, at han drømte om at skaffe sig en egen flåde. Dog, det var naturligvis ugørligt. Alligevel bemandede han briggen med en del af dens eget mandskab, satte en officer og en mængde af sine egne mænd om bord i den og sendte den af sted til den spanske guvernør på Chiloe-øen med en rapport om sine bedrifter og en anmodning om at yde ham bistand i krigen mod oprørerne. Det var ikke meget, guvernøren kunne gøre for ham; men han sendte ham som tak to lette feltkanoner, en lykønskningsskrivelse ledsaget af en udnævnelse til oberst i den kongelige hær og et stort spansk flag. Denne fane blev med megen højtidelighed hejst over hans hus i hjertet af araucanernes land. Den dag må hun sikkert have smilet lidt mindre hovmodigt og tilbageholdende til sin *guasso*-husbond.

Den ældste officer på den engelske flådeafdeling ved vor kyst gjorde vor regering forestillinger med henblik på disse

opbringelser. Men Gaspar Ruiz nægtede at forhandle med os. Så sejlede en engelsk fregat ned til bugten, og dens kaptajn, skibslæge og to løjtnanter rejste ind i landet med sikkert lejde. De blev vel modtagne og tilbragte tre dage som guerillaførerens gæster. En slags militær, barbarisk pragt blev opretholdt i hans residens. Den var udstyret med bytte røvet fra grænsebyerne. Da de første gang blev indladt i den fornemste *sala*, så de hans hustru, i liggende stilling (hun var ikke ganske rask på den tid), og Gaspar Ruiz siddende på fodenden af kanapeen. Hans hat lå på gulvet, og hans hænder hvilede på sværdfæstet.

Under denne første samtale flyttede han ikke sine store hænder fra sværdfæstet mere end én gang, og det var for at ordne tæpperne om hende med blide, forsigtige bevægelser. De bemærkede, at så snart hun talte, fæstede han sit blik på hende med en slags forventningsfuld, åndeløs opmærksomhed og glemte tilsyneladende hele verden om sig, og sig selv med. Under afskedsbanketten, ved hvilken hun var til stede, hvilende på sin kanapé, brød han ud i klager over den behandling, han havde været genstand for. Efter general San Martins afrejse havde han været omringet af spioner og var blevet bagvasket af civile embedsmænd, de tjenester, han havde ydet, var blevet ignorerede, og hans frihed, ja, endog hans liv, truet af den chilenske regering. Han rejste sig fra bordet, løb rasende frem og tilbage i værelset, mens han udtordnede forbandelser, og satte sig derpå på kanapeen ved sin kones fødder med tungt åndende bryst og blikket rettet mod gulvet. Hun hvilede på ryggen, med hovedet på puderne og næsten lukkede øjne.

"Og nu er jeg en hædret spansk officer," tilføjede han i en rolig tone.

Kaptajnen på den engelske fregat benyttede nu lejligheden til skånsomt at meddele ham, at Lima var faldet, og at spanierne ifølge bestemmelserne i en overenskomst var i begreb med at trække sig tilbage fra hele kontinentet.

Gaspar Ruiz hævede hovedet og erklærede uden tøven, med en røst, der røbede undertrykt heftighed, at selv om der ikke blev en eneste spansk soldat tilbage i hele Sydamerika, ville han dog til sin sidste blodsdråbe holde fast ved at fortsætte striden med Chile. Da han afsluttede den forrykte tirade, løftede hans hustru sin lange, hvide hånd og kærtegnede blot en brøkdel af et sekund hans knæ med fingerspidserne.

Under resten af officerernes ophold, der ikke strakte sig over mere end en halv time efter banketten, strømmede denne vilde høvding for et desperat *partida* over af venlighed og elskværdighed. Han havde været gæstfri i forvejen, men nu var det, som om han ikke kunne gøre nok for at berede de besøgende en behagelig og sikker tilbagerejse til deres skib. Intet, har jeg ladet mig fortælle, kunne have stået i skarpere modsætning til hans voldsomhed for lidt siden eller hans sædvanlige tavse og forbeholdne væsen. Som en mand, der er fuldkommen beruset af en uventet lykke, strømmede han over af velvilje, elskværdighed og hensynsfuldhed. Han omfavnede officererne som brødre, næsten med tårer i øjnene. De løsladte fanger modtog hver et guldstykke i foræring. I sidste øjeblik erklærede han pludselig, at det mindste, han kunne gøre, var at tilbagegive skippere og styrmænd på koffardiskibene al deres privatejendom. Denne uventede ædelmodighed bevirkede, at selskabets afrejse forsinkedes noget, og deres første dagsmarch blev meget kort.

Sent på aftenen kom Gaspar Ruiz ridende hen til deres lejrbål ledsaget af en eskorte og medførende et muldyr belæsset med vinkurve. Han var kommet, sagde han, for at tømme et afskedsbæger sammen med sine engelske venner, som han aldrig skulle gense. Han var i en blid og glad sindsstemning. Han fortalte historier om sine egne bedrifter, lo som en dreng, lånte en guitar af anføreren for englændernes muldyrdrivere, og siddende med korslagte ben på sin pragtfulde poncho, der var bredt ud foran de glødende emmer, sang han med blød stemme en *guasso* kærlighedssang. Så sank hans hoved ned mod brystet, hænderne faldt til jorden; guitaren rullede ned fra hans knæ – og en stor stilhed faldt over lejren efter denne kærlighedssang foredraget af den uforsonlige guerillafører, der var skyld i, at så mange af vore havde måttet græde over ødelagte hjem og brat afbrudt elskov.

Før nogen kunne ytre en lyd, sprang han op fra jorden og råbte efter sin hest.

"Adios, mine venner!" udbrød han. "Rejs med Gud. Jeg holder af jer. Og lad dem nu klart forstå i Santiago, at mellem Gaspar Ruiz, kongen af Spaniens oberst, og Chiles republikanske ådselskrager er der krig til det sidste åndedrag – Krig! Krig! Krig!"

Og med et højt råb: "Krig! Krig! Krig!" som hans eskorte istemte, red de bort, og lyden af hove og stemmer døde hen i det fjerne mellem bjergenes skråninger.

De to unge engelske officerer var overbeviste om, at Ruiz var forrykt. Hvad er det for en vending, De har? – en skrue løs – hva'? Men den skotske doktor, der var en god iagttager og en ret skarpsindig psykolog, fortalte mig, at det var et særdeles

ejendommeligt tilfælde af besættelse. Jeg traf ham mange år senere, men han erindrede meget vel denne oplevelse. Han sagde mig også, at efter hans mening bevægede den kvinde ikke Gaspar Ruiz til at øve blodigt forræderi ved direkte overtalelse, men på den snedige måde, at hun i hans enfoldige sjæl vakte og vedligeholdt en svidende følelse af ubodelig forurettelse. Måske, måske. Men jeg er tilbøjelig til at tro, at hun indgød den mands stærke ler halvdelen af sin hævnlystne sjæl, som man kan gyde beruselse, vanvid, gift i et tomt bæger.

Hvis han ønskede krig, skulle han få det for alvor, da vor sejrrige hær begyndte at vende tilbage fra Peru. Man lagde planen til systematiske operationer mod denne plet på vor næppe vundne uafhængigheds ære og fremgang. General Robles havde kommandoen og gik frem med sin velkendte ubarmhjertige strenghed. På begge sider øvedes grusomme repressalier, og på slagmarken gaves ingen pardon. Da jeg under felttoget i Peru havde gjort mig fortjent til avancement, var jeg nu blevet stabskaptajn.

Gaspar Ruiz så sig hårdt trængt; samtidig erfarede vi af en flygtende præst, der var blevet ført bort fra sin landsbypræstegård og i galop bragt firs kvartmil ind imellem bjergene for at udføre dåbsceremonien, at der var født ham en datter. For at fejre denne begivenhed, vil jeg antage, foretog Ruiz et par glimrende plyndringstog lige bag ryggen af vore styrker og slog de detachementer tilbage, som var sendt ud for at afskære ham tilbagetoget. General Robles var lige ved at få et apoplektisk tilfælde af raseri! Nu fandt han en anden grund til søvnløshed end moskitostik; men mod denne, *señores*, virkede vandglas fulde af ublandet cognac ikke mere, end om det havde

været lige så mange glas klart vand. I stedet gav han sig over for mig til at skælde og rase over min stærke mand. Og jeg er bange for, at alle vi unge officerer af lutter utålmodighed efter at få en ende på dette uberømmelige felttog blev dumdristige og tilbøjelige til at udsætte os for unødvendig risiko i tjenesten.

Ikke desto mindre rykkede vore kolonner langsomt, så at sige tomme for tomme, ind på livet af Gaspar Ruiz, skønt det var lykkedes ham at rejse alle araucanerstammens vilde indianere imod os. Dernæst kom det, da der var forløbet et år eller mere, gennem agenter og spioner til vor regerings kundskab, at han virkelig havde indgået forbund med Carreras, den såkaldte diktator i den såkaldte republik Mendoza hinsides bjergene. Hvorvidt Gaspar Ruiz havde dybe politiske hensigter hermed, eller blot ønskede at sikre sin hustru og sit barn et trygt fristed, mens han ubarmhjertigt fortsatte sin krig mod os med dens overrumplinger og nedsablinger, ved jeg ikke. Men forbundet var en kendsgerning. Da han blev slået under sine forsøg på at standse vor fremtrængen fra havet, trak han sig med sædvanlig hurtighed tilbage, traf forberedelser til endnu en hård og vovelig dyst og begyndte med at sende sin hustru og den lille pige over Pequena-bjergkæden, der danner grænsen til Mendoza.

XI

Nu var Carreras, under statskunsts og frisinds maske, den sorteste skurk af verden, og den ulykkelige stat Mendoza var et bytte for de tyve, røvere, forrædere og mordere, der udgjorde hans parti. Trods sit noble ydre var han en mand uden hjerte, medlidenhed, æresfølelse og samvittighed. Han tragtede kun

efter tyranmagten, og skønt han gerne havde benyttet sig af Gaspar Ruiz for at fremme sine skændige planer, kom han dog snart på det rene med, at det ville være mere formålstjenligt at formilde den chilenske regering. Jeg blues ved at måtte berette, at han over for vor regering fremkom med forslag om på visse betingelser at udlevere Ruiz' hustru og barn, skønt denne havde stolet på hans æresord, og at dette tilbud blev modtaget.

Mens hun var på vej til Mendoza over Pequena-passet, blev hun forrådt af sin eskorte, der bestod af Carreras' folk, og udleveret til kommandanten i et chilensk fort i højlandet for foden af Cordillerernes hovedkæde. Denne afskyelige affære kunne let være kommet mig dyrt at stå; for sandt at sige var jeg fange i Gaspar Ruiz' lejr, da han modtog efterretningen om det. Jeg var blevet taget under en rekognoscering, efter at mine mænd, nogle få menige, ved spydkast var blevet fældet af indianerne i hans livvagt. Jeg undgik at få samme skæbne, fordi han lige i rette tid genkendte mine ansigtstræk. Mine venner troede sikkert, jeg var død, og jeg ville ikke på noget tidspunkt have givet ret meget for mit liv. Men den stærke mand behandlede mig særdeles godt, fordi jeg, som han sagde, altid havde troet på hans uskyld og havde forsøgt at være ham til nytte, da han var et offer for uretfærdighed.

"Og nu," var hans ord til mig, "skal De se, at jeg altid taler sandhed. De er i sikkerhed."

Jeg mente ikke at være i nogen synderlig sikkerhed, da jeg en nat blev kaldt op for at begive mig hen til ham. Han skridtede frem og tilbage som et vildt dyr, mens han råbte: "Forrådt! Forrådt!"

Han kom hen til mig og knyttede næverne. "Jeg kunne skære halsen over på Dem."

"Ville De af den grund få Deres hustru tilbage?" sagde jeg så roligt, jeg formåede.

"Og barnet!" hylede han, som om han var gået fra forstanden. Han lod sig falde ned i en stol og lo på en skrækkelig, larmende måde. "Å nej, De er i sikkerhed."

Jeg forsikrede ham, at hans hustrus liv også var i sikkerhed; men jeg sagde ikke, hvad jeg følte mig forvisset om – at han aldrig mere ville få hende at se. Han ville have krig til døden, og krigen kunne først ende ved hans død.

Han sendte mig et sælsomt, uforklarligt blik og sad og mumlede forfærdet hen for sig: "I deres vold. I deres vold."

Jeg forholdt mig så stille som en mus, når katten er tilstede.

Pludselig sprang han op. "Hvorfor sidder jeg her?" råbte han. Han åbnede døren og brølede, at man skulle sadle op og stige til hest. "Hvad betyder så det?" stammede han, da han kom hen til mig. "Pequena-fortet, et palisade-fort! Jeg ville få hende tilbage, om hun så lå skjult i selve bjergets hjerte." Med overvindelse tilføjede han nogle ord, der forbavsede mig i højeste grad. "Jeg bar hende bort på disse mine arme, mens jorden skælvede," sagde han. "Og barnet i det mindste er mit. Hun i det mindste er min!"

Det var mærkelige ord; men jeg havde ikke stunder at undre mig over det.

"De skal tage med mig," sagde han opfarende, "måske kommer jeg til at parlamentere, og enhver anden budbringer fra Ruiz, den fredløse, ville få halsen skåret over."

Det var sandt nok. Mellem ham og resten af den opbragte menneskehed kunne der ingen forbindelse eksistere, ifølge de gængse regler for hæderlig krigsførelse.

Inden der var gået en halv time, sad vi i sadlen og fløj i vild fart gennem natten. Han havde kun et følge på tyve mand i sit kvarter, men ville ikke vente efter flere. Dog sendte han bud til Peneleo, indianerhøvdingen, som dengang var på strejftog mellem fodhøjderne, og pålagde ham at bringe sine krigere op til højlandet og møde ham ved den sø, der kaldes "Øjet af Vand", ved hvis bredder Pequenas grænsefort var bygget.

Vi red over lavlandet i det utrættede, hastige tempo, der havde gjort Gaspar Ruiz' strejftog så berømte. Vi fulgte de lavere dale op til deres bratskrånende udspring. Dette ridt var ikke uden fare. En corniche-vej på en lodret basaltvæg snoede sig rundt om den klippe, der afstivede den, og til sidst dukkede vi fra tusmørket i en dyb slugt ud på Pequenas højland.

Det var en slette bevokset med grønt, stridt græs og spredte blomstrende buske; men højt over vore hoveder hang der flager af sne i de mægtige klippevægges folder og sprækker. Den lille sø var så rund som et stirrende øje. Fortets garnison var just i begreb med at drive sin lille kvæghjord ind, da vi kom til syne. Så slog de store træporte i, og det firkantede indelukke af brede, sværtede pæle, der var tilspidsede foroven og lige netop skjulte græstagene på hytterne indenfor, syntes at henligge forladt, tomt og uden en levende sjæl.

Men da de derinde blev opfordret til at overgive sig af en mand, som på Gaspar Ruiz' bud frygtløs red frem, svarede de med en salve, der fik ham og hans hest til at rulle over ende. Jeg

hørte Ruiz ved min side skære tænder. "Det har intet at betyde," sagde han. "Rid nu De!"

Skønt min uniforms pjalter var forrevne og falmede, genkendte man dog de svage rester, der var tilbage af dem, og jeg fik lov til at nærme mig, indtil jeg var på talehold; og så måtte jeg vente, fordi en røst, der af lutter glæde og forbavselse blev ved at skrige ud igennem et skydeskår, ikke ville lade mig komme til orde. Det var major Pajols, en af mine gamle venner. Ligesom mine andre kammerater havde han troet, at jeg var dræbt for lang tid siden.

"Giv Deres hest af sporerne, menneske!" skrålede han i den største ophidselse; "vi skal slå porten op for Dem!"

Jeg lod tøjlen falde ud af hånden og rystede på hovedet. "Jeg har givet mit æresord!" råbte jeg.

"Givet *ham* det!" skrålede han med uendelig afsky.

"Han lover Dem, at De skal beholde livet."

"Vort liv er vort eget. Og vil De, Santierra, tilråde, at vi overgiver os til den *rastrero*?"

"Nej!" skrålede jeg. "Men han vil have sin hustru og sit barn tilbage, og han kan afskære Dem fra vand."

"I så fald ville hun blive den første, der kom til at lide ved det. Det kan De fortælle ham. Men hør nu – det er jo alt sammen nonsens: Vi vil gøre et udfald og tage Dem til fange."

"De får mig ikke levende," sagde jeg fast.

"Idiot!"

"For Guds skyld," vedblev jeg hastigt, "lad være at lukke porten op." Og jeg pegede på den vrimlende mængde af Peneleos indianere, der ganske dækkede søens bredder.

Jeg havde aldrig set så mange af disse vilde samlede på ét sted. Deres lanser syntes at være så talrige som græsstrå. Deres hæse stemmer frembragte en vældig, uartikuleret lyd, der mindede om havets brusen.

Min ven Pajol bandede ved sig selv. "Nå, godt – så gå Fanden i vold!" brølede han forbitret. Men da jeg svingede rundt, fortrød han det, for jeg hørte ham skyndsomst sige: "Skyd den nars hest, før han slipper bort."

Han havde gode skytter blandt sine folk. To skud knaldede, og under selve drejningen vaklede min hest, faldt og lå stille som ramt af lynet. Jeg fik fødderne ud af stigbøjlerne og rullede fri af den, men jeg gjorde intet forsøg på at rejse mig. De turde heller ikke styrte ud og slæbe mig indenfor.

Indianernes tætte masser var begyndt at bevæge sig hen imod fortet. De red frem i flokke, slæbende deres lange *chusos* på jorden; derpå steg de af uden for musketternes skudvidde, kastede deres skindkapper og gik nøgne frem til angreb, stampende med fødderne og råbende i takt dertil. Et flammedække løb tre gange hen over fortets forside uden at standse deres støtte march. De trængte sig lige op til selve pælene, svingende med deres brede knive. Men denne palisade var ikke sammenføjet med skindsurringer på sædvanlig vis, men med lange jernnagler, som de ikke kunne skære over. Gjort modløse ved, at deres sædvanlige fremgangsmåde, når det gjaldt at tiltvinge sig adgang, her slog fejl, vendte hedningerne, som så støt var marcheret frem mod musketilden, sig til flugt og løb tilbage, mens de belejrede sendte dem den ene salve efter den anden.

Så snart de under deres fremtrængen havde passeret mig, rejste jeg mig og begav mig tilbage til Gaspar Ruiz, der opholdt sig på en lav rygning, der ragede ud på sletten. Hans egne folks musketild havde dækket angrebet, men nu blæste en trompeter på et tegn fra ham signalet: "Hold inde med skydningen". Sammen så vi i tavshed på de vildes håbløse flugt.

"Så må det altså blive en belejring," mumlede han. Og jeg opdagede, at han vred sine hænder i smug.

Men hvad for en slags belejring kunne det vel blive til? Det blev ikke nødvendigt at gentage min ven Pajols besked, for han vovede ikke at afskære de belejrede fra at få vand. De havde fuldt op af kød. Og hvis de virkelig havde lidt mangel derpå, ville han kun have været alt for ivrig efter at sende føde ind i pælefortet, såfremt han havde været i stand til det. Men faktisk var det os på sletten, der begyndte at føle sultens kneb.

Peneleo, indianerhøvdingen, sad ved vort bål, indhyllet i sin vide kappe af huanaco-skind. Det var en atletisk vild med et mægtigt firkantet, langhåret hoved, der i form og omfang lignede en halm-bikube, og med et alvorligt, mut, stærkt rynket ansigt. På sit gebrokne spansk gentog han atter og atter knurrende som et ondskabsfuldt vilddyr, at hvis der i estakaden blev lavet en åbning, om den end var nok så lille, ville hans folk marchere ind og få fat i *señoraen* – men ellers ikke.

Gaspar Ruiz, der sad lige over for ham, stirrede stift ned mod fortet, så at sige både nat og dag, frygteligt tavs og ubevægelig. Imidlertid hørte vi af de løbere, som næsten hver dag ankom fra lavlandet, at en af hans løjtnanter havde lidt nederlag i Maipu-dalen. Udsendte spejdere bragte underretning om en infanterikolonne, der trængte frem gennem fjerne pas for at

undsætte fortet. De avancerede kun langsomt, men vi kunne følge deres besværlige fremrykning op gennem de lavere dale. Jeg spekulerede på, hvorfor Ruiz ikke drog afsted for i en eller anden vild bjergslugt, der var egnet til et baghold, at angribe og ødelægge denne truende styrke, i overensstemmelse med sine geniale anlæg for guerillakrig. Men hans genius syntes at have forladt ham og givet ham fortvivlelsen i vold.

Det stod mig klart, at han ikke formåede at løsrive sig fra synet af fortet. Jeg forsikrer Dem, *señores*, at jeg næsten fik medlidenhed med denne stærke mand ved at se ham sidde magtesløs dér på højdedraget, ufølsom for sol og regn, kulde og blæst, med hænderne foldede om benene og hagen hvilende på knæene, stirrende – stirrende – stirrende.

Og fortet, som hans blik så ufravendt var rettet imod, var stille og tavst som han. Garnisonen gav ingen livstegn fra sig. Den besvarede ikke engang de spredte skud, der rettedes mod skydeskårene.

En nat, da jeg slentrede forbi ham, talte han uventet til mig, uden at forandre sin stilling. "Jeg har sendt bud efter en kanon," sagde han. "Jeg vil få tid til at hente hende og trække mig tilbage, før det lykkes Deres Robles at kravle herop."

Han havde sendt bud ned til sletterne efter en kanon.

Det varede længe, inden den kom, men endelig kom den. Det var en syvpundig feltkanon. Demonteret og korsvis surret til to lange stager var den med lethed blevet båret op ad de snævre stier mellem to muldyr. Det vilde jubelskrig, han udstødte ved daggry, da han så kanoneskorten dukke frem fra dalen, klinger endnu i mine øren.

Men, *señores*, jeg ejer ikke ord, der kan afmale hans forfærdelse, raseri og vanvittige fortvivlelse, da han hørte, at det dyr, der var belæsset med kanonaffutagen, under den sidste nattemarch på en eller anden måde var tumlet ned i en afgrund. Han brød ud i trusler mod eskorten og lovede dem død og pinsler. Jeg holdt mig borte fra ham hele den dag, lå bag nogle buske og spekulerede på, hvad han vel nu ville gøre. Tilbagetoget var ham levnet; men han kunne ikke trække sig tilbage.

Nedenfor så jeg hans artillerist, Jorge, en gammel spansk soldat, i færd med at opføre et slags bygværk af opdyngede sadler. Skudfærdig blev kanonen løftet op på dette, men ved affyringen ramlede hele historien sammen, og projektilet fløj højt over estakaden.

Der blev ikke gjort flere forsøg. Et af de muldyr, der bar ammunitionen, var også gået tabt, og de havde kun seks skud at affyre; rigeligt nok til at skyde porten i splinter, forudsat at kanonen blev omhyggeligt rettet. Men dette var umuligt, med mindre den blev affuteret på rette vis. Der var ikke tid, fandtes heller ikke midler til at konstruere en lavet. Jeg ventede allerede hvert minut at høre Robles' hornsignaler genlyde mellem de højtragende klippestykker.

Peneleo, der urolig vankede om draperet i sine skind, satte sig et øjeblik nær ved mig og fremknurrede sin sædvanlige ramse.

"Lave et *entrada* – et hul. Hvis lave et hul, *bueno*. Hvis ikke lave et hul, så *vamos* – må vi drage bort."

Efter solnedgang bemærkede jeg til min forbavselse, at indianerne traf forberedelser som til et nyt angreb. Deres

rækker stod ordnet i skyggen af bjergene. På sletten foran fortet så jeg en gruppe mænd svinge rundt på samme sted.

Upåagtet gik jeg ned ad højdedraget. I højlandenes rene luft var måneskinnet klart som dagslys, men de dybtsorte skygger forvirrede mit syn, og jeg kunne ikke skelne, hvad det var, de bestilte. Jeg hørte Jorges, artilleristens, stemme sige i en underlig, tvivlende tone: "Den er ladet, *señor*."

Derpå udtalte en anden stemme i denne gruppe de bestemte ord: "Kom med *riata*'en!" Det var Gaspar Ruiz' røst.

Der blev en pause, under hvilken den belejrede garnisons svagt knaldende skud hørtes som skarpe smæld. Også den havde bemærket gruppen. Men afstanden var for stor, og i sprøjtet fra matte musketkugler, der pløjede jorden op, åbnede og lukkede gruppen sig, svajede frem og tilbage og gav mig et glimt af travle, krumbøjede skikkelser i dens midte. Jeg nærmede mig, i tvivl om, hvorvidt ikke dette var en uhyggelig vision, en levende, men ufornuftig drøm.

En sært halvkvalt røst kommanderede: "Hal stikkene mere tot!"

"*Si, señor,*" svarede flere andre stemmer i en tone, der tydede på ærbødig og skrækslagen iver.

Derpå sagde den halvkvalte stemme: "Godt så! Jeg må kunne trække vejret frit."

Derpå lød en støj af mange ængstelige mandsrøster på én gang. "Hjælp ham op, *hombres*. Forsigtigt dér! Under den anden arm."

Den førnævnte dæmpede stemme bød nu: "*Bueno!* Ryk så bort fra mig, *hombres*."

Jeg skubbede mig igennem den vigende kreds og hørte endnu en gang den samme besværede røst sige alvorligt: "Glem, at jeg er en levende mand, Jorge. Glem mig helt og aldeles, og tænk kun på, hvad du har at gøre."

"Vær uden frygt, *señor*. For mig er De intet andet end en kanonlavet, og jeg skal ikke spilde et eneste skud."

Jeg hørte en ligtlensers sprutten og kunne lugte salpeteret i lunten. Foran mig så jeg pludselig et ubestemmeligt væsen på alle fire som et dyr, men med et ludende mandshoved under et rørformet fremspring over nakken, og glimtet af en afrundet bronzemasse på dets ryg.

Foran en tavs halvkreds af mænd lå det nedhuget alene, mens Jorge stod bag ved det og en trompeter ubevægelig, med trompeten i hånden, ved siden af det.

Sammenbøjet mumlede Jorge med ligtlenseren i hånden: "En tomme til venstre, *señor*. For meget. Sådan. Hvis De nu vil lade Dem synke lidt nedad ved at bøje albuerne, vil jeg ..."

Han sprang til side, idet han sænkede sin ligtlenser, og en lldstråle fo'r ud af mundingen på kanonen, der var surret på mandens ryg.

Derpå lod Gaspar Ruiz sig langsomt synke ned. "Godt skud?" spurgte han.

"Fuldtræffer, *señor*."

"Så lad igen."

Han lå dér foran mig på brystet under sin uhyre byrdes mørktskinnende bronze, en sådan byrde, som ingen mands kærlighed eller styrke nogensinde før i verdens jammerfulde historie har måttet bære. Han lå med udspredte arme og lignede en bodfærdig henstrakt på den månelyse jord.

Atter så jeg ham blive løftet op på hænder og knæ, mændene vige tilbage fra ham og gamle Jorge bøje sig og se langs med kanonen.

"Lidt til venstre. En tomme til højre. *Por Dios, señor,* hold op at ryste sådan. Hvor er Deres styrke?"

Den gamle konstabels stemme var brusten af sindsbevægelse. Han trådte til side og førte så hurtigt som et lyn gnisten ned til fænghullet.

"Udmærket!" udbrød han grædefærdig; men Gaspar Ruiz lå i lang tid tavs, trykket flad ned mod jorden.

"Jeg er træt," mumlede han endelig. "Kan det gøres med ét skud til?"

"Ja, ganske sikkert," sagde Jorge, der bukkede sig ned til hans øre.

"Så – lad," hørte jeg ham ytre tydeligt. "Trompeter!"

"Her er jeg, *señor,* rede til at modtage Deres befaling."

"Så blæs, når jeg siger til, så det kan høres fra den ene ende af Chile til den anden," sagde han med usædvanlig stærk røst. "Og I andre, vær rede til at skære denne fordømte *riata* over, for så vil tiden være inde for mig til at føre jer frem til stormangreb. Løft mig nu op, og du, Jorge – skynd dig at tage sigte."

Musketildens trommen fra fortet var lige ved at overdøve hans stemme. Palisaden var hyllet i hvirvlende røg og flammer.

"Læg kræfterne i fremefter for at modvirke rekylen, *mi amo,*" sagde den gamle konstabel med skælvende stemme. "Bor fingrene ned i jorden. Sådan. Nu!"

Et jubelskrig undslap ham efter skuddet. Trompeteren løftede trompeten næsten helt op til læberne, og ventede. Men

ingen kommando lød fra den henstrakte mand. Jeg lagde mig ned på det ene knæ og hørte alt, hvad han nu havde at sige.

"Noget er brækket i mig," hviskede han, løftede hovedet en kende og vendte blikket imod mig i sin håbløst sammensunkne stilling.

"Porten hænger kun ved splinterne!" skreg Jorge.

Gaspar Ruiz forsøgte at tale, men stemmen døde bort i struben på ham, og jeg var de andre behjælpelig med at rulle kanonen ned af hans brækkede ryg.

Naturligvis holdt jeg min mund lukket. Signalet til indianernes angreb blev aldrig givet. I stedet bragede undsætningsstyrkens hornsignaler løs, som mine øren så længe havde tørstet efter, og de virkede lige så skrækindjagende på vore overrumplede fjender, som om det havde været basunerne på den yderste dag.

En tornado, *señores*, en sand orkan af flygtende mænd, af vilde heste og beredne indianere fejede hen over mig, mens jeg krøb sammen på jorden ved siden af Gaspar Ruiz, der stadig lå udstrakt på sit ansigt, så at han dannede et kors. Peneleo, der galoperede bort for at redde livet, slyngede i forbifarten sine lange *chuso* efter mig – for gammelt bekendtskabs skyld, vil jeg antage. Det er vanskeligere at forklare, hvorledes jeg undgik det flyvende bly. Da jeg lidt for tidligt vovede at rejse mig op på knæene, havde nogle soldater af det 17. Taltal-regiment nær på stedet spiddet mig på deres bajonetter, af lutter iver for at gå løs på noget levende. De så endda meget skuffede ud, da nogle officerer, der kom galoperende hen til os, drev dem bort med den flade klinge.

Det var general Robles med sin stab. Han ville overmåde gerne tage nogle fanger. Også han syntes et øjeblik at blive skuffet. "Hvad! Er det Dem?" udbrød han. Men han steg straks af hesten for at omfavne mig; for han var en gammel ven af min familie. Jeg pegede på det legeme, der lå for vore fødder, og sagde kun disse to ord:

"Gaspar Ruiz."

Han løftede armene i forbavselse.

"Aha! Deres stærke mand! Indtil det sidste sammen med Deres stærke mand. Lige meget. Han frelste vort liv, dengang jorden rystede så fælt, at det kunne gøre selv de modigste svage af frygt. Jeg blev skræmt fra vid og sans. Men han – nej! *Que guape!* Hvor er den helt, der fik bugt med ham? Ha, ha, ha! Hvad var det, der dræbte ham, *chico?*"

"Hans egen styrke, general," svarede jeg.

XII

Men Gaspar Ruiz åndede endnu. I hans poncho lod jeg ham bære op i ly af nogle buske på det samme højdedrag, hvorfra han så ufravendt havde stirret ned mod fortet, mens døden allerede usynlig svævede over hans hoved.

Vore tropper havde bivuakeret rundt om fortet. Hen imod daggry blev jeg ikke overrasket ved at høre, at jeg var udpeget til fører for en deling, der straks skulle eskortere en fange ned til Santiago. Naturligvis var fangen Gaspar Ruiz' hustru.

"Når jeg har udnævnt Dem, skyldes det hensynsfuldhed over for Deres følelser," bemærkede general Robles. "Skønt den kvinde jo egentlig burde skydes, fordi hun har voldt republikken så megen skade."

Og da jeg indigneret gjorde en protesterende bevægelse, vedblev han:

"Nu, da han er så godt som død, er hun uden betydning. Ingen vil ret vide, hvad de skal stille op med hende. Men – regeringen ønsker at få fat i hende." Han trak på skuldrene. "Jeg formoder, at han må have nedgravet store mængder af sit bytte på steder, som hun alene kender."

I dagbrækningen så jeg hende komme op ad højdedraget under bevogtning af to soldater og bærende sit barn på armen.

Jeg gik hende i møde.

"Lever han endnu?" spurgte hun og stod over for mig med det hvide, kolde ansigt, som han plejede at se på med tilbedende blikke.

Jeg bøjede hovedet og førte hende uden et ord rundt om en klynge buske. Hans øjne var åbne. Han trak vejret med besvær, og det kostede ham stor anstrengelse at udtale hendes navn:

"Erminia!"

Hun knælede ned ved hans hoved. Den lille pige, der ikke vidste af hans nærvær og så sig om til alle sider med sine store øjne, begyndte pludselig at pludre med glad, spæd stemme. Hun pegede med en bitte finger mod solopgangens rosenglød bag de sorte, højtragende tinder. Og så længe denne barnepludren varede ved, uforståelig og sød at høre, forholdt de to, den døende mand og den knælende kvinde, sig tavse, så hinanden ind i øjnene og lyttede til den skrøbelige lyd. Så standsede barnets pludren. Det hældede hovedet mod moderens bryst og lå stille.

"Det var for din skyld," begyndte han. "Tilgiv mig." Stemmen svigtede. Lidt efter hørte jeg en mumlen og opfangede de

ynkværdige ord: "Ikke stærk nok."

Hun så på ham med en overordentlig følelses dybde i sit blik. Han prøvede at smile og gentog i en ydmyg tone: "Tilgiv mig. At forlade dig ..."

Hun bøjede sig ned over ham og sagde tørøjet og med fast stemme: "På hele Jorden er der kun ét, jeg har elsket: dig, Gaspar!"

Hans hoved gjorde en bevægelse. Der kom liv i hans øjne. "Endelig!" kom det i et suk. Og derpå ængsteligt: "Men er det også sandt ... er det sandt?"

"Så sandt som, at der ikke findes nåde og retfærdighed i denne verden," svarede hun lidenskabeligt. Hun nærmede sit ansigt til hans. Han forsøgte at løfte hovedet, men det faldt tilbage, og da hun kyssede hans læber, var han allerede død. Hans glasagtige øjne stirrede mod himlen, på hvilken der meget højt oppe flød rosenrøde skyer. Men jeg lagde mærke til, at barnets øjelåg gled i, som det dér lå trykket ind mod moderens bryst, og langsomt lukkede sig. Hun var faldet i søvn.

Den stærke mand Gaspar Ruiz' enke lod sig lede bort af mig uden at udgyde en tåre.

Til rejsen havde vi indrettet en tværsaddel til hende, omtrent som en stol og med et bræt svunget op forneden til at støtte fødderne på. Og den første dag red hun uden at ytre et ord og næsten uden et øjeblik at tage øjnene fra den lille pige, som hun holdt på skødet. Ved vor første lejrplads så jeg hende i nattens løb vandre omkring, mens hun vuggede barnet i sine arme og så ned på det i månelyset. Efter at vi var draget ud på vor anden dagsmarch, spurgte hun mig, hvornår vi ville komme til den første landsby i de beboede egne.

Jeg sagde, at vi ville være der omtrent ved middagstid.

"Og findes der kvinder dér?" forhørte hun sig.

Jeg fortalte hende, at det var en stor landsby. "Der findes mænd og kvinder, *señora*," sagde jeg, "som vil blive glade ved efterretningen om, at alle urolighederne og krigen nu er forbi."

"Ja, nu er det alt sammen forbi," gentog hun. Der gik en stund; så sagde hun: "*Señor* officer, hvad vil Deres regering gøre ved mig?"

"Det ved jeg ikke, *señora*," sagde jeg. "Men man vil uden tvivl behandle Dem godt. Vi republikanere er ikke vilde og hævner os ikke på kvinder."

Da hun hørte ordet "republikanere", sendte hun mig et blik, som jeg forestillede mig var fuldt af uudslukkeligt had. Men en times tid senere eller så, da vi holdt stille for at lade muldyrene med bagagen gå først ned ad en snæver sti, der løb langs en afgrund, så hun på mig med et så hvidt og forstyrret ansigt, at jeg følte stor medlidenhed med hende.

"*Señor* officer," sagde hun, "jeg er svag, jeg skælver. Det er en urimelig angst." Og hendes læber skælvede virkelig, mens hun prøvede at smile, idet hun så hen imod begyndelsen af stien, der, når alt kom til alt, ikke var så farlig. "Jeg er bange for, at jeg skal tabe barnet. Gaspar frelste Deres liv, husker De nok … Tag hende fra mig."

Jeg tog barnet ud af hendes fremstrakte arme. "Luk øjnene, *señora*, og stol på Deres muldyr," tilrådede jeg.

Det gjorde hun, og i sin bleghed, med sit forgræmmede, magre ansigt, lignede hun en død. Ved en krumning af stien, hvor et stort klippefremspring af purpurfarvet porfyr spærrer for udsigten til lavlandet, så jeg hende åbne øjnene. Jeg red lige

bag ved hende og holdt den lille pige fast i min højre arm. "Der er intet i vejen med barnet," råbte jeg opmuntrende.

"Nej," svarede hun med svag stemme; og derpå så jeg hende til min store rædsel rejse sig op på fodbrættet med skrækkeligt stirrende blik og kaste sig forlæns ud i kløften til højre for os.

Jeg kan slet ikke beskrive den nedværdigende frygt, der pludselig greb mig ved dette gyselige syn. Det var skræk for afgrunden, skræk for klippefremspringene, der syntes at lude, som om de ville styrte ned over mig. Min hjerne svimlede. Jeg klemte barnet ind imod min side og sad på min hest så ubevægelig som en statue. Jeg var målløs og kold over hele legemet. Hendes muldyr snublede, trak sig sidelæns tæt ind til klippen og gik derpå videre. Min hest spidsede kun øren og udstødte en kort prusten. Mit hjerte stod stille. Og lyden af stenene, som i afgrundens dyb ramlede ud i den skummende bjergstrøm, var lige ved at gøre mig vanvittig.

I næste øjeblik havde vi rundet hjørnet og befandt os på en bred, græsbevokset skråning. Og da først skreg jeg. Mine folk kom løbende tilbage, meget opskræmte. Det lader til, at jeg i begyndelsen kun råbte: "Hun har overgivet barnet i mine hænder! Hun har overgivet barnet i mine hænder!" Eskorten troede, jeg var blevet gal."

General Santierra var færdig med sin fortælling og stod op fra bordet. "Ja, det er det hele, *señores*," sagde han afsluttende, med et høfligt blik hen på sine gæster, der var i begreb med at rejse sig.

"Men hvad blev der af barnet, hr. general?" spurgte vi.

"Å, barnet, barnet."

Han gik hen til et af vinduerne, der vendte ud til hans skønne have, hans tilflugtssted på de gamle dage. Den var vidt berømt i landet. Han holdt os tilbage med den ene hånd, kaldte: "Erminia, Erminia!" – ventede derpå. Så lod han den arm synke, som han advarende havde løftet, og vi flokkedes henne ved vinduerne.

Fra en gruppe træer var en kvinde kommet ud på den brede gang, der var kantet med blomster. Vi kunne høre hendes stivede skørter rasle og lagde mærke til den rundelige vidde i hendes gammeldags sorte silkenederdel. Hun hævede blikket, og da hun så alle disse øjne stirre på sig, standsede hun, rynkede brynene, smilede, truede med fingeren ad generalen, som lo støjende, trak derpå det sorte kniplingsslør, hun havde over hovedet, frem, således at det til dels skjulte hendes stolte profil, og gik videre med stiv og værdig holdning, indtil hun forsvandt ud af syne.

"Nu har De skuet den gamle mands skytsengel – og den, som De skylder alt det sømmelige og bekvemme i den gæstfrihed, jeg kan byde Dem. Af en eller anden grund, *señores*, har jeg, skønt kærlighedens flamme er blevet tændt i mit hjerte, dog aldrig giftet mig. Og måske netop derfor er den hellige ilds gnister endnu ikke udslukte herinde." Han slog sig for sit brede bryst. "Stadig i glød, stadig i glød," sagde han med halvt spøgende, halvt alvorligt eftertryk. "Men nu har jeg ikke mere i sinde at gifte mig. Hun er general Santierras adoptivdatter og arving."

En af gæsterne ved dette selskab, en ung søofficer, beskrev hende senere som en "lavstammet, svær gammel jomfru på

fyrre eller der omkring." Vi havde alle bemærket, at hendes hår var ved at blive gråt, og at hun havde meget smukke, sorte øjne.

"Og," vedblev general Santierra, "heller ikke hun har nogen sinde villet høre tale om giftermål. En sand ulykke! God er hun, tålmodig og mig gamle mand oprigtigt hengiven. En usammensat sjæl. Men jeg vil ikke råde nogen af Dem til at anholde om hendes hånd, for hvis hun tog en af Dem i hånden, ville det kun være for at knuse Deres knogler. Oh, på det punkt forstår hun ikke spøg. Og hun er helt igennem sin faders datter, en datter af den stærke mand, der gik til grunde som følge af sin egen styrke: sit legemes, sin enfolds – sin kærligheds styrke!"

Om "Gaspar Ruiz"

Forfatter: Joseph Conrad (1857-1924).
Org.udgaver:

Bæstet: *The Brute* i *The Daily Chronicle*, 1906.

Forræderen: *The Informer*, i *Harper's Magazine*, 1906.

En anarkist: *An Anarchist* i *Harper's Magazine*, 1906.

Il Conde: *Il Conde* i *Cassell's Magazine*, 1908.

Gaspar Ruiz: *Gaspar Ruiz* i *The Strand Magazine*, 1906.

Denne udgave baseret på: Joseph Conrad: *Stærke Sind og vilde Skæbner.* Autoriseret Oversættelse for Norge og Danmark af Tom Smidth. Martins Forlag, København – Oslo 1927.
Oversætter: Tom Smidth (1887-1942).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Julio Vila y Prades (1873–1930): *Befrielseshæren krydser Cordillererne* (1909).

ISBN 978-87-7628-199-1
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-487-0 (Ølstykke 2026).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Indhold

Forside
Ophavsret og brugsbetingelser
Motto
Bæstet
Forræderen
En anarkist
Il Conde
Gaspar Ruiz
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX
- X
- XI
- XII

Om "Gaspar Ruiz"